

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

C. M. S C H O L T E N

D E N G A N G

S P R E D T E B I L L E D E R
F R A S V U N D N E T I D E R

K Ø B E N H A V N

S T E E N H A S S E L B A L C H S F O R L A G

D E N G A N G —

C. M. SCHOLTEN

D E N G A N G

S P R E D T E B I L L E D E R
F R A S V U N D N E T I D E R

K Ø B E N H A V N

S T E E N H A S S E L B A L C H S F O R L A G

HR. BIBLIOTEKAR JULIUS CLAUSEN
TILEGNET

Jobst v. Scholten, Overgeneral,
Stamfader til den danske Scholtenske Linje.

F O R O R D

Mit Maal med denne lille Bog har ingenlunde været at gøre dybtgaaende psykologiske Studier, hvad de optrædende Personer angaar, men kun at berette Smaatræk, som jeg har hørt dem og tildels oplevet.

Skulde det hælde, at der i en eller anden Læsers Erindring opdukker et gammelt Minde, som han genkalder sig med et Stænk enten af Glæde eller Vemod, da er Forfatterens Hensigt naaet og Bogen ikke skrevet helt forgæves.

INDLEDNING

Min Fader Jobst Gerhard v. Scholten fødtes Aar 1814 paa Lundbygaard som eneste Søn af den daværende Besidder; men under Statsbankerotten, da saa mange Formuer gik tabt, saa Ejeren sig nødsaget til at sælge Godset, hvorefter han tog over til Vestindien, hvor hans Fader havde været Kommandant, og hvor desuden hans to Brødre havde fast Ophold, den ene som Generalguvernør, den anden Toldinspektør. Selv blev han Regeringsraad, men døde allerede 1824.

Hans tre forældreløse Børn — Moderen var nemlig død i Forvejen kun 21 Aar gammel — to Smaapiger og min Fader forblev herhjemme i Danmark og opdroges af en Tante, Frøken v. Schmidten i Hillerød.

Denne Dame havde otte Søsken, af hvilke den mest bekendte var Henrik v. Schmidten, en stor Videnskabsmand og Professor i Matematik ved Universitetet.

Om hans beskedne, ungdommelige Ydre fortæller H. C. Andersen i sit Livs Eventyr, at han lige før sin Eksamen en Aften hos H. C. Ørsted var sammen med Professoren uden at kende denne. Da han antog det unge Menneske for at være kommet ind fra Landet i samme Øjemed som han selv, behandlede han ham meget kammeratligt, idet han spurgte, hvorvidt han ogsaa skulde op til Eksamen, hvortil v. Schmidten svarede: „Ja vel

skal jeg derop". Hvem skildrer nu H. C. Andersens Bestyrtelse, da han i Eksaminatoren genkender sin Protegé.

Professor v. Schmidten blev kun 32 Aar gammel. Rimeligvis havde de mange Studier svækket Legemet. Han søgte at genvinde sit Helbred i et varmere Klima og sejlede over til en Broder i Vestindien, men naaede kun at komme i Land paa St. Croix, da han døde.

Hans store Samtidige H. C. Ørsted værdsatte i sin Nekrolog over ham denne sjældne og højt begavede Videnskabsmand som en Aand, der kunde sidestilles med de største Filosofer.

Schmidstens bedste Ven var Johan Ludvig Heiberg, og hos Fru Gyllembourg kom han jævnligt og var en meget velset Gæst.

Her er fra Johan Ludvig Heiberg et Par Breve, der belyser Forholdet imellem dem.

København, den 15de April 1831.

Hvor kjært det var mig at faa et Par Ord fra Din Haand, behøver jeg ikke at sige Dig. Ved Tscherning og Petersen havde jeg vel faaet nogen Efterretning fra Dig, og jeg havde ogsaa meer end engang foresat mig at skrive Dig til; men dels kjender Du i det mindste „von hören sagen" Opsættelsens Dæmon, dels frygter jeg for, at Du, naar jeg skrev Dig til, skulde ansee det for en Slags Forpligtelse at svare, og at denne Anstrengelse maaske kunde være Dig skadelig. Det er ganske sandt, at jeg ogsaa har tænkt paa at komme ud til Dig for med egne Øjne at overtyde mig om Din Bedring, thi at denne virkelige har indfundet sig, skøndt langsomt, kan jeg efter Din egen og Andres Yttringer ikke betvivle. Min Plan haaber jeg dog endnu at realisere, især ifald Du bliver i Frederiksborg til lidt ind i næste Maaned, hvilket vistnok var det rigtigste med Hensyn paa Din Helbred.

Jeg frygter, at jeg ikke før i de sidste Dage af Mai vil kunne løsrive mig her fra Staden, thi jeg tager nu allerede imorgen alvorlig fat paa en Vaudeville, som jeg agter at begynde og fuldende i de 14 Dage, som endnu er tilovers af denne Maaned*). Kunde jeg bringe den med, da havde jeg tillige — som jeg haaber — noget at more Dig med, og som kunde give Stof om ikke just til Samtale, saa dog til nogle Timers Underholdning. Jeg vilde da komme maaske den 1ste eller 2den Maj og blive til næste Dag og med Taknemmelighed modtage Din og Din Families Indbydelse; min Pegasus kan jo staa paa Kroen. — Skulde jeg imidlertid mærke, at mit Arbejde ikke gaar saa hurtigt fra Haanden, som jeg havde haabet, og at jeg saaledes ikke bliver færdig i den bestemte Tid, saa gjør jeg maaske en Afstikker i de første fjorten Dage og kommer, men uden Vaudeville.

Det er særdeles heldigt for Dig, at Vor Herre har skjænket os dette usædvanlig tidlige Foraar, og det lader til at være stadigt; thi selv den Kulde, som vi idag fornemmer her i Byen, er kun en Følge af den foregaaende Regn; men selv denne er meget gavnlig og vil bidrage til, at Vegetationen snart kommer. Under saa gode Auspicier tror jeg ikke andet, end at Du, ihvor angreben Du end føler Dig, maa gaa med stærke Skridt Din Helbredelse imøde, thi naar saa heldige ydre Betingelser forener sig med Ungdom og Kraft, saa vilde det være utænkeligt, at disse ikke skulde seire. Men hvis Du, mod Formodning, i Løbet af Sommeren ikke skulde føle Dig fuldkommen helbredet, saa vær itide belavet paa at gjøre en Reise til et sydligt Sted og blive der næste Vinter over, ved denne Opofrelse — hvis det forresten er en Opofrelse — kan Du upaatvivlelig, selv i værste Tilfælde, gjenkjøbe Din gamle Sundhed.

*) Køge Huskors.

I Redaktionen af „Maanedsskriftet“ hørte jeg forleden oplæse Din Recension af Grundtvigs Piece, og den interesserede os Alle i høj Grad. Der blev ej engang balloteret paa dens Optagelse, fordi det var øiensynligt, at vi Alle var af den Mening, at den burde trykkes. Iaften er der Møde igjen, men jeg ved ikke, om jeg kan komme, da jeg skal spise til Middag hos Gierlew*), fra hvem jeg meget skal hilse Dig. Min Moder og Jfr. Pætges er inviterede derhen til i Aften, og ved jeg ikke om de kommer. Jeg formoder, at Selskabet er gjort i Anledning af hans yngste Datters Confirmation i Søndags.

Mynsters Recension i sidste Hæfte af „Maanedsskriftet“ har Du nu vel læst. Hvad synes Du om den? Efter at jeg selv har læst den, kan jeg endnu mindre lide den, end efter at jeg havde hørt den oplæse. Det forekommer mig, at han bærer Kappen paa begge Skuldre, og at hans Anskuelse eller Fremstillinger deraf ikke er fri for en vis Jesuitisme; det er rigtig nok et slemt Ord, men det er Mynsters store Beundrerinde, min Moder, som ved denne Lejlighed har lært mig dette Ord. Forresten nægter jeg ikke, at Recensionen er, hvad man kalder godt skreven uden at være klar tænkt. Hvad han siger om den franske Literatur, er ogsaa høist utilfredsstillende, det lader til, at hans Kundskaber ikke strækker sig længer end til Lamartine og Victor Hugo, og at han ikke kjender Vitet og Mérimée.

Hvad Du siger om Baggesen er meget rigtigt. Kun Faa har rigtigt opfattet hans Aand, og jeg gad vide, om ikke Mynster gør Udgiveren af hans Værk Uret ved at paastaa, at han har optaget Løst og Fast, thi selv dannede Mænd er endnu saa langt fra at vurdere Baggesen rigtigt, at de regner til „Løst og Fast“ alt, hvad han har skrevet i sin Polemik mod Oehlenschläger uden at betænke, at just nogle af hans modneste Producter er

*) Etatsraad, Generalkonsul Baggesens Ven.

fra denne Periode. Ikke destomindre maa man paa den anden Side dog ogsaa indrømme, at Baggesen selv var tildeels Skyld i, at han ikke rigtigt vurderedes, og at hans Aand ei rigtigt opfattedes, jeg mener ikke saameget formedelst de polemiske Excesser, som han begik, men hans Aand var virkelig ikke paa det Rene med sig selv, han vaklede i sin Philosophi, og derfor var hans Aand vanskeligere at opfatte; men i hvor meget han end vaklede, saa følte han dog dybt Nødvendigheden af et philosophisk Grundlag, og deri adskiller han sig højst fordelagtigt fra Oehlenschläger.

Fra min Moder skal jeg hilse Dig tusinde Gange. Hun tager den inderligste Deel i Alt, hvad der angaar Dig, og Ingen kan mere end hun ønske Dig en god og hurtig Bedring.

Jeg lod hende læse Din Seddel til mig, og hun sagde, at hun vilde selv skrive Dig til, hvilket udentvivl vil ske om et Par Dage.

— Jfr. Pætges takker for Hilsenen og sender sin venskabelige Gjenhilsen.

Hvad der i disse Dage endydermere holder mig fast her i Byen er Prøverne paa „Bruden“*), hvilke jeg ikke tør for-
sømme.

De fleste af Redacteurerne af „Maanedsskriftet“ have efter Petersens Forslag forenet sig til et Aftensmaaltid hos Knirsch sidste eller næstsidste Torsdag i hver Maaned. Paa Torsdag er det første Gang. Mon man ei skal have den Fornøjelse at se Dig i disse Samlinger, som kunde være meget fornøjelige, naar man ikke skulde spise varm Mad om Aftenen.

Du seer, hvorledes jeg veed at hjælpe mig. Uagtet Du kun har givet mig Valget mellem et interessant Brev og et kiedsommeligt Ophold, saa seer Du, at jeg ingen af Delene har

*) „Bruden“, Syngespil af Auber og oversat af Heiberg.

valgt, thi mit Brev er desværre langt fra at være interessant, og naar jeg kommer ud til Dig, skal Opholdet vist ikke blive mig kiedsommeligt. Mon Du uden at det generer Dig kan skrive mig et Par Ord til, selv om det er nok saa lidt, saa gjør det og lad mig vide, hvorledes det gaar. Din Familie beder jeg at anbefale mig, skøndt ubekiendt, og at takke dem for den ven-skabelige Indbydelse.

A propos, Hambroes Huus har igaar faaet en Kopi, der har bragt Efterretning om Russernes totale Nederlag. Geismar er Krigsfange i Warschau. Polakkerne har opbrændt alle Russernes Communicationsbroer ved at antænde Halm under dem, og derved bragt hele den russiske Armee i største Confusion. Hvor Diebitsch er, ved man slet ikke; men hvad man med Sikkerhed ved, det er, at Felttoget er forbi for denne Gang.

Lev vel saalænge! God Bedring ønskes Dig hjerteligst af
Din hengivne

J. L. Heiberg.

Fru Gyllembourgs Brev.

Christianshavn, den 22. April 1831.

Kjære Schmidten.

Idet jeg her sidder mig hen og haaber at kunde benytte en eensom rolig Time til at skrive til Dem, velsigner jeg — som jeg ofte har gjort — den velgjørende Opfindelse og Indretning, der gjør det muligt at tale til en fraværende Ven, og dobbelt kjært er det mig idag at kunde tale med Dem paa denne Maade, da en mundtlig Samtale maaske kunde have skadelige Følger for Deres Sundhed og opfylde mig med Angst for at være Skyld i det, jeg saa nødig vilde; hvilket var Tilfældet de faa Øieblikke De var saa god at skjænke os Dagen førend Deres Afrejse. Jeg behøver vel neppe at sige Dem, hvormeget vi her

savner Dem, hvorledes vi daglig tale om Dem. Hvergang Veiret er ret smukt, og Hanne og jeg gaar ud sammen, siger vi altid til hinanden: „Det er ogsaa et stort Gode ved dette milde Veir, at det sikkert er helbredende for Schmidten.“ — Vi glæde os da dobbelt ved det gode Foraar og hade dobbelt de skarpe Vinde. Jeg tænker med en virkelig Beroligelse paa, at De nu lever saa roligt og behageligt hos Deres Moder og Søster i den deilige Egn, den venlige lille Have og i denne skjønne Aars-tid, om hvilken man med Sandhed kan sige „D a v e n d e r L i - v e t t i l b a g e*“). Disse Tanker som daglig følge Dem, trøster jeg mig med, naar jeg — som ofte skeer — savner en saa god, saa trofast Ven, som jeg med Glæde tænker mig, at baade Ludvig og jeg eier i Dem.

Om os og vor lille snevre Kreds er kun lidt at fortælle. Den ene Dag gaar som den anden, og jeg vil næsten sige som Frue Berger engang sagde: „Gud skee Lov at vort Liv gaaer ensformigt hen, saa gaaer det roligt og ofte indholdsrigest.“

En Forandring er skeet i vort Huus i disse Dage derved, at Buntzen og Saintaubains er flyttede, og en Frue Abildgaard, Enke efter Maleren, er flyttet herind. Det gjorde mig rigtignok noget ondt at see Fru Buntzen og hendes Børn gaae herfra, især da de vare bedrøvede derover; men nu nægter jeg imidlertid ikke, at den Ro og Stilhed, her nu hersker jo er mig meget behagelig, thi naar jeg undtager tree fæle Bæster af Hunde, der undertiden gjør et Himmelspektakkel, saa er her stille som i Paradis**).

En anden lille Afvexling have vi haft i disse Dage derved, at en Professor Munck de Rosenskjöld fra Lund, en gammel Ven af Gyllembourg, med megen Iver har opsøgt mig og for-

*) Schmidten boede paa Sophienborg lidt udenfor Hillerød.

**) Fru Gyllembourg boede dengang i Overgaden o/V i Hjørnstedet — lige for Langebrogade.

nyet vort Bekiendtskab. Om det nu kommer — som han foregiver — af Henrykkelse over „Elverhøi“, hvori han til sin Glæde og Forundring har fundet sin Stamfader Capitain Munck omtale og hædret (for at bruge hans egne Ord) eller af Henrykkelse over Agnete Elverpigen selv, skal jeg lade være usagt. Saameget er vist, at samme Munck Rosenskjöld er saadan et lille Stykke af en Don Juan i Henseende til os stakels Fruentimmer.

Det er overalt et Bekiendtskab, som det baade kan være glædeligt og bedrøveligt at fornye, thi det er en Mand af megen Forstand og en behagelig Tone, men af den Slags Folk til hvem man aldrig kan føle nogen Tillid eller Høiagtelse. Da Gjerlev og han i gamle Dage har truffet hinanden i mit Huus, saa bad vi Gjerlev herved forleden Aften, da denne svenske Herre havde bestemt at komme her, men Herre du min Gud! Dersom De dog havde været Vidne til, hvordan vor gamle Ven gebærdede sig den Aften. Samtalen faldt paa Confirmationen, og Ludvig saavel som Rosenskjöld kom til at sige, at de fandt det bedre om det offentlige ved denne Indretning ikke fandt Sted, om Børnene som i Sverrig og andre Steder bleve underviste af Præsten, examinerede i deres Nærmestes Nærværelse og derpaa gik til Alters med disse. — Men nu maa De vide, at Gjerlev i Søndags havde sin yngste Datter til Confirmation. Han blev saa gruelig opbragt, at han blev blaa i Ansigtet, lignede virkelig et arrigt Dyr og var saa grov især imod Ludvig, at jeg beundrede dennes kolde Blod og Agtelse for en Barndoms- og Ungdoms Ven, der dæmpede den gruelige Storm og hindrede en forargelig Scene. Gjerlev fortrød strax sin Hidsighed, det var godt at mærke, og paa Hjemveien bad han Ludvig om Forladelse.

Han mener det ikke ondt, men det er dog fælt at have saa lidt Herredømme over sig selv.

Iaften skal vi paa Comedie og se „Bruden“, som opføres første Gang. Vi skulle derfor spise endeel tidligere end sædvanlig, og jeg kan ikke skrive meget længer, da det allerede er sildigt, men jeg vil dog vedblive at vrøvle for Dem, lige til Maden staaer paa Bordet. O hvor det gjør mig ondt, at De ikke i dette smukke Solskin kan komme hertil og spise med os og drikke Caffé i det lille lyse Cabinet, som De ynder, og hvor jeg just nu sidder og skriver til Dem.

Jeg har i denne Tid en Roman, som Larpent har recommenderet og laant mig. Den er engelsk, hedder *High life* og er vistnok en meget sand Skildring af den nuværende engelske fornemme Tone. Men det værste er, at jeg finder det kjedsommeligt i dette fornemme Selskab. Maaske bliver den bedre i de næste Dele, thi der er tree, og jeg, der som De veed, er en langsom Læser, er endnu i den første. Jeg synes, det er forskrækkeligt, hvad de Engelske har for en uendelig Skrive-maade og finde Behag i at opholde dem ved Bagateller. Fiel-ding er vist en Undtagelse, ogsaa Goldsmith, Gud glæde deres Sjæle!

Nej, da lover jeg de Franske! de bedre af dem, især disse Nyere, Mérimée og Vitet, hvis *Etats de Blois* o. s. v. jeg i dette Foraar med sand Nydelse har læst. Jeg har derved ofte tænkt paa Dem og med Taknemlighed erindret saa mangen god Aften, vi have tilbragt med Læsning og Samtaler om det, vi havde læst.

Men nu nøder Tiden mig til at afbryde. Gud give at disse Linier maa træffe Dem i betydelig Bedring, og gid at dette jeg har skrevet sammen ikke maa kjede Dem alt for meget. — Nu kom Ludvig, nu maa jeg afbryde. —

Løverdag den 23. — Jeg blev afbrudt igaar og vil idag kun tilføje, at jeg har mange venlige Hilsener til Dem fra Hanne, Georg og især fra Ludvig, der hver Dag taler om at ride til Frederiksborg og besøge Dem. Tilgiv min uordentlige Skrift,

jeg har maattet stjæle Øjeblikkene til at skrive dette Brev, da jeg i disse Dage har en kiedsommelig huslig Travlhed med Vask, Rengøring o. s. v., siden jeg til denne første Mai skal skifte mine gode gamle Piger for nye ubekjendte, hvilket i mange Henseender er en stor Ubehagelighed. — Nu lev vel kjære gode Schmidten! Jeg haaber, at De skriver til mig, naar De har Lyst, og det ikke generer Dem. Jeg længes meget efter et Par Ord fra Dem. Jeg beder Dem da ogsaa at underrette mig, om De nylig har haft Breve fra Deres Venner i Frankrig. — Vær vis paa at ethvert af Deres Ønsker og Anliggender hjertelig interesserer

Deres hengivne Veninde

Th. Gyllembourg.

Kjøbenhavn, den 20. Maj 1831.

Kjære Schmidten! Indlagte Brev har min Moder bedt mig besørge, og jeg formoder, at Petersen, som rejser imorgen eller iovermorgen til Frederiksborg, vil paatage sig Commissionen.

Allerede for længe siden havde jeg skrevet Dig til og vedlagt et Exemplar af min Faders „Erindringer“, som han gjentagne Gange og endnu for kort Tid siden i sit sidste Brev udtrykkelig har paalagt mig at tilstille Dig. Bang, som havde isinde at tage til Frederiksborg, havde paataget sig at besørge Pakken; men da hans Forsæt idelig blev forhindret af det slette Veir, saa har jeg nu endelig faaet Pakken tilbage, og jeg vil nu ikke bebyrde Petersen med den, eftersom jeg hører, at Du om et Par Dage kommer til Staden, og at Du desuden allerede har læst Bogen.

Din Triumf over at min Fader ikke havde tilstillet Dig et Exemplar var altsaa kun af kort Varighed. Vistnok er der meget at udsætte paa Bogen, jeg vil kun sige til dens Forsvar,

at den ikke hører til le genre ennuyeux, og at den for saa vidt svarer til Begrebet „en mémoires“, at den ved sin Oprigtighed og Naivitet fortæller alt, hvad der i nogen Maade har interesseret Forfatterens Individ og fremsætter hans allersubjektivske Meninger.

Din Rejse til Vestindien glæder mig under Forudsætningen af de Omstændigheder, der bevæge Dig dertil. Saasnart jeg hørte, at Du havde besluttet at reise til et sydligt Clima, ønskede jeg strax, at Du vilde vælge Vestindien, dels fordi Du der har en Broder, dels formedelst Letheden i at komme derfra til andre Steder. Det er meget muligt, at allerede Søreisen vil tilvejebringe en betydelig Bedring, og hvor megen Overvindelse, der end maa til at tage en saadan Beslutning, saa kan den, som Du selv siger, ogsaa have sine store Behageligheder. Du synes at være bestemt til at blive den videst bereiste Professor i Christenheden. Allerede længe har jeg, som Du ved, kaldt Dig Professoren paa Landevejen, nu skal Du tillige hedde Professoren paa Søveien og — som jeg haaber og formoder — paa Sundhedsveien; thi som Oehlenschläger siger:

Livets Kilde, Sundheds Bæger,
Taarner sig det sølvblaa Hav.

Adskillige Omstændigheder har hidtil hindret mig i at besøge Dig i Din Eremitage. Da Du nu ventes hertil, saa har jeg opgivet det og vil hellere se at holde mig skadesløs med Dit korte Ophold her i Byen. — Min Vaudeville har endnu langt tilbage; men jeg haaber, at den skal gaa den lange Vei hurtigere end den korte, og at jeg vil kunne meddele Dig et og andet deraf, naar Du kommer hertil. Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke har faaet gjort Din Families Bekjendtskab, dog haaber jeg at se Din Søster her i Byen og ved hendes gunstige Mellemkomst engang i Sommer at kunne besøge Din Fru Moder — —

Jeg gratulerer til det gode Veir og venter, at det vil have en god Indflydelse paa Din Helbred. —

Din lille Seddel af 17. Mai modtog jeg igaar og takker Dig for den.

Din

J. L. Heiberg.

Alle disse gode Ønsker om Patientens Helbredelse blev ikke opfyldte, thi som allerede omtalt døde han af Brystsyege hen paa Sommeren samme Aar paa St. Croix. Fru Gyllembourg maa have taget sig hans Død meget nær at dømme efter omstaaende Brev til hans Søster.

Christianshavn, 19. Sept. 1831.

Kjæreste Frøken!

Hvor inderlig jeg paaskjønner den Godhed, De har vist mig ved at erindre Dem mig og skrive til mig i et Øjeblik som det, hvori Deres kjære Brev er skrevet, behøver jeg neppe at sige. Jeg vidste vel allerede den sørgelige Efterretning om den elskværdige, uerstattelige Vens Tab, dog er der en bitter Sødhed i at erfare hver Omstændighed ved en saadan Ulykke, hvert Ord, hver lille Yttring er saa dyrebar i Afskedens Time.

— Desuden indeholder Deres Brev en stor Trøst; thi i Sandhed en saadan Død er saa ønskelig for Den, som den saaledes nærmer sig, at man næsten maa fristes til at sige, at hvem Gud elsker, bortkalder han paa saa blid en Maade. Saavidt menneskelige Øine kunde see, var vor tabte Vens altfor korte Liv lykkeligt.

Født i en elskværdig, elsket Familie, med aabne Øine for alt hvad der er skjønt og godt, med saa mange ædle Evner til at forsøde sit eget og Andres Liv, var han æret og elsket, hvor

Et Interiør fra et fornemt Hjem paa Frederik den 6tes Tid.

han kom frem, og jeg ved intet Menneske, om hvis Værd der var mindre ulige Mening end om hans. Selv de Mennesker, der var allermindst istand til at fatte dette Værd, følte det dog ubevist og agtede ham. — Hvad han var for sin Vennekreds — O, hvem ved dette bedre end jeg og mine! — Der kan næsten ingen Dag, ingen Time bortgaae, uden at tusinde Ting erindre os om ham og hans Godhed for os. — Hvor mangen eensom Aften har han forsødet for mig i denne Stue! hvor mangen lille Familienfest, hvis ofte seneste Gjæst han var, vil nu bringe os Taarer i Øinene ved hans Savn.

Og var han saa fast groet til vore Hjerter, hvad maa han da ikke have været til Dem, til Deres Moder og Søskende? Hvad maa hans Tab være for Dem? — Vær vis paa kjæreste Frøken, at vi føle Deres Sorg tillige med vor egen. Jeg kom saa gjerne til Frederiksborg i dette Øieblik, jeg vilde føle en stor Trøst ved at se Deres Fru Moder og Dem. — Men desværre et uheldigt, i sig selv ubetydeligt Stød paa det ene Knæ gjør mig i de sidste fjorten Dage enhver Reise til en Umulighed, og der vil hengaae en fjorten Dage endnu, inden noget saadant kunde blive mig til Deel, og til den Tid skulle vi flytte og faae saa travelt. —

Inderlig takker jeg Dem for Deres gode Ønsker til min Søns Forlovelse med en saa elskværdig mig saa kjær Pige som min lille Hanne. Det er bedrøveligt, at min Glæde herover skulde blandes med en saa stor Sorg, som Efterretningen om Deres Broders Død har været for os alle fire, thi ogsaa min lille Pleiesøn Georg Buntzen har inderlig sørget over dette vort Tab, der naturligvis er føleligt for mig og min Søn, der i ham tabte sin bedste Ven. Han har paalagt mig at bringe Dem og Deres Frue Moder sin hjerteligste Hilsen og sige Dem, at han med blødende Hjerter har meddelt sin afdøde Vens Venner Indholdet af Deres Brev, som de Alle med den største Deelta-

gelse har modtaget. Ogsaa min Svigerdatter hilser Dem tusinde Gange. Hun bad mig for et Par Dage siden at overlade hende een eller anden lille Erindring af vor kjære von Schmidten: „Jeg har slet intet af ham,“ sagde hun, „ikke et Ord skrevet af hans Haand“. Jeg overlod hende et Kobberstykke (som var en af de mange kjære smaae Gaver, jeg altid skal gjemme som en Helligdom), og en lille Billet fra Deres Broder, og hun modtog begge Dele med inderlig Bevægelse. Saaledes vilde vi kappes om at lade hans kjære Minde boe indeni os. Vi vilde endnu leve med ham. Jeg vil endnu ofte i eensomme Timer raadføre mig med ham i mine Tanker og føle, hvad jeg vel tilforn har følt: at de elskede Døde ikke ere tabte for os.

Men jeg frygter, at mine Klager og Betragtninger endnu forøger Deres Smerte, og det vilde jeg nødigst af alting kunde bebrejde mig. Tør jeg bede Dem bringe Deres elskværdige mig ubekjendte Moder, min hjerteligste Hilsen, Forsikringen om min varmeste Deeltagelse. Dersom De endnu vilde tilføie den Godhed af og til at underrette mig om hendes og Deres Befindende, vilde jeg være Dem inderlig taknemmelig derfor. Naar det engang bliver os her muligt, og De er saa god at tillade det, saa vil det være os en Trøst og Glæde at maatte besøge Dem, og naar De eller nogen af Deres kommer til København, beder jeg Dem indstændig at unde os Deres Selskab. Jeg kan i Sandhed sige, at jeg ret længes efter at tale med Dem min bedste Frøken, thi hvor ungt vort Bekjendskab end er, saa synes mig dog, at jeg meget længe har kjendt og elsket Dem, og at intet som angaaer Dem nogensinde kan blive fremmed for Deres

ganske hengivne

Th. Gyllembourg.

Man sammenligne blot dette Kondolencebrev med dets højt-ravende Vendinger og svulstige Stil afsendt til en Person, hvem

Brevskriverinden vistnok kun en sjælden Gang personlig havde talt med, med Nutidens korte Sørgeepistler, der maaske rummer lige saa megen ægte Følelse. —

— — —

En anden af Brødrene v. Schmidten var som sagt Skifteforvalter paa St. Thomas, men endte sine Dage i Frederiksborg.

Blandt andre Færdigheder var han kendt som en dygtig Fagotspiller. Følgende lille Morsomhed, der staar i Forbindelse hermed, cirkulerede dengang i Byen og gjorde megen Lykke.

Ved en lille selskabelig Sammenkomst var nævnte Fagotspiller blevet anmodet om at medbringe sit Instrument; men da han havde forglemt dette, blev en Oppasser sendt afsted derefter og introducerede sig paa følgende Maade:

„A sku hils' fra von Skitten og be' om' von Gotten — —”

En tredie Broder, som var Major, laa i Horsens, var ugift og en ren Original, dog ikke af de ubehagelige.

Han holdt ikke af det smukke Køn begrundet i den Uorden, Damer førte med sig, idet de som oftest lod Møbelskuffer staa halvt aabne og anbragte Tøj og Arbejde omkring paa Stolene.

Ikke heller var han nogen Dyre- eller Børneven, men mente, at Hunde og Børn var Skabninger, man stod sig ved at holde tre Skridt fra Livet.

Et Barn, der engang dristede sig til at pille ved hans Epaulletter, fik følgende Tilrettevisning, dog i al Godmodighed:

„Mit Barn, du røber Anlæg for Næsvished.“

Han var en stor Teelsker og drak til Aften tre Kontorkopper; men Teen skulde være god og stærk. Det passerede engang i et lille Aftenselskab, hvor Datteren i Huset gjorde sig yderst behagelig for ham med at byde ham Kop Nr. 3, at han ganske tørt svarede:

„Nej Tak. Afstanden mellem første og anden Kop var saa stor, at jeg gyser for den tredie.“

Med Hensyn til sin Klædedragt var han ogsaa aparte, sine Lommetørklæder maatte han altid bestille, da de skulde være af Størrelse som gammeldags Servietter, hans Skjorte naaede næsten ned til Anklerne, og Støvlerne var saa rummelige, at han til enhver Tid kunde ryste dem af.

Paa Klubballerne var han altid tilstede, dog ikke som dansende, derimod opholdt han sig hele Aftenen i en Krog af Salen med en Bolle Punsch foran sig for at skænke ud til de unge Herrer med de Ord: „Kom og faa et Glas til at sætte Varmen med.“

Ved given Lejlighed kunde han være Satiriker, saaledes ytrede han engang om en Baron R., der stod ved tredie Dragonregiment, og som gav sig utilladelig meget af med Køb og Salg af Heste: „Den Herre er ikke enig med sig selv, hvorvidt han vil være Baron eller Hestepranger.“

Forresten var Majoren en meget kundskabsrig Mand, havde taget Generalstabseksamen og var en stor Heraldiker. —

SLÆGTEN

Da min Fader fyldte sit niende Aar, kom han ind paa Landkadetakademiet for at uddannes til Officer i sjette Slægtled.

Familien Scholten stammer fra Grevskabet Teklenburg i Westfalen. Navnet var oprindelig Schultze og kan føres helt ned til Aar 1200, hvor flere af Slægten deltog i Korstogene. Men i det syttende Aarhundrede vandrede et Medlem til Holland, hvor han blev Overlandbygmester i Amsterdam og optaget blandt Stadens Patriciere.

En Søn af ham, født 1647, kom i en meget ung Alder — fjorten Aar — til Danmark og blev oplært i Ingeniørtjenesten af Henrik Ruse, Stamfaderen til Slægten Juel Rysensten. Ifølge hans store Dygtighed og Fortjenester blev han udnævnt til Ridder af Elefanten og døde 1721 i København som Chef for den danske Landmagt og Præses i Generalitetet.

Rimeligvis er det efter ham, at Soldaterblodet gik i Arv til de følgende Generationer. —

Paa Landkadetakademiet fik Drengene en streng, spartansk Opdragelse, da Maalet var at hærde dem til Mænd og brave Krigere.

Levemaa den var yderst enkel og tarvelig. Til en Begyndelse maatte den nyankomne uden at kny gaa igennem Optagelsesceremonierne, som Skik og Brug var mellem Kammeraterne, saasom Torturen ved Himmelspræt og Daaben under Vandpo-

sten, hvor Ofret blev holdt, indtil det var halvt druknet, for bagefter at hænges op til Tørring, en Proces, der godt kunde have haft skæbnesvangre Følger; dog først efter denne Prøve befandtes Drengen at være værdig til at indtræde i Rækkerne.

Toilettet foregik i Gaarden. Selv i den haardeste Vinterkulde var der henstillet store Baljer med Vand, hvori der ofte maatte slaas Hul paa Isen. Herude vaskede man sig, medens nogle Underofficerer stod posteret for at passe paa, at Renligheden overholdtes.

Af og til anmeldte Kong Frederik den Sjette sit Komme. Saa blev Eleverne opstillet i Rader, og for at hylde deres høje Beskytter blev der indøvet smaa Taler og Digte.

Ved en tidligere Lejlighed faldt det i en lille syvaars Drengs Lod — den senere Oberst Adolf Krieger — at fremsige en længere Tirade; men hvad enten Grunden nu var Benovelse eller svigtende Hukommelse, nok var det, at han gik istaa midt i, og af Mangel paa Sufflør ikke kunde komme videre. Da han nu indsaa, at Æren var tabt, gav han sig til at stortude. Men da kaldte den vennesele Konge ham hen til sig, trak ham ned paa Skødet, klappede ham venligt paa Kinden og trøstede ham med, at det næste Gang uden Tvivl vilde gaa langt bedre for ham.

— — —

Til de unge Menneskers Pligter hørte blandt andet at gøre Tjeneste som Pager ved det kgl. Taffel og opvarte Majestæterne og Prinsesserne.

Det var ofte svært for den ubemidlede Yngling at holde Galadragten vedlige, især kneb det med Anskaffelsen af de hvide Silkestrømper, hvorfor mangan lille Hofmand maatte krybe til Sengs, saalænge Vasken stod paa.

Til min Faders bedste Venner hørte senere Frederik Danne-
mand, Søn af Frederik den sjette og den forhenværende Ny-

boderspige, som førte et gæstfrit Hus for Sønnens Venner i sin velkendte Gaard paa Toldbodvej, hvor Kongen aflagde sine hyppige Besøg.

Smaa lystige Sold hørte ind under Kvistværelsets Ungkarleliv.

En Aften sad fire unge Mennesker ved et af disse muntre Spillepartier og mente at have sikret sig mod Overrumpling af enhver Art, idet Husets Søn havde simuleret et Ildebefindende, som krævede Sengevarme og fuldstændig Ro.

Pludselig som Lystigheden var paa det højeste, hørtes en velkendt Halsrømmen og faste Fodtrin ude paa Trappen.

Det var Kongen, der kom for at se til sin syge Søn!

I første Øjeblik stod alles Tanker stille. Aldrig i Evighed vilde Majestæten tilgive, at man havde vovet at føre ham bag Lyset.

Ingensinde før var gode Raad saa dyre! Skridtene nærmede sig allerede Døren, nu maatte der handles og det i en Fart.

Spillekort, Vinflasker og andet Tilbehør blev hulter til bulter kastet ind i et Aflukke, Husets Søn fuldt paaklædt smidt i Sengen med Tæppet trukket op under Hagen, medens Gæsterne maatte se sig om efter et Skjul, hvor dette blot nogenlunde var at finde.

Min Faders Tilflugtssted blev under Sengen; men han maatte døje meget ifølge den ubekvemme Stilling, tilmed da det særlig den Dag behagede hans Majestæt at forblive længere end sædvanlig i den Hensigt at opmuntre og trøste sin lidende Søn. Den mindste Lyd eller Bevægelse kunde nemlig forraade, hvilket højt Spil man havde indladt sig paa overfor Majestæten.

Endelig slog Befrielsens Time!

Efter at have indskærpet Patienten den yderste Forsigtighed og bønfalet ham om at tage Vare paa sit dyrebare Helbred trak den bekymrede Fader sig tilbage, medens Synderne listede

sig frem mere døde end levende af udstaaet Angst og Mangel paa Luft.

Men nu da alt var gaaet godt, havde man dobbelt Grund til at genoptage Lystigheden. — — —

Grev Frederik Dannemand.

Et Tilholdssted havde min Fader i sin Onkel Generalguvernørens Hjem i Kronprinsessegade, især naar Husherren var paa Ferieophold hos sin Familie.

Denne bestod af hans Hustru, en Søn, den senere Husar-officer Oberst William v. Scholten, og tre Døtre, af hvilke de to yngste var meget smukke. Den ene blev gift med Oberst, Kammerherre Bülow, senere dansk Gesandt i London; men hun

døde allerede i 28 Aars Alderen efterladende sig en Datter, den senere Baronesse Reedz-Thott til Gaunø. Den yngste Datter blev gift med omtalte Grev Frederik Dannemand til Aastrup, ogsaa hun døde tidligt, kun 23 Aar gammel. Den ældste holdt først Bryllup i en modnere Alder med General Claude du Plat, der som en ny Jakob i mange Aar maatte vente paa sin Kærlighed og først gaa i russisk Tjeneste, inden han hjemførte Bruden. Da hendes Død indtraf i 1859, var hans Sorg saa dyb, at Livet mistede al Værd for ham, og hans Haab kun stod til hurtigst mulig at følge efter; men dette Ønske fik han først opfyldt fem Aar senere, nemlig i 1864 da han faldt ved Dybbøl. Der sagdes, at han, da han havde faaet sit Banesaar, og nogle af hans Folk vilde bære ham bort, udbrød: „Lad mig kun ligge, thi histhenne ser jeg hende allerede.“

Generalinden døde i Altona, og der fortælles, at en kvindelig Slægtning fra Hamborg samme Dag kom for at aflægge Visit uden at have nogen Anelse om hverken forudgaaende Sygdom endsige Dødsfaldet. Da hun derfor hos Skildvagten forhørte sig om, hvorvidt Generalinden var hjemme, fik hun det lakoniske Svar:

„Jou, for hun ligger Lig!“ — — —

— — —

Generalguvernør Scholtens Navn er knyttet til en af de mest blomstrende Perioder af de vestindiske Koloniers Historier, og han var tillige en Personlighed og dertil stort anlagt, derom vidnede de mange Søofficerer, der i Aarenes Løb kom til Vestindien paa Orlogstogter. I Guvernementsboligen paa St. Thomas og i sin private Ejendom Bülowsminde paa St. Croix førte han et lille Hof, drev en udstrakt Gæstfrihed, og af hans Bord med de mange Raffinements og udsøgte Vine gik der stort Ry viden om.

Generalgouverneur v. Scholten.

Af de Sorte var Massa Peter baade frygtet og forgudet. Endnu skal der rundt om paa Øerne i mange Hjem findes Billeder af ham, som stadig holdes i Hævd. Hans Kongstanke var at hæve den farvede Befolkning fra den Fornedrelsestilstand, hvori den havde levet.

Han oprettede Skoler og skaffede Eleverne Selverhverv for at lære dem Selvfølelse. Han var dog en Modstander af Kristian den Ottendes filantropiske Tanke, at ethvert Barn født af en ufri Kvinde fra Fødslen skulde være frit, da han indsaa Faren ved Børnenes Frigivelse, naar Forældrene vedblev at være Slaver, og dette Skridt uden Tvivl vilde skabe en Misfornøjelse, der kunde faa de alvorligste Følger.

Disse udeblev heller ikke, thi da Kongen gennemførte sin Beslutning Aar 1847, udbrød der nemlig paa St. Croix en Revolution. Scholten vilde tale Negrene til Rette, men proklamerede saa selv uden at afvente kongelig Resolution Slavernes Frigørelse, hvilket Skridt havde til Følge, at han blev kaldt tilbage til Danmark, og at der blev anlagt Sag imod ham og nægtet ham Pension. Han vandt dog Processen, og den første, der bragte ham det glædelige Budskab, var Professor Ludvig Phister.

Efter sin Hjemkomst boede Generalguvernøren i sin Ejendom paa Kongens Nytorv, hvor senere Hofjuveler Michelsen drev sin Forretning. Uden Tvivl har han haft lidt ondt ved at glide ind i de hjemlige mindre Forhold, idetmindste fortalte Etatsraadinde Johanne Louise Heiberg mig, at han følte det som en Mærkelighed, første Gang han besøgte det kgl. Teater, at Publikum ikke rejste sig ved hans Indtrædelse.

I sin ellers fortræffelige Bog, „Fra Generalguvernørens Dage“, udkommet 1908, har Forfatterinden Fru Lucie Hørlyk

*) C. van Dockum: Livserindringer.

Generalinde Scholten med Døtre og Søn.
Generalinde du Plat, Grevinde Dannemand, Generalinde Bülow, Oberst William Scholten.

dog utilbørlig overfladisk ladet sig forlede til at fastslaa som Kendsgerning en gammel, ondsindet Sladderlegende, idet hun stempler sin Helts Afrejse fra Øen som en Forbryderflugt og tilmed i Kvindeklæder. Det er absolut en Usandhed og falder ogsaa kun daarligt sammen med hans store personlige Mod. Hovedsagen er dog, at der kan fremføres Beviser for, at denne Mythe, undfanget i en Uvens Hjerne, mangler ethvert fast Holdepunkt, thi for nogle Aar tilbage opsøgte jeg her i Byen Enken efter den daværende danske Præst i Vestindien Hän-schell, og denne elskværdige, fine, gamle Dame erklærede, at hendes Mand havde fulgt Scholten ombord og tilviftet ham det sidste Farvel, saa hun med Bestemthed kunde sige, at der ikke var Skygge af Sandhed i den opdigtede Historie. —

Hans Død indtraf i Altona 1854 paa et Besøg hos sin Datter Generalinde du Plat.

HELSINGØR

Min Fader træffer vi nu igen ved 2det Jægerkorps, der laa i Helsingør, i hvilken By han lærte min Moder at kende.

Det var i de Tider, da Øresundstolden florerede, og hvor man efter gamle Krøniker at dømme maatte tro, at en lille Flig af selve Himlens Kappe havde revet sig løs og var dalet ned ved Øresunds Bred. Byens enestaaende Beliggenhed og dejlige Omegn, den almindelige Velstand blandt Borgerne, det muntre Liv og alle de fremmede Konsulers „grand Seigneur“-Huse gjorde Stedet til et Eldorado for den daværende Slægt, og hvorom der gik Frasagn i lange Tider, efter at Byen saa at sige blev stedet til Hvile ved Sundtoldens Ophævelse.

Min Morfader Krigsraad Petersen var Looper ved Told-

General du Plat med Hustru, født Scholten.

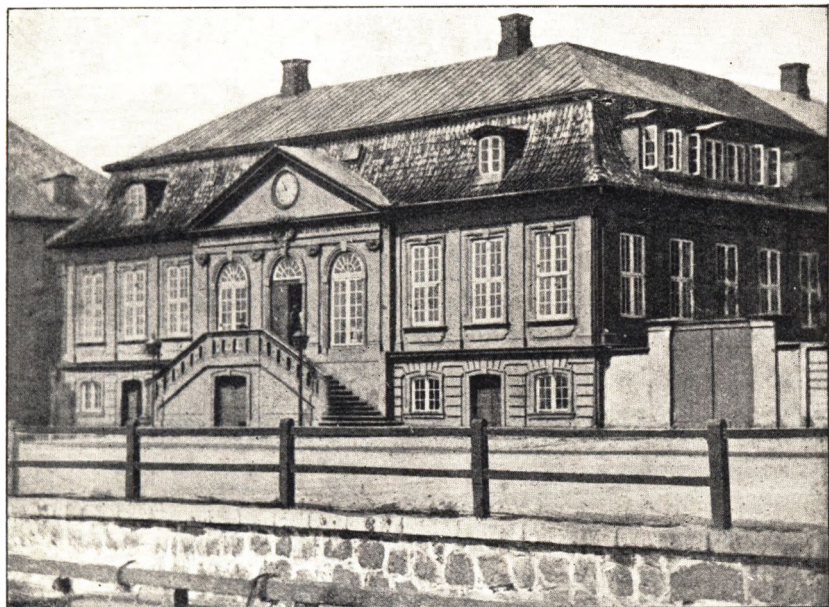
kammeret. Alle Forhold fra dengang omtales som næsten paradisiske, thi Pengemangel eksisterede ikke til Trods for den talrige Børneflokk. Som et Kuriosum kan anføres, at en Gaas kostede tre Mark og Pundet af Torsk fire Skilling.

Min Bedstemoder maa have været, hvad man populært kalder et Jærn. Da der dengang endnu ikke var opfundet hverken Tesaloner eller Palmehaver, passede Borgerkonen sit Hus og kendte kun meget lidt til Anæmi eller Nerver. I Forening med en gammel svensk Pige ved Navn Benthe, tilhørende den Kategori af Husassistenter, der kun havde den ene Tjeneste at opvise i deres lange Liv, besørgede de hele Vasken udendørs endog om Vinteren, spandt alt det Linned, der forbrugtes i Huset, hjalp med til at udfærdige Pas i „ledige“ Timer og forestod Anretningen, naar Vennerne mødte op om Aftenen. Saa blev der gjort et godt Greb ned i Saltetønden, og man morede sig kosteligt.

Istedetfor Nutidens Bridge bragte Selskabet deres Sangbøger med, og omkring Punschebollen, hvis Indhold klarede Halsene, lød nu Korsangen, indtil hver gik hjem til sit i løftet Stemning.

Dette min Bedstemoders virksomme Liv kan afgive en god Sundhedslære, thi hun blev 93 Aar. Det eneste, det glippede med, var Synet, af den Grund kastede hun sig over Strikketøj og vedligeholdte Spinderiet, thi et Øjeblikks Hvile undte hun sig meget sjældent. Da hun var 92, gled hun paa Gulvet og brækkede sin Hofte, men tilbragte et helt Aar i Sengen, inden den gamle Eg faldt, til det sidste interesseret i alt, hvad der foregik omkring hende.

Et enestaaende Tilfælde var det, at hun havde fyldt firs, inden hun lærte sit rette Pigenavn at kende. Forældreløs var hun blevet adopteret af en Familie Mørk og kaldtes derfor Marie Mørk, indtil det ved en eller anden Lejlighed opklaredes

Det nedlagte Øresundstoldkammer i Helsingør.

i hendes Alderdom, at hun hørte til paa Bornholm og hed Maren Absalon, dog dette stolte historiske Navn lod hun hengaa upaaagtet, da hun i Taknemlighed hang ved sine Plejeforældre. Som et Bevis for, at hun var populær i Helsingør, tjener det, at hun kun gik under Navnet „gamle P“ og at hendes Venner havde omdøbt en af Gyderne, der løber mellem Strandgade og Stengade, og hvor hun i Reglen færdedes, naar hun i det hele taget var udenfor Hjemmet, til P-Strædet.

I hine Tider trængte Folk hverken til Luftforandring eller Rekreationsoophold. Første Pinsedag var den Dag i Almanaken, ved hvilken der engang for alle var slaaet et Kors, der betød, at saa skulde hele Familjen med Gæster i Kapervogn ud til Julebæk. Proviant for hele Dagen var anbragt under Vognsæderne. Min Bedstemoder ejede en Kjole, der kun blev taget

i Brug denne ene tilbagevendende Dag, og som gik igen Aar efter Aar trodsende Snit og vekslende Moder. —

En af Gæsterne paa disse Ture var Filologen Simon Meisling af et originalt, noget frastødende Ydre. Han havde først været Adjunkt i Slagelse, hvor H. C. Andersen som Skolediscipel boede hos ham, og i hvis Hus han skrev „Det døende Barn“.

Meislings ene Arm var kortere end den anden, og Munden truttede altid ud, da det var hans Vane at gaa og tygge paa et Straa, som medfølgende Billede af ham viser. Dertil var han kendt for sin Mangel paa Renlighed, hvorfor onde Tunger ogsaa havde bragt i Omløb, at hans Hænder kun blev rene ved ganske enkelte Lejligheder, som naar han til Eksempel bryggede Punsch, da Citronsaften saa erstattede Vaskevandet. I hans Hjem havde Gæsterne dannet et Frimureri, der gik ud paa i al Hemmelighed med Hænderne under Bordet ved en Af-tørningsproces at sikre sig mod Tallerknernes højst tvivlsomme Ulastelighed.

Men stod Humøret højt, var han en fortrinlig Spasmager og tog med Liv og Lyst Del i Ungdommens Fornøjelser.

At han havde en om end lille poetisk Aare i sig røbes af omstaaende Mottoer forfattede til frit Valg til Brug for den malede Skive, da min Bedstefader blev Fuglekonge.

Højstærede Herr Petersen.

Undertegnede, poetisk Kukkenbager, har imorges bagt nogle af de forlangte Smaakager. Er de efter Smagen, godt, hvis ikke, begynder en ny Bagning i Eftermiddag.

No. I.

Kan Manden, som i Kikkert ser,
Opdage hvad i Fremtiden skeer.

Da gid han see i lange Rækker,
En herlig Skov af Handelssnækker.

No. 2.

Den Bygning, som saa kraftigt staar,
Nu feirer snart sit Jubelaar,
Gid, som dens Dage vorde flere,
Besøgene sig maa formere.

No. 3.

Skøndt Folk gaar her i Vinterdragt
Dog Foraarsvinden snart faar Magt,
Gid naar den ryster mildt sin Vinge;
En Flok af Skibe den maa bringe!

No. 4.

Hvor hyggeligt vor Handelsbye
Sig strækker her i Fredens Lye
Det Bedste dog ei skues her,
En Skov af Master fjern og nær.

Filologen, Professor Meisling.

No. 5.

En Konge, som vil Landets Gavn,
En Snækkeflok i Søe og Havn,
Paa Marken Korn, i Riget Fred,
Det er vort Lands Lyksalighed.

No. 6

gik i Stykker og flød ud som en Kleine.

Den Skive gav Kong Petersen.
Gid Thronen snart han faar igjen!

Lyksalig god Morgen. Smager een af Kagerne, er det jo nok, og isaafald kunde du jo lade heise et rødt Flag paa Toldkammerstangen. Er der intet Flag, naar Klokken er elleve, og jeg comme à l'ordinaire gaar min Formiddagstour der forbi, saa ved jeg at stikke Fyr igjen til en nye Bagning.

P. S. Malerne kan godt anbringe de 4 liniede Vers saaledes

— — — —

Malerne ved vel, at Snækker er et ædelt gammeldags Ord for Skibe.

Ihast. Klokken 11 $\frac{1}{4}$ vil jeg stinge mit Hoved ind paa Tullen, saa behøves Flaget ikke.

Din S. M.

Min Skrift er lidt ulæselig, n'est-ce-pas?

En anden Ven af Familjen var den gamle Balthasar Bang; men da denne var bosiddende i Nøddebo, og da Kommunikationsmidlerne i de Tider ikke var talrige, holdtes Forbindelsen mest vedlige pr. Breve.

Denne elskelige Forfatter med sin rige, om end nok noget overspændte Fantasi, sit store, varme Hjerte og sin udpræget stærke Venskabsfølelse, der endda til Tider tangerede kvindelig Sentimentalitet, boede i henved et halvt Aarhundrede paa sin lille Lystejendom i Nøddebo, hvor han dyrkede sin Jord, tilbad Naturen og førte et ideelt Familjeliv.

Men det alvise Forsyn havde heller ikke i hans Livsbæger undladt at hælde de uundgaaelige Draaber Malurt, der er nødvendige for al Personligheds Fuldkommengørelse, thi Skuffelserne fulgte ham Slag i Slag paa hans litterære Løbebane.

Noget Held havde han med enkelte Sørgespil; men naar hans Muse anslog Lystspiltonen, da fik hun stadig Nykker paa Halvvejen og vægrede sig haardnakket ved at tage de sidste afgørende Skridt.

Dog fik Bitterheden aldrig Magten over hans lyse, menneskekærlige Sind, thi hans bestandig aabne Haand vidnede om, at han elskede hver levende Skabning omkring sig.

Med den for ham egne sværmeriske Hengivenhed for enkelte udvalgte, havde han trods stor Aldersforskel knyttet et inderligt Venskab med min Moders Svoger, Assessor Schow ved Toldkammeret, idet denne unge Mand følte sig stærkt dragen af den ældres sjælden interessante Individualitet.

I Timevis kunde de nyde hinandens Selskab, og en Dag, da Familien var paa Besøg derude, var Hustruen utrøstelig over, at Middagsmaden stod paa Bordet, uden at man kunde finde Værten og hans Ven.

Enhver af det lille Selskab blev nu sendt ud i forskellige Kanter, og omsider fandt man Flygtningene siddende i en Vogn i selve Remisen, fordybede i en saa indgaaende Tankeudveksling, at de havde forglemt saavel Tid som Sted og kun med Magt lod sig bænke om Suppeterrinen, inden det omdebatterede Problem var løst.

Hermed et enkelt Brev af de mange fra Bangs Haand.

Nøddebo, 29de Marts 1853.

Allerbedsteste Bedste.

I Dag er det i det mindste her den første Foraarsdag. Solen varmer og kvæger, og Lammet det bræger, og Verdenen tilsmiler os Glæde og Haab. Gud, hvor Livet dog er yndigt, naar man har sit Helbred og saa Noget at leve af og saa ingen Ærgrelser eller Græmmelse og saa — ja, der er tusinde Ogsaaer; men nok er det, at det er dejligt, og dersom Sneen nu ikke laae flere Alen høj i Haven, skulde jeg saae Ærter og Gulerødder endnu idag.

De har nok atter isinde at gjøre mig baade stolt og forfæn-

gelig med Deres søde Brev, men jeg er for gammel i Hætten til at troe en Milliondel af det, som De siger om mig. —

Idag er min Perle med Høe i Kjøbenhavn, det vil sige i Morgen; men herfra kjører han iaften, thi det er Profitten, man skal leve af — Men apropos, De skulde vel ikke kjende en Hør-, Urte- eller Isenkræmmer, der vilde have en rar, nydelig, konfirmeret Dreng i Lære paa gode Conditioner, at sige for Drengen, skulde De møde en saadan Mand paa Gaden, saa spørg ham endelig ad. — Drengen er fra Deres Faders Fødeby, Esbønderup, og en Søn af Skolelæreren, der pludselig faldt ned af Kathedret med Riset i Haanden — og døde.

Han var forresten dette fraregnet en særdeles duelig Skolelærer og efterlod en temmelig ung, smuk og særdeles vakker Enke med 6 Børn, hvoraf to Dreng — Tvillinger — nu er confirmerede og skulle ud i den vide Verden. —

— Dog ret alvorligt — skulde De kjende saadan en Danne- mand, saadan en Christensjæl, saadan en Hædersmand, hvoraf der vel neppe findes mange, da bed ham, tving ham, bønfold ham om at tage en af disse Tvillinger som Dreng i sin Bod, idet De forsikrer ham om, at alle hans Rosiner og Mandler eller Hør, Blaar og Sild vil gaa af som Dukater.

Naada, skal De ikke ind og trykke Fru Heiberg en Krands i Hovedet? Jeg tænker, hun bliver saa overøst med Blomster, at man ikke kan se en Smule af hende, gid Studenterne vilde modtage hende med en smuk Sang*).

Ringere end 5 Rd. faar man vist ikke den simpleste Galleri- billet. Det glæder mig for hende, at denne fæle Frost er hørt op, og ikke mindre glæder det mig for min Søns to Døttre, som skal confirmeres i Fjennesløv Kirke, den berømte med de to Taarne, som Absalons Moder lovede at sætte paa, dersom

*) Hendes første Optræden efter en langvarig Sygdom.

hun kom i Barselseng med to Dreng, da hendes Mand drog ud paa Riddertog (det vil sige, hun maatte ikke gjøre ham til Hanrej), og det skete virkelig, at hun fik Tvillinger, den ene var nok Absalon og den Anden — ja, hvad Satan var det nu, den Anden hed? — Ja, De kan sagtens le af det, men jeg burde græde over at have glemst det, da vi ere meget nær i Familie sammen, thi det er historisk beviist, at Skialm Hvide, Absalons Bedstefader, er min Stamfader, og at vi i lige Linie nedstammer fra Absalons Broder, Esbern Snare, thi fra Absalon selv kan det jo umulig være, ellers maatte vi jo være Horeunger, da Absalon var Biskop og maatte dengang ikke gifte sig, den Bangske Familie skal være den ældste Familie i hele Danmark, Grundtvig paastaar bestemt, at vi nedstammer fra Absalons Fader, men Henrik Steffens bander paa, at vi nedstammer fra Palnatoke, men jeg gaar endnu videre, idet jeg paastaar, at vi nedstammer fra Adam, og det er nok det sikreste.

Sneen tøfler ganske godt af idag, og bliver det saaledes ved, saa er der snart ikke Spor af den igen. — Farvel, men inden jeg forlader Dem, maa jeg takke Dem for Deres sidste kjære, kjære, kjære Brev. —

Farvel og hils Mutter — Fy, noble Ridder! Var det en Hilsen fra Absalons Afkom at sende til en ung, smuk, nydelig Kone? — jeg skammer mig næsten.

Gandske Deres

B. Bang.

Tre Aar efter, i 1856, døde den gamle Forfatter i sit elskede Nøddebo, som han betragtede lig et Eden her paa Jorden, medens hans lille Stue var ham en fredlyst Plet, hvor han søgte ind i Fantasiens Rige og samtidig strakte en gavmild Haand ud til hver fattig, der betraadte Dørtærskelen.

Følgende Digt har han nedskrevet, og Originalen ligger opbevaret i den Stue, hvori han forfattede det, idet hans Ejendom nu er gaaet over til at blive Præstebolig.

Min lille Stue.

Naar Vinterstormens barske Tuden
Som Orgelpiber gennem Luften hviner,
Naar Regn og Hagel pisker stærkt mod Ruden,
Og Sneen hvid som Dødningsmanden griner,
Med Frosten i den tørre Haand,
Der stivner hvert Naturens milde Baand,
Da nøjsom glad ved Ovnens klare Lue
Jeg takker Gud — for min lille Stue.

Naar Uskylds Purpurrose blegner
Besnært ved List af Lastens trædske Baand,
Naar Frihedslilien knækket segner
For Tyranniets plumpe Bøddelhaand,
Og Hævn og Had i Blod fremtræder,
Hvor kun jeg aned Venskabs Glæder,
Da svært for Verden jeg nødes at grue.
Og takker Gud — for min lille Stue.

Naar Skæbnens Torden grusomt rammer
Den Stolte paa sin høje Lykkes Borg,
Saa Rigdom, Hæder, Alt gaar op i Flammer,
Forvandler Jubel selv til blodig Sorg,
Og ingen jordisk Trones Pragt
Er sikker paa den Lunefuldes Magt,
Da Hæld mig Hæld, at Ingen kan borttrue
Den stille Fred — fra min lille Stue.

Ja, selv naar Nid og Avind lumsk mig møder
Og spotter koldt det tit bedragne Bryst
Og haaner mig, naar ømt endnu det bløder
Og sønderknust begræder — ak sin tabte Lyst
Selv da min Fjende broderlig jeg rækker
Til Venskab Haanden, som Forsoning vækker,
Thi Kirken her, den første kristne, kan jeg skue
Fra Vinduet i — min lille Stue.

Her er saa venligt, stille, blidt og roligt,
 Kun Kærligheden ene hos mig boer,
 Den sidder dybt i Hjertet husligt og fortroligt,
 Dens friske Palme højt mod Loftet groer;
 Og Alfer smaa omspøger mig saa glade.
 Spring op paa Bordet, pusl i mine Blade,
 Mens Tro og Haabet, som en snehvid Due
 Fly'er muntert om — i min lille Stue.

Men naar tilsidst mod Aftnen hen det stunder,
 Og Dagen hælder, Afskedstimen slaar,
 Naar Tanken, som paa Livets Gaade grunder,
 I Grublens mørke Tvivl ej mindste Vished naar,
 Og Dødens Nat sit sorte Slør udbreder,
 Og haabløs Sjælen i kaotisk Mørke leder,
 Da vil en Straale klar fra Himlens Bue
 Nedsmile Trøst ind — i min lille Stue.

Thi Ingens Taarer paa mit Hjerte hviler,
 Og Ingens Suk jeg ligegyldig her fornam,
 Og ingen Fattig jeg min Dør forbi lod ile,
 Mit Brød jo tro jeg delede med ham,
 Derfor engang mig — vemodsfuld i Sind,
 Min Landsbys Fattige med Graad paa Kind,
 Vil bære varsom hen mod Gravens Tue
 Ud fra min kære — lille Stue.

Kan der vel gives en bedre Karakteristik af den elskværdige,
 følelsesfulde, gamle Skribent, end den hans eget Digt afgiver?

— — —

Blandt Byens Honoratiores hørte Klubballer, Balparèer og
 Besøg ude paa Vagtskibet til Dagens Orden, og her var det, at
 Søofficererne med Danmarks Wilde*) i Spidsen kastede Glans
 over Festerne.

Kortspil blev ikke dengang dyrket med samme Iver som nu-

*) Kommandør, var blandt andet med ombord paa „Rota“, der førte
 Thorvaldsen hjem til Danmark. Havde faaet sit Tilnavn formedelst
 sin Courtoisie og ridderlige Optræden, især overfor Damer.

tildags. En Lieutenant Borch, der i et Selskab blev adspurgt, hvorvidt han vilde deltage i et Whistparti, maatte tilstaa, at han med flere Kammerater kun kendte til Sorteper. —

Som før omtalt dannede de fremmede Konsuler Topfigurerne paa Bourgeoisiet. De bragte Pust med sig fra den store Verden udenfor det hjemlige Kronborg.

Blandt disse Konsuler var der særlig Tale om den spanske, Don Belman. Rygtet gik, at han havde været Barbersvend og var Søn af en Jordemoder; men trods denne lidt dunkle Herkomst forstod han at opretholde sin Stilling indtil de mindste Enkeltheder og at forbinde en elskværdig Forekommenhed med en opøvet Grandezza, der stak hele Byen i Øjnene. Umuligt var det jo desuden for nogen at kontrollere hans spanske Meriter, i hvor nært Forhold han havde staaet til selve Hoffet, og de mange Gange han efter eget Sigende havde klappet den lille Eugénie af Montijo — den senere Kejserinde af Frankrig — paa Hovedet. At han holdt paa Formerne og Ceremoniellet, kunde ingen frakende ham, men heller ikke, at han fik et Skær af Komik over sig, naar han ved modtagne Kondolence-Besøg i Anledning af selv det fjerneste Dødsfald i sit Hjemlands Kongehus sad dybt sørgeklædt med en opslaaet Bibel foran sig. Hvorvidt Bladene nogensinde blev vendt, faar staa hen, men Formerne blev overholdt og skaffede ham Anseelse i Byen. —

Op paa Siden af Konsulerne kom Kommandanterne paa Kronborg, af hvilke flere førte stolte, udenlandske, særlig franske og hollandske Navne. Saaledes findes der lige foran paa den gamle Kirkegaard et Gravmæle over en vis Friederich Ohlrogge, død 1839, en Seværdighed formedelst Kunstneren, der er Mester for det, nemlig selve Bertel Thorvaldsen. . . .

Af disse Byens Spidser var der ogsaa nogle, der saa sig nødsaget til at opretholde Stillingen ved forloren Storhed, saaledes blev en Mand, der kom i Tjenestesager, en Dag af Tjene-

ren affærdiget med den Besked, at det var umuligt at faa Kommandanten i Tale, da denne netop indtog sin Middag og først var ved tredje Ret, skønt hele Byen vidste, at Familien nøjedes med Grød og Fisk.

Hvad Børns Skolegang angik, kan den næppe kaldes pædagogisk efter Nutidens Fordringer.

Med Hensyn til Pigerne lagde man særlig Vægten paa Haandarbejde og det franske Sprog, hvilket sidste var Indbegrebet af den største Dannelse.

Drengene i Realskolen kendte kun til Pryglesystemet, idet der vankede Klø til alle Tider. Havde Ofret faaet en mindre god Karakter, langedes der ham først en artig Lussing af Læreren, derefter skulde han møde hos Rektor, der gav samme Omgang, for saa med sin Anklageseddel at stedes for det faderlige Ophav, der heller ikke lod det skorte paa Haandens Kraft, og endelig sluttede Overlæreren forløbig af med den sidste Overhaling, indtil Ugens Karakter om Lørdagen lod hele Skalaen gentage sig. Disse korporlige Revselsler havde den uheldige Virkning, at Drengene tilsidst blev ligeglade og intet som helst krænkende fandt i de uophørlige Afstraffelser.

— — —

Meget ung blev min Moder første Gang gift med Peter Bull, ansat ved Toldkammeret og af samme Stamme som Violinkongen Ole Bull; men han døde et Par Aar efter af Brystsyge. Derefter kom Enken i Huset hos Justitsraad de Linde, Bedstefader til Forfatteren Carl Mussmann.

Med min Fader var hun forlovet i otte Aar, og typisk for Tiden dengang ansaas det ikke for passende, at Kærestefolk talte med hinanden uden i Vidners Overværelse. Følgen var da ogsaa, at kun to Gange i alle de Aar kunde Parret tale frit ud. Maaske denne asketiske Form for Forlovelse og deraf følgende sparsomme Udvekslen af Kærtegn i Ledtog med Drømme og

indestængte Længsler bidrog sit til, at begges Følelser, da Ægteskabet omsider blev indgaaet, havde bevaret hele deres oprindelige Friskhed og vundet en Styrke, der ikke var blevet forringet ved vanemæssige Afdrag.

Da kom Treaarskrigen, hvori min Fader deltog som Adjudant ved andet Jægerkorps. At dette klarede sig med Bravur, derom melder omstaaende Sang ved Krigens Slutning, da Indtoget blev holdt under en ubeskrivelig Jubel og Begejstring.

Der gaar gjennem Landet fra Sliens Vig
Den Kampens navnkundige Bane;
Dér hug' sig den preussiske Ørn med Skrig,
Tilblods paa den korsede Fahne.
Og hvor der kjendtes de blodigste Spor,
Der kæmped det Andet Jæger-Kor!

Med Æren det havde saa fast en Pagt,
Om ogsaa det brøsted' paa Lykke,
Naar Egen maa vige for Stormens Magt,
Den synker i hele sit Smykke.
Hurrah for Heltens Een mod Tre,
Der slog ved Slesvig og Oversee!

Hurrah for dem Alle, der stak sig ned
Med Riflens treeggede Landse.
Af Tyskernes Hjelm-Skov i Sundeved
De prægtige Seierens Krandse.
Naar Skæbnen har prøvet det unge Mod,
Tilsidst bli'er Lykken den kjække god.

En Borg-Vold der kneiser paa jyske Grund,
De Niddingers Trusel og Qvide;
Der samles de Danske ved Natte-Stund.
De sværge til Døden at stride,
Før Dagen opvaagner af Havets Skjød
Det gjælder, Danmark, Liv eller Død. —

Og Midnatten blegned, og Taagen veg;
 Nu briste det skal eller bære!
 Og alt medens Solen paa Himlen steg,
 Den hilste paa Dannebrog's Ære;
 Og fremmest i Hæren den saa igjen
 De raske sigtende Riffelmænd.

Og alle de Kugler traf Ærens Maal
 I Midten af Fjendernes Skandse;
 Den spyede af Svælget det røde Baal;
 Det kunde ei Seieren standse.
 Og hvor der kendtes de blodigste Spor,
 Der stormed det Andet Jæger-Kor!

Paa Valen der blegned saa mangen Mand,
 De Mange bær dybe Vunder;
 Dem takker med Taarer alt Danmarks Land;
 De Stjerner vil aldrig gaa under!
 Og Hurrah med Glæde for alle dem,
 Der kom med Fred og med Seier hjem.

BARNDOMMEN

Nu var Tiden inde, til at mine Forældre kunde holde Bryllup. I nogle Aar forblev de i Byen; men saa blev min Fader, der under Krigen var forfremmet til Kaptain, forsat til Glückstadt, hvortil den lille Familje kort efter fulgte, og i hvilken By jeg blev født.

Denne Stad stod ikke i høj Kurs hos de Militære, der havde omdøbt den til Unglückstadt, formodentlig begrundet i dens usunde Beliggenhed i Marsken og de trivielle Livsforhold, der fandtes dernede. Hertil kom, at Koleraen paa den Tid huserede i hele Egnen og spredte Uhygge overalt. Epidemien gjorde kort Proces, Folk faldt døde om paa Gaden, og Utrygheden voksede, da vor egen Oppasser, der glad og munter havde til-

bragt sin Fyraften i Pigernes Selskab, næste Morgen blev kørt ud af Porten som Lig. Slige triste Tildragelser skulde ikke gøre Opholdet dernede bedre eller bidrage til et lysere Livssyn.

Ved min Daab, foretagen af den danske Feltpræst, udtalte den ene af mine mandlige Faddere det Haab, at jeg maatte komme til at forlade Byen, inden jeg begyndte at tænke, og dette hans velmente Ønske gik virkelig i Opfyldelse, idet min Fader meget hurtigt forfremmedes til Major og kom til 13de Bataillon, der laa i Altona, hvorfra jeg har mine første uklare, taagede Minder.

Da der i hine Tider ikke eksisterede Bolignød, rykkede vi ind i en første Sals Lejlighed i Palmaillen, og som var saa rummelig, at den foruden vort Behov magelig kunde have afgivet Plads til flere husvilde Familjer; men efter os blev Huset ogsaa omdannet til Zoologisk Musæum. —

Altona laante sin Glans fra Hamborg med denne Stads Millionshandelshuse. Navnene Donner, Bauer og Jänisch havde ligefrem Guldklang.

Der cirkulerede rent fantastiske Historier om den næsten fabelagtige Rigdom og Luksus, hvormed disse Købmandsfamiljer omgav sig.

Som et lille Eksempel kan anføres, at hos sidstnævnte Familie var der ved Middagsselskaberne omkring paa Spillebordene henstillet smaa Stabler af Guldmonter, hvormed Gæsterne kunde dække Aftenens Spillegæld.

Hvilken Fristelse maa det ikke have været for unge Lieutenanter, der stred med at faa den knappe Gage til at slaa til!

Reversen af Medaillen var, at Tjenerskabet i slige Millionhuse gjorde Regning paa Drikkepenge, der stod i Forhold til Herskabets Ødselhed, og naar Fordringerne ikke blev tilstrækkelig honorerede, kunde den mindre flotte Gæst let udsættes for Chikanerier fra de Paagældendes Side.

I det hele taget brugtes i hine Tider Drikkepenge ved Selskaber meget i private Hjem, en Uskik, man heldigvis er kommet bort fra. Det hændte engang, at en Major S., der kanske af Uvidenhed eller ogsaa af Uformuenhed havde undladt at erlægge sin Tribut, næste Gang han kom i Huset som Gæst, blev Genstand for en Hævn af Tjeneren, idet denne bagved Majorens Stol fingerede at snuble og derved plantede et stort Fad med stegte Kyllinger mod Ofrets Ryg, saa Snipkjolen blev gennemtrukket med Fedt.

Dette skulde nok lære selv den fattigste Stymper at spare paa Skillingen, men lade Daleren gaa. — — — — —

Da Hamborg var Porten til Udlandet, gjordes der hyppigt Holdt af Datidens mest berømte Musikstørrelser. Desuden havde Pianisten Goldschmidt, senere gift med Jenny Lind, fast Bopæl dernede, medens Ole Bull, Clara Schumann og Professor Stockhausen ikke saa sjældent gav Koncerter.

Der fortælles blandt andet, at Jenny Lind under et Ophold hos Familjen Arnemann, der boede nær Rainvilles Have ved Elben, en Aften ønskede at hævde sit stolte Tilnavn, „den svenske Nattergal“, ved at ville konkurrere med selve sine bevingede Medbejlere, og at hun havde et saadant Held med sig, at en Sammensang ikke udeblev. — — —

Vi Børn blev omhyggeligt, men strengt opdraget. Min Fader fordrede den mest ubetingede Lydighed og dernæst Præcision, Militær ud til Fingerspidserne som han var.

Hændte det, at min Søster og jeg mødte ham paa Gaden, naar han gik til eller fra Tjeneste, lød hans Instruks engang for alle paa, at vi skulde holde os i en ærbødig Afstand, da han betragtede det som uforeneligt med Uniformen at være i Følge med pludrende Børn. I det hele taget blev Børneopdragelsen dengang ledet efter helt andre Principer end nutildags. For Eksempel sad mindreaarige stive som Støtter i de ældres

Nærværelse; at læne sig tilbage paa Stolen var usømmeligt og at aabne Munden først ansaas for yderst respektstridigt, man havde kun at indskrænke sig til korte Svar, vilde man gælde for velopdragen og nærede det Ønske at gøre sine Forældre Ære.

Til udendørs Fornøjelser kendte mindreaarige dengang kun meget lidt, og Restauranter var et fuldstændigt terra incognita, dog spilledes der engang i Hamborg en Eventyrkomedie, som alle Børn skulde hen at se. Da min Søster pukkede paa sin Ret til at være med, blev hun behandlet som en Soldat, der har begaaet Insubordination og lod sig henvise om ikke just til Kaschotten saa dog til Barnekammeret uden at mukke. Men kort Tid efter fik hun Oprejsning, idet min Fader havde sørget for Billetter til det attraaede Stykke, og for at fuldstændiggøre Glæden selv gik med, som Belønning for at hun havde holdt sig tapper og ikke fældet Taarer. — —

Trods min Faders tilsyneladende rolige, lidt kølige Natural holdt han meget af Børn.

Et Bevis for, at hans Sind kunde være meget blødt og medfølelse, giver efterfølgende lille Træk fra Krigen 64*).

Han skulde bo paa en Gaard, der i Forvejen havde stærk Indkvartering. Af en Fejltagelse kom han ind i et Rum, hvor to Børn laa syge, og hvor alle Familjens Senge og andet Bohave var sammenstuvet, og dette Syn gjorde et saadant Indtryk paa ham, at han med Taarer i Øjnene vendte sig bort og gik ud af Gaarden for at søge sig et andet Kvarter. Han vilde ikke yderligere forøge Byrden.

En anden Ejendommelighed hos min Fader bestod i, at han var en afgjort Modstander af ethvert Gavesystem under nogen som helst Form, og indtraf der en eller anden større Lejlighed,

*) Mindeskrift over de i 1864 faldne Officerer af Kaptain Axel F. Hansen.

hvor det kunde forudsættes, at nogle af Gæsterne vilde lancere sig ud i en Opmærksomhed, stod der under vedkommendes Indbydelseskort med stærkt fremhævede Bogstaver: „Gaver fra-bedes paa det instændigste.“

Trodsede en enkelt desuagtet Forbudet, var det værst for ham selv, da han saa udsatte sig for den Kedsommelighed at skulle tradske af med Gaven igen.

Da han i Felten den 26de Marts 1864 under Kong Kristian den Niendes Besøg i Fredericia fik Udnævnelsen til Dannebrogsmænd, smigrede og glædede det ham meget, at den kom direkte fra Hs. Majestæt, men at bære en Udmærkelse „offentlig“ tilskue undgik han helst. — — —

Vor største Fornøjelse i de tidlige Barneaar var knyttet til Regimentsmusiken hver Søndag udenfor General Scharffenbergs Bolig. Skønt ugift holdt denne fortræffelige og højt ansete Officer meget af Børn, og da han desuden var min Faders Ven, betragtede vi os aldeles som hjemme dør i Huset.

Saaledes gled den første Barndom hen skærmet af et lykkeligt, harmonisk Hjem, hvor Respekten sad til Højboards og kun gode Principer tjente til Undervisning.

Da kom den skævnsvangre Novemberdag i 1864. Fra Syd var truende Skyer trukket op, som varslede et ondt Uvejr. Hele Folket sørgede over Frederik den 7des Død, medens alles Blikke var rettet mod Haab mod den ny Konge; men inden ret mange Dage vidste man, at Krigen var uundgaelig.

Allerede inden fjorten Dage var min Moder og vi to Børn undervejs til København, og paa Altona Banegaard havde vi set min Fader for sidste Gang. Han var selv opfyldt af mørke Anelser, men havde nok at gøre med at holde Modet oppe i min Moder.

Jeg mindes, at det var en meget sørgelig og uhyggelig Rejse, især fra Kiel til Korsør, i den sorte, kolde Decemhernat. Som

for at fuldstændiggøre Sorgen og Forvirringen blæste det en Brandstorm, og paa Skibet, hvor Passagererne var tæt sammenstuede, herskede der en ubeskrivelig Nedtrykthed i Forbindelse med Søsyege over næsten hele Linjen. Det var kvalfulde Timer, der for bestandig brændte sig ind i selv en Barnehjerne.

— — —

Nogle oprivende Maaneder paafulgte, hvor Haab kæmpede mod Haab, og hvor der veksledes med nervebrydende Spænding, nedslaaende Krigstelegrammer, Angst for de kære og Sorg over de faldne, mens Landet følte Ulykken som en forfærdelig Mare, der lagde sig tungt over hele Folket og standsede selve dets Aandedræt.

Min Moder saa vi ikke meget til, idet hun rastløs, halv afsindig løb Gade op og Gade ned for at gøre sig bekendt med de nyeste Opslag og høre de sidste Krigsefterretninger, der slutte Haabet mere og mere. Den 18de April oprandt, og den første Officer, der faldt, var min Fader, ramt lige i Hjertet.

De sidste Linjer fra hans Haand til min Moder var dateret Fredericia den 11te April 1864.

„Hermed vil jeg i flyvende Fart underrette Dig om, at Obersten med sin Brigade*), hvortil jeg hører, idag har erholdt Ordre at afgaae til Als; men Du skal dog ikke ængste Dig videre derover, thi hvad der venter, kan overstaaes som saameget andet.

Er Kvarter at erholde paa Als, skal jeg nok tilskrive Dig derfra.

Tak Børnene for deres Breve, som jeg modtog igaar, men sig dem, at jeg i Øjeblikket aldeles ingen Tid har til Gjensvar, dog maa Du give dem lidt extraordinairt for Tanden i den Anledning.

*) 8de Brigade. Scholten var dengang udnævnt til Oberstlieutnant og til Chef for 20de Regiment.

Danserinden Bertha Linda.

Sig dog til Elisabeth, at i Fransken hedder en Oberst — colonel — hun har nemlig skrevet „mon compliment pour le oberst“.

Gud velsigne Dig og Børnene!

Din Scholten.

Saaledes lød hans Afskedshilsen i en sikker Forudanelse af, hvor det bar hen med ham.

Min Moder var dødssyg i lang Tid derefter. — — —

Da den lille Familje nogenlunde var faldet til Ro, flyttede vi ind i en Lejlighed paa Gl. Kongevej, der dengang næsten var at betragte som selve Landet, idet der ingen høje Huse fandtes, men kun spredte Villaer, skilte ved Marker eller store Gartnerhaver. Langs hele venstre Side løb der endda en Grøft.

Den forreste Del af Ørstedesvej var saaledes et betydeligt Gartneri ved Navn „Wilhelminelyst“, der strakte sig langt udover de nuværende Villaveje. Den største Tiltrækning ved Gl. Kongevej var iøvrigt for Københavnerne Forlystelsesetablissermentet „Alhambra“, der dog ingensinde kunde tage det op med „Tivoli“. Til de store Engagementer derinde hørte den Lannerske Ballet med Primadonnaen Bertha Linda, der senere blev gift med den østrigske Kunstmaler Makart. Naar hun dansede, var Tilstrømningen meget stor.

Desuden fandtes der optrædende i de forskelligste Kunstarter. Saaledes trak Linedanseren Blondin store Skarer ud, og for os Børn var det en uhyre og tilmed gratis Forlystelse igennem Loftsvinduerne med Øjnene at følge hans halsbrækkende Præstationer, selv om disse foretoges i et mindre Format, end hvad Niagaravandfaldet afgav. — — Ovenover os i Huset boede Professor Adolf Steen. Vi havde for denne lærde Mand en umaadelig Respekt, der end ikke forringedes, naar vi var paa

Børnebal hos hans Familje, og Værten for at more sine smaa Gæster kombinerede nogle nye Ture, thi vi mente endog i disse at finde matematiske Kneb, der var beregnet paa at styrte os i en Fælde eller blotte hele vor Uvidenhed.

SKOLETIDEN

Nu var det paa Tide at begynde vor Skolegang. Da der dengang ikke var saa stor Rigdom paa Skoler som senere hen, var det en Sag, der krævede Eftertanke og mangen Debat.

Da meldte der sig en ung Lærerinde fra Frøken Zahle, Louise Thomsen, som vilde paatage sig at oprette en lille Skole. Denne begyndte saa med otte Elever i et lille Værelse, Vesterbrogade 112; men i hvilken der til Gengæld ansattes Byens bedste Lærere. Den kvindelige Leder viste sig at være en Personlighed, der besad en usædvanlig Myndighed og Kærlighed

Skolebestyrerinde
Frøken Marie Kruse.

til sin Gerning, hvilken hun ofrede alle sine aandelige Kræfter, der var de legemlige langt overlegne. En Hjernebetændelse gjorde tidlig Ende paa hendes Liv, Aar 1868, og Skolen stod

nu uden Styrer. Men da kaldtes hendes Veninde, Frøken Marie Kruse, hjem fra Udlandet for at overtage Eleverne, der var steget til et Antal af tredivé, og disse blev altsaa Grundlæggerne til den velkendte Skole, som under Frøken Kruses ualmindelig dygtige Ledelse hurtig udvidedes og fik sit store Navn.

Da de faa Elever fra først af kun dannede én Klasse, følte de sig trods Aldersforskel solidarisk sammenknyttede med et Baand, som Tiden aldrig har formaaet at løsne.

Børn kom dengang sammen i den yderste Tarvelighed. For Baller med flere Retter varm Mad var der end ikke Rum i Fantasien, man blev indbudt Fødselsdagene rundt, og i Traktementet skete der aldrig det mindste Afbræk. Smurt Smørrebrød, en Lagkage og dertil afbrændt Rødvin; Isdessert var aldeles utænkelig, det vilde være at forvænne Børn udover al Rime-ligheds Grænse og drage uansvarlige Følger efter sig. Desuden bestod et Nummer i Festprogrammet af en Række Asietter med forskelligt Syltetøj, der blev baaret omkring paa en Bakke, hvor der tillige paraderede et Glas med Vand, i hvilket man efter endt Nydelse stak sin Teske til Afbnyttelse for næste Person.

Hygiejnen stod dengang ikke paa noget højt Trin, og den Kendsgerning, at Vandet efterhaanden blev inficeret af de mange Munde, da en Fornyelse først foretoges efter diverse Omgange, vakte ikke i nogen Mors Sjæl Ængstelse, endsige Forargelse.

Professionel Dansemusik kendtes ikke i hine Smaakredse; men der fandtes altid en eller anden velvillig Sjæl, der kunde hakke sig igennem nogle Valsemelodier, og efter disse svang man sig af Hjertens Lyst.

Hos en af Familjerne dannedes der dog en Aften en Undtagelse, der formede sig til en hel lille Oplevelse. Det var hos

Skolens første otte Elever.

Helga Ricer, Ida Castenchiold, Elisabeth Scholten, C. M. Scholten, Marie Schaw, Emmy Castenchiold, Beate Krieger, Antonie Krieger.

en Enkefru Obel, der boede paa Vesterbrogade. Vi havde nemlig kgl. Skuespiller Kristian Mantzius senior til Legekammerat, og selv om vi Børn ikke havde den fulde Forstaaelse af denne Kunstners Elskværdighed overfor os, skabte denne Aften dog et rigt Minde, der blev prentet paa Erindringens Tavle.

En anden Skoleveninde boede paa Enghavevej, hvilken Bydel nærmest var at betragte som en Udørk. Hele Matthæuskvarteret er først vokset op senere, Valdemarsgade var en eneste stor Gartnerhave, og paa nær enkelte smaa, gamle Huse var Enghavevej lutter Marker. Familien, vi besøgte, boede i det Sted, der endnu ligger bag „Folkets Hus“, og da der ikke fandtes kommunal Gadebelysning i denne Udkant, maatte vor Vært efter endt Gæstfrihed med en Haandlygte ledsage os tilbage til Vesterbrogade, hvor Civilisationen igen begyndte.

Hvad Badning i aaben Strand angik, var Forholdene meget primitive, idetmindste paa Kalvebodernes Badeanstalt. Dér hvor „Folkets Hus“ nu ligger, drejede man af ind i en lille smal Allé og naaede omsider det attraaede Maal, der bar det pralende Navn „Venedig“. Satte dette Fantasien i Svingninger og purrede op i Rejselysterne, blev man snart revet ud af de fagre Drømme ved den Svinesti, der dannede Entréen til Badebroen, og som saavel Øjne som Næse tog lige Forargelse af. Affaldsdynger, ophobet gammelt Skrammel, saasom kasserede Kedler og Kogekar, Kludestumper og Skaar af havarerede Porcelæns- og Lergenstande indgik en fredelig Alliance og dovnede i Sommersolen uberørt af alt, hvad der hed Sundhedsforanstaltninger.

Rummene paa selve Badeanstalten var smaa og manglede Bekvemmeligheder, Haar og Bomuldstopper var ikke ukendte Fund i Fællesbassinet; men den Befolkning, der ikke havde Raad til at dukke sig i Øresunds friskere Bølger, tog alligevel tiltakke med de Minutters Kølighed, som det stillestaaende

Vand afgav, og kom daglig igen, saa længe den værste Varme stod paa. — — —

Vor Hovedfornøjelse i de Aar var Abonnementet i det kgl. Teater, som bestod af en maanedlig Klapplads, der ikke alene var forbeholdt Abonnenten, men som tillige kunde besættes af en eller flere Staaplads. I det hele taget herskede der i Familjelogerne større Hjerterum end Husrum, thi efterhaanden som Staapladserne rykkede længere og længere frem i deres Iver for at faa alting med, af hvad der foregik paa Scenen, tog de kvindelige Abonnenter med den største Forekommenhed imod den lille Hærskare og fordelte den, om fornødent var, paa de respektive Skød, medens Kræmmerhusene med Sukkergodt var i en bestandig Rundgang. Man saa hen til disse Aftener med maanedlang Glæde og Forventning, medens Repertoiret sluttes Lørdagften. —

De lidt ældre, kvindelige Abonnenter, der var særlig sværmerisk anlagte, drev et rent Afguderi med deres Yndlingsskuespiller. Naaede Begejstringen Kogepunktet, spiste man den forgudede paa Smørrebrød, det vil sige, at man klippede hans Navn ud af Programmet, som dengang fandtes for hver Dag i Aviserne, og lagde det som Paalæg paa ens Smørrebrød. Begyndelsen blev gjort med Skuespiller Printzlau, der kun udmærkede sig ved et smukt Ydre, og fortsattes med Nyrop som Masaniello og kulminerede med Michael Wiehe. Hvorvidt Kosten var særlig fordøjelig faar staa hen!

Da den voksne Alder naaedes, blev Hjemkørslen fra Teatret langtfra Aftenens mindst interessante Akt. Man kunde nemlig ogsaa for Saisonen løse Abonnement i en Teaterrumlekasse, der regelmæssig meldte sit Komme ved nogle skrattende Toner, laant fra Jægersangen i „Elverhøj“, og hvormed Konduktøren trakteredes sit Horn for at forebygge Hestenes hyppige altfor lange Hvil udenfor de mange Gadedøre. Disse Abonnenter dan-

nede efterhaanden ligesom en sammenbragt Familje, der indbyrdes diskuterede Aftenens kunstneriske Forløb og vekselvis udløste deres Begejstring for Skuespillerne eller lod Kritiken faa frit Løb, alt ved Skinnet af en søvnig, osende Petroleums-lampe. Den Person, der havde det mindst godt, var Kusken, der paa sit ubekvemme Sæde foran paa Vogntaget var udsat for al Slags barsk Vintervejr; men hele Ekspeditionen foregik under den største Gemytlighed og et stærkt Sammenhold.

— — —

Hver Mandag havde vi i Hjemmet en mandlig Gæst til Risen-grød. Det var en Ungdomsven af min Moder fra Tiden i Helsingør, en Krigsraad Aagesen, der havde været paa Toldkammeret, men senere blev Forvalter paa Søkvæsthuset, hvor han havde boet samtidig med Johan Ludvig Heiberg. Han er omtalt i Fru Heibergs Livserindringer.

En ugift Særling var han, bidsk af Væsen og ikke saa lidt af en Bulderbasse; men han hang ved min Moders Familje med en rørende Hengivenhed.

Vi Børn saa just ikke hen til hans Komme med idel Glæde, thi Eftermiddagen helligede han engang for alle til Undervisning af Whist, der dengang regnedes med til en vis selskabelig Dannelse.

Hvilken Taalmodighed og Selvopofrelse maa denne Mand ikke have været i Besiddelse af, og en stille Tak fik han først længe efter, at han selv kunde høre den.

Man forstaar vel, hvilken Prøvelse denne Form for Selskabelighed var for et otte Aars Pigebarn, der i sit Skød havde Lektiebogen, der ventede paa sin Tur, naar en af Medspillerne gav rundt. —

Nu tager jeg sjældent et Kort i Haanden uden at sende en venlig Tanke til den gamle, kantede, grovmundede Pebersvend, der mente os det saa godt. — — —

Som et andet uundgaaeligt Offer til Tidens Dannelse hørte Klaverspillet, selv om Eleven ikke røbede det mindste Anlæg herfor.

Hvilken Tortur for Lærer, Elev og Husbeboere at høre paa dette enerverende Klimpreri, istedetfor at Forældrene først burde nøje undersøge, i hvilken Retning Børnenes aandelige Gaver laa, for da at udnytte disse paa den rette Maade i de unge, modtagelige Aar. —

Den stakkels Lærer, der havde det højst utaknemlige Hverv at terpe Noderne ind i en talentløs Elev, forblev dog desuagtet Husets Ven lige til sin Død. Han var en stor Original og havde mange Interesser, men endte i Selvovervurdering og bitre Udfald mod Videnskabsmænd, som han mente at kunne komme op ved Siden af, om ikke overgaa.

Hans fulde Navn var Rasmus Claudius Rasmussen, og han havde været Organist i Slagelse og senere spillet i Orkestret hos Italienerne i Hofteatret. Dog var Malerkunsten hans Livs største Interesse, og han ejede en af Tidens righoldigste Samlinger.

Han besad et ligefrem forbløffende Blik for et Kunstværk, og tog saa godt som aldrig fejl i sin Bedømmelse deraf, kunde uden Betænkning paa et usigneret Billede angive Kunstnerens Navn og gik ud og ind hos de store Mestres, som i mange Tilfælde raadspurgte ham, da hans Dom baade var efterstræbt og frygtet.

Han havde enestaaende Skatte, bestaaende af Malerier, Raderinger, Tegninger, Autografier, Mønter og allehaande Oldsager, som han vaagede over med Argusøjne.

Modtog han besøgende, blev disse underkastet et nøjere Eftersyn i Forgaarden, inden de slap ind i det Allerhelligste.

Entrédøren aabnedes paa Klem, medens et Par spejdende Øjne bag Brilleglassene tog deres Skøn over den anmassende fremmede. Faldt Prøven heldig ud, blev Sikkerhedskæden af-

taget, Slobroken ombyttet med en Hjemnefrakke, og man blev budt indenfor at bese hans Sager, som han fremviste i ligefrem ekstatisk Henrykkelse lig en Elsker overfor den tilbedte.

Skjulte Skabe, hemmelige Rum, laasede Skuffer blev efterhaanden aabnet, og den besøgende var forlængst mør, inden Værten var kommet igennem blot en Brøkdal af sine Ejendele.

Denne Mand kunde have haft to Jordeliv nødig til Udfærdigelsen af de mange Kataloger og til Optagelsestogter i Smaagaderne, hvor han snusede om og hentede sig mangan upaaagtet Perle.

Paa Kunstauktionen var han første Mand tilstede og den sidste, der forlod Lokalet, saalænge der var Bid paa noget, der faldt i hans kræsne Smag, og var det Tilfældet, annekterede han allerede den forønskede Genstand ved at sidde saalænge med den i Haanden og skjule den for andre Liebhaberens Blikke, at den tilfaldt ham ved første Bud.

Men da han kom op i Aarene, forskød hans Interesser sig, og meget beklageligt var det, at han mistede al Selvkritik.

Istedetfor ved sin Intelligens og sin sikre kunstneriske Opfattelse at vejlede dem, der udbad sig hans Raad, stræbte han i sin Livsaften efter selv at være udøvende Kunstner.

Men dette Maal forfejlede han aldeles, idet hans øvede Øjne, der havde saa let ved at se de andres Mangler, var som slaaet med Blindhed overfor sine egne.

Han gav sig til at modellere*) og male mythologiske Billeder, der var saa diletantmæssig gjort, at man ikke begreb, at hans Selvkritik i den Grad kunde fornægte sig.

Men værre blev det, da han debuterede som Runolog og mente sig et Hoved højere end Videnskabens Ypperste.

Højst beklageligt er det, naar en Begavelse ikke kender

*) Hans forholdsvis bedste Arbejde var et Portræt af I. P. Jacobsen, og som endnu findes paa dennes Gravmonument i Thisted.

sin Begrænsning, men prøver paa at storme Himlen med Vinger, hvis Bærekraft er for svag og ringe, og sande Venners Hjerter maa nødvendigvis krympe sig under det uundgaaelige Anstrøg af Komik, der falder over et sligt Menneske, som i enkelte Retninger rager langt op over Gennemsnittet.

— — —

Da det nu ikke laa for mig med Musiken, blev mine mulige Talenters Jordbund drænet paany for at lede frem et andet, der kunde faa mere Held med sig, og Valget faldt da paa Malerkunsten.

Til Lærer fik jeg ingen ringere end den gamle, elskværdige Professor Bundtzen, der boede i Charlottenlund, men som næsten daglig tog ind til sine Elever.

Heller ikke paa dette Felt naaede jeg langt, idet jeg var den aller daarligste paa Kursuset og havde en afgjort Tilbøjelighed til at anbringe Farverne paa mine Klæder istedetfor paa Lærredet. Da Prøveaaret var forbi, led jeg den Ydmygelse, at mit Kunstprodukt, en Kopi af Bernstorff Slot, endog blev vraget af Tjenestepigen, til hvem jeg havde skænket det som Vægpynt i hendes Kammer.

FREDERIKSBORG

Vore Sommerferier tilbragte vi i Frederiksborg hos de før omtalte gamle Frøkener v. Schmidten.

Det var i hine Tider nær op mod en lille Udenlandsrejse, idet man brugte flere Timer om at tilbagelægge de $4\frac{1}{2}$ Mil, end det nutildags tager at komme fra København til Berlin. Lidt før Klokken otte om Morgenens stillede man paa Købmagergade i Postgaarden, hvorfra Diligencen udgik. Der udfordre-

des en Ærkeengels Taalmodighed til at overvære Forberedelserne og Opstablingen af de rejsendes Bagage, inden man i Skridtgang paabegyndte Turen. Dette langsomme Tempo holdt sig, lige indtil man kom ud paa Kongevejen, hvor Hestene blev ildnet op til et kort Luntetrav. I denne lukkede Æske, i hvilken der ikke fandtes den mindste Ventilation, da der i Reglen var en Medpassager, der ikke taalte aabent Vindue, døsede man saa hen, indtil man naaede Oasen Holte. Her var flere Timers Ophold, der af de rejsende benyttedes til at spise i, medens Kusken tillige tog sig et Hvil og sørgede for et nyt Forspand.

Værten dengang i Ny Holte Kro var ingen ringere end den senere velkendte Kammerraad Nimb, hvis gode Køkken allerede nød fuld Anerkendelse.

Der fortælles, at visse mandlige ofte tilbagevendende rejsende mødte op med en saa glubende Appetit, at Værten saa sig nødsaget til at lade Postillonen blæse til Afgang fem Minutter før Tiden; men hans Underfundighed blev snart opdaget, og til Hævn underkøbte nu omtalte Passagerer Postillonen til endog at lægge de prekære fem Minutter udover det fastsatte Klokkeslet, saa der tilsidst udspandt sig en Kappestrid mellem de to interesserede Parter, og som havde til Følge, at Postillonen i Veltilfredshed kunde slaa sig paa Lommen, inden han igen truttede løs.

Forholdsvis styrket paa Legeme og Sjæl begyndte man saa paa andet Afsnit af Torturen, der endda sommetider forøgedes med en Pibe Tobak, der gjorde Manglen paa Luft end føleligere.

Naar Rejsen saa var endt om Aftenen ved otte, ni Slet, og man sad paa sit Bestemmelsessted ved et hyggeligt Aftensmaaltid, havde man Følelsen af at være sluppet ud af en Skærild, der havde gjort en til et nyt og bedre Menneske.

Vore Værtinder repræsenterede en Type, der snart tilhører Sagntiden. Med store Kappesæt og brede Hagebaand i en Alder, hvor Damer nuomstunder bærer Pandekrøller og friserede Nakker, bibragte de os Børn en Følelse af Ærbødighed og Respekt, der aldrig forlod os. De levede i Minderne om svundne Dage, da Hoffet holdt til paa Slottet inden den store Brand, og utallige var Historierne om „Mutter Danners“ Regimente, naar hun stod for Kongens Fornøjelser, der var af den plumpeste, mest grovkornede Art, og som derfor ogsaa kun med stor Undseelse blev tilhvisket de ældre, naar Børnene var ude af Stuen. — — —

I umiddelbar Nærhed boede to andre gamle, kvindelige Slægtninge af samme Støbning. Den ene var Enke efter den før omtalte Fagotspiller v. Schmidten og den anden hendes ugifte Søster, Frøken Cathrine Müller, Døtre af Konferentsraad, Højesteretsassessor Adam Müller. De boede om Vinteren i Dronningens Tværgade og om Sommeren paa deres Landsted i Frederiksborg.

Disse Damer havde deres egen trippende Gang med smaa sirlige Skridt, nussede omkring i Stuerne og var konservative indtil Forstokkethed.

Naar vi blev indbudt til Middag hos dem, blev der spist paa Slaget fire; fem Minutter over Tiden vilde virke som en Jordomvæltning. Derefter havde vi Børn den lange Eftermiddag for os selv.

Med indhentet Tilladelse og Tjeneren i Hælene gik vi ned i den store Have, hvor de spanske Kirsebær maatte holde for, indtil Øjne og Mave var lige mætte.

Naar Skumringen saa faldt paa, blev Belysningen baaret ind i Stuen i Form af to Stearinlys i høje Sølvstager, da Petroleum kun var passende for Proletariatet, og derefter kom

Strikketøjerne frem, idet det svage Lys udelukkede ethvert finere Haandarbejde, og paa Slaget $9\frac{1}{2}$ var Festligheden forbi.

Jernbanekørsel var ligeledes efter Damernes Mening udklækket i selve Djævlens Hjerne, derfor holdt de sig til en Landauer, dette Befordringsmiddel vidste man dog, hvad var. Først i den længstlevende Søsters sidste Leveaar gav hun sig den onde i Vold og slap uskadt derfra.

Disse Søstre besad, til Trods for visse overlevede Anskuelser og smaa Egenheder, aldeles udmærkede Egenskaber. I Besiddelse af en ren, upletet Tankegang og mimoseagtig Tilbageholdenhed røbede deres Væsen uvilkaarligt, at de begge fra Fødslen af havde vandret henad Livets snorlige, banede Landevej og hverken kendte Krinkelkroge, Afstikkere eller Forvildelser af nogen Art. Intet lavt eller smudsigt havde nogentid strejft dem, dertil fattedes dem Menneskekundskab og Forstaaelse af det slette. Var blot Verden rigere paa slige uberrørte Sjæle, vilde den samtidig være fattigere paa Sladder, Ondskab og Bagtalelse! — — — Af andre Slægtninge i Byen boede min Onkel, Borgmester Scholten. I sin Husstand havde han en Kusk, der i halvanden Menneskealder udgjorde Generalnævneren i Hjemmets solide Velvære. Han hed Andreas Sejerup og var fra Ringkøbingegnen.

Da min Onkel startede sin Karrière som Avditør i Flensborg, kom Andreas til ham i Egenskab af Oppasser; men da Tjenestetiden var udløben, gik han over i civil Stilling, lod sig fæste hos min Onkel, og fra den Dag udgjorde Herre og Tjener saa at sige et Par Handsker, der supplerede hinanden og gjorde den ene Part højst mangelfuld, naar den anden savnedes.

Andreas besad en fænomenal Alsidighed. Der var ingen Branche, som denne Avtodidakt gik afvejen for, og alt lykkedes for ham paa en ligefrem forbavsende Maade. Der var ikke det

Haandværk, han undlod at give sig i Lag med, og at det ikke var Fuskerarbejde, bevistes ved, at Byens forskellige Forretningsdrivende reves om hans Arbejder.

Til Instrumentmageren forfærdigede han Kompasser, desuden lavede han Børster, drejede Hæklenaale og udførte al Slags Snedkerarbejde.

Dette var altsammen kun Beskæftigelser i ledige Timer, medens de andre udfyldtes af hans Tjenesteplichter som Kusk, Gartner og Besørger af alt, hvad der vedrørte Husets daglige Forsyning. Med Rette kunde han i sine Breve underskrive sig, som han havde for Vane, „Djeres tro Hovmester“.

Da min Onkel var en meget velvillig Mand og maaske ogsaa jog lidt efter den Popularitet, der blev ham saa rigelig til Del i Byen, og tilmed havde Selvejerkøretøj, der dengang hørte til Sjældenhederne, stillede han uden Betænkning sin Vogn samt Andreas til Raadighed ved alle Byens Daabsfester, Konfirmationer, Bryllupper og Begravelser.

Intet Under, at Andreas i Aarenes Løb blev Kapitalist og ved sin Død efterlod sig en net lille Formue.

Til Brug paa lange Embedsture havde han foreslaaet Anskaffelsen af en lille Vogn med et meget højt Forsæde, der dannede ligefrem en Lænestol, hvori han, let paavirket af de mange landlige Traktementer, især af vaade Varer, sovende kunde køre Hestene, saalænge disse travede ud, idet han ufravigelig vaagnede i det Sekund, hvor de faldt i Skridt.

Nogen Tid efter min Onkels Død vendte han tilbage til sin Hjemstavn, hvor han overlevede sin Herre i seksten Aar. Hans Nekrolog over sin Herre og Ven yndede han at formulere saaledes: „Der var ingen, der kunde maale sig med Kammerherren i Embedet som Birkedommer, sine Terminer klarede han fint, ikke at tale om, at han, trods sin fremrykkede Alder,

mellem halvfjers og firs, var Byens bedste Dansekavalier; men — man fik holde ham nede, ellers blev han spoleret.“

Jeg maa slutte denne Karakteristik af en tro Tjener med en lille Historie.

Min Onkels eneste Søn tog over til Begravelsen for at hædre den Afdøde; men hvem skildrer hans Forbavselse, da der i Kirken blev overrakt ham et Salmehfte, paa hvis Forside der stod trykt:

„Ved Kammerherre Scholtens Baare“.

Han kunde knap tro sine egne Øjne, dog hurtig gik det op for ham, at Andreas, halvt af Pietetsfølelse og Resten af Nænsomhed for ikke at lade noget som helst gaa tilspilde, havde samlet hele Oplaget seksten Aar tilbage for at benytte det igen ved sin egen Jordefærd.

En ufrivillig Komik blandet med rørende Hengivenhed!

Andreas havde haft god Tid til at træffe sine testamentariske Bestemmelser indtil de mindste Enkeltheder; men Rekorden blev dog slaaet af en samtidig Parcelist, der i sine sidste Levedage fandt Plaser i Tilberedelsen af sit eget Gravøl, idet han endog fastslog Retternes Antal og Kvalitet. — — —

Af gryende Personligheder i Frederiksborg fandtes midt i Halvfjerserne den unge Ernst von der Recke, der med „Bertran de Born“ med eet Slag blev hele Byens Stolthed. Hans Navn kom paa alles Læber, og man kappedes om at faa se det nye opdukkede Talent. Med Heises indsmigrende Sange og en glansfuld Udførelse af Hovedrollerne, blev Dramaet til en enestaaende Sukces. Frøken Agnes Dehn stod dengang i Ungdommens og Skønhedens Zenith, og naar hun gæstede Frederiksborg og i Selskab med den lykkelige Digter roede ud paa Slotssøen, var det, som gled et Stykke skær, lys Poesi forbi ens Øjne og løftede Sindet fra Hverdagens stillestaaende

Andemad op til Højder, hvor der altid findes Vinger til Fantasiens videre Flugt.

Misundelsesværdige de Mennesker, der evner at give saameget! — — —

FOLKETS BØRN

Et kvindeligt Sidestykke til Andreas Sejerup fandtes indenfor den Trampeske Familie. Jeg kendte hende kun som gamle Hanne, og hvor utroligt det end lyder fra en aarlig splendid Fødselsdagsfest.

Da hun nemlig ikke var tjenestedygtig længere, købte Familien en Seng til hende i Vartov, hvor hun kom til at spille en stor Rolle formedelst dette stadig tilbagevendende Fødselsdagsgilde, som Overretssagfører Grev Trampe afholdt til Ære for hende, og som blev Hovedsamtaleemnet paa Fællesstuen, indtil Gentagelsen indtraf hver Januar.

De unge Komtesser sled i det fra Morgenstunden af, begyndte med at lufte ud i Værelset for at dække Bord, koge Chokolade og anbringe de store Lagkager. Damerne i Stuen sad under Tilberedelserne stramme og pyntede med kulørte Brystsløjfer, stumme under Forventningernes Højtryk. Selskabet indskrænkedes ikke til Fællesstuen alene, men strakte sig langt ud til Sygeplejersker og Bekendte af Hædersgæsten.

Den Dag blev man alle tituleret Komtesser, gifte og ugifte i Flæng, tilhørende alle mulige Samfundsklasser. Naar alle saa var vel bændede om det lange Bord, og Vinen gik Damerne en Smule til Hovedet, improviserede flere af dem Skaaltaler. Især blev en Madam Christiansen meget veltalende, idet hun paa-stod, at Synet af de mange Kager gjorde hende saa „højhjer-

tet“. En anden af Stuens Damer, der kun havde ét Ben og meget af en Fortid, sad med en Air af bevidst fordums Grandezza og nød at fremvise et Familjebilledgalleri, der hang over hendes Seng, omkransende et stort Fotografi, der ved nøjere Eftersyn viste sig at forevige hendes syge, amputerede Ben hængende i en Krog, — hendes dyrebareste Trofæ.

Paa Hannes go-aarige Fødselsdag naaede Festen sit Kulminationspunkt ved Champagnen. Da Pastor Andersen kom for at lykønske Fødselsdagsbarnet, anslog han som rimeligt var dybere Streng og mindede hende om, at hun nu ogsaa paa denne Dag burde takke Herren for al den Velsignelse, han havde forundt hende; men Hanne, som aabenbart havde en anden Opfattelse af, hvem hendes Taknemlighed tilkom, svarede med Taarer i Øjnene:

„Det kan Pastoren være evig forvisset om, at jeg allerede har takket Græven for hver eneste Lavkage, der kom, for han ved da bedst, at a' holder saa meget af Flø'skum.“

Da det var umuligt for Damerne at fortære disse Bjerge af Kager, der heldigvis for Giveren var prisbilligere dengang end nutildags, blev Resten fordelt omkring paa Tallerknerne, som omhyggelig anbragtes i de forskellige Natborde til en problematisk Nydelse i de paafølgende Dage. Men hver syttende Januar laa gamle Hannes Liv badet i det stærkeste Sollys, hvis Straaler kunde strejfe mangan graa Hverdag i Aarets Løb. — — —

— — —

Til samme Kategori gamle, ærlige Sjæle hørte en vis Madam Sørensen, der i mange Aar havde tjent hos Majorinde Hoffmann, Digteren Kai Hoffmanns Bedstemoder, og som i en modnere Alder giftede sig med en langt yngre Mand, der var Bud hos Brødrene Reitzel.

Som Udslag af fremskredne Ideer om Selverhverv i For-

ening med en praktisk Trang til at forhøje det lave Budget, slog den Tanke hende, at hun maaske kunde oprette en lille Handel med brugt Damegarderobe, og i det Øjemed henvendte hun sig til sit forrige Herskabs Bekendte med Anmodning om at støtte dette hendes Forehavende.

I en lille Kælder i Larsbjørnsstræde startedes saa Forretningen, medens et Gaardværelse dannede Beboelseslejligheden, der dog viste sig rummelig nok for det barnløse Ægtepar.

Den købende Kundekreds bestod hovedsagelig af Damerne fra Bakken og Forstadstribunerne, og jo flere spraglede Klædningsstykker der kunde leveres, des mere strygende var Afsetningen.

Da Indehaversken af denne lille Forretning ikke i sine unge Dage havde lært dobbelt Bogholderi, gik det hele paa bedste Beskub. Med Regnekunsten var det kun saa som saa, medens hun overfor Skriveriet var fuldstændig blank, dog hjalp den grundærlige Sjæl, som hun var, sig med at svøbe de indkomne Penge ind i smaa Papirslapper, uden paa hvilke hun tegnede nogle Hieroglyfer, der havde en Kende Lighed med Forbogstaverne af Navnet paa den Dame, hvem hun mente, Beløbet retslig tilkom, saa maatte vedkommende i Beraad med sin Samvittighed indkassere Summen. —

Vørst var det, naar Hattemoderne ikke faldt sammen med hendes Smag, thi da omkalfatrede hun dem, saa de kunde kalde Taarerne frem i Øjnene paa Ejerinderne.

Efter Moderniseringen blev de saa udstillet i det lave Vindue, og deres Værd forhøjedes absolut ikke ved, at Katten, Peter — hendes Yndling — foretrak det blødeste Leje og desaaarsag helst anbragte sig paa en hvid Strudsfejer eller luftigt Tyll.

Til Trods for hendes Mangel paa Boglærdom var hun morsom at tale med, havde et sundt Omdømme og nærede Interesser

paa mange Omraader. Damerne søgte gerne ned for at faa en lille Passiar med hende, og ikke sjældent kunde man støde paa Skuespillerinden Fru Holst, født Carpentier, der rimeligvis har haft stor humoristisk Sans.

En mere loyal Undersaat har Kronen aldrig ejet, thi hun fulgte den mindste Begivenhed i Kongehuset, som vedkom den hende selv personlig, og dertil kaldte hun hvert enkelt Medlem ved Fornavn, dog i den dybeste Underdanighed, desuden stillede hun ufravigelig i ethvert Folketog, der udløste patriotiske Følelser. Hendes sproglige Udtale lod en hel Del tilbage at ønske. En Dag, da hun havde faaet en særlig smuk Kjole at afsætte, fremviste hun den med en uendelig Stolthed, idet hun med Pathos udbrød:

„Det er ogsaa en Dragt, der har været baaret hos Riises paa Guano.“ (Reedtz-Thott paa Gaunø.)

Teaterinteresseret var hun ligeledes, skønt hun aldrig betraadte Musernes Tempel; men fra sin Kælderdør kendte hun flere Skuespillere, om hvem hun dannede sig sit eget Skøn, hvorvidt deres Person nu ogsaa efter hendes Fordringer kunde gøre sig gældende paa Scenen.

Da det kgl. Teater begyndte sine Eftermiddagsforestillinger, havde hendes Mand tilladt sig den Flothed at indbyde hende med sig paa Galleriet; men da Stykket, der skulde spilles, forekom hende for alvorligt, betakkede hun sig, thi som hun sagde: „der er saa meget bedrøveligt i Verden, at man ikke skal opmuntre Kunsten i den Retning, nej, skulde hun udbede sig en Fornøjelse, da maatte det være til et Lystspil som „Hakon Jarl“ eller Balletten „Livlægerne paa Amager“.

Da Forretningen efterhaanden udvidedes, flyttede hun fra Larsbjørnsstræde til Studiestræde, hvor der var bedre Rumforhold, og hvor Udkigsposten i Kælderhalsen blev mere vidt-rækkende.

Her levede hun sit stille, nøjsomme Liv, tilfreds med Gen-skæret af Lykkens Sol, der kun netop strejfede hendes Til-værelse.

Det er ofte sagt, og endnu oftere forment, at det er Kvin-dens Skønhed og Ynde, der alene drager Mændene, hvis Hjerte-flamme kun holdes vedlige med stadigt nyt fængende Ved; men dette brave, grundhæderlige, langt yngre Bud maa i sin Hustru med Bondehuen paa det lidt massive Hoved, de tykke, blaarøde Læber og den alt andet end fejlfri Tandække have fundet Egenskaber, der fuldt ud vejede imod Venus' Attri-buter, thi kort efter hendes Død blev han fundet hængt i en Snor, der havde fastholdt en Bogpakke, fordi han ikke kunde bære Tabet af hende, der havde sørget for hans legemlige Vel og i al Tarvelighed skaffet ham et hyggeligt Hjem, hvor Fred og Omsorg var tilhuse. — — —

VALLØ OG VEMMETOFTE

Ligeledes gjaldt et aarligt Besøg Vallø Slot, hvor en Slægt-ning havde fast Bopæl. Langt fra at være et Fængsel, som er den almindelige Opfattelse af et Kloster, var dette dog dengang lidt af en Afspærringsanstalt fra det pulserende Folkeliv, og uden helt at ligge i Dvale modtog man kun meget faa berigende eller frugtbarørende Indtryk udefra. Det er umuligt for en Koloni, bestaaende af lutter Kvinder, at undgaa Præget af For-tørrethed og Aandsstagnation, hvis Modvægten ikke søges i Selvstudium og Læmpelser efter Tidens saavel sociale som æstetiske Strømninger. Det faldt svært med disse Indrømmel-ser til Tidens Fremskridt for mange af de gamle Damer, der

mente at indtage en Særstilling formedelst Fødsel og Adelsrettigheder.

Skønt der let for unge Øjne kunde falde et latterligt Skær over disse sidste kvindelige Efterkommere fra Enevældens Tid, var denne Type, der nu er helt ved at forsvinde, dog interessant paa sin Maade, da den var et Stykke Kulturhistorie, idet den til de yderste Konsekvenser adlød Parolen „Adel forpligter“.

Der kan naturligvis altid være delte Meninger om, hvor Grænsen bør drages for udvekslede Høflighedsformer, inden disse strejfer ind paa det søgte eller naragtige; men den Kendsgerning lader sig vel næppe omstøde, at til en vis Grad forlener al Konveniens de paagældende med en Patina, afsat af forrige Generationer, og som kan bevares fremover i Tiden uden nogensinde helt at smuldre.

At Livet var yderst stillestaaende paa dette herlige Sted, siger sig selv. Mandlige Gæster maatte ikke overnatte under Slottets Tag med Undtagelse af Dekanessens Slægt, et af de mange Eksempler paa Menneskelove, hvor man forgæves leder efter Meningen.

Naturen var overdaadig i Miles Omkreds, dog blev det samlede Indtryk af Tilværelsen paa dette Sted en fornem Reglethed og en overlevet Stilfuldhed, der uundgaaeligt havde Ensformighed og Kedsommelighed til Følge.

Pænt og adstadigt bevægede man sig i de lange, højkuplede Lindealléer, holdt sig til de afstukne Stier i Dyrehaven og aflagde ceremonielle Besøg i Gartnerhaven og Drivhusene, hvor en saa dumdristig Handling som at ville plukke sig en Haandfuld Blomster stred mod Lovparagrafen „Nok se, men ikke røre“, før den ugentlige Omdeling fandt Sted af Buketter, der da, som rimeligt var, havde mistet deres første Duft.

Gennem Purrelund, hvor Vegetationen endnu tildels havde faaet Lov til at følge sine primitive Luner, kom man til Køge-

En Valløedame.
Efter Maleri af Professor Monies.

bugt, der her præsenterede et jomfrueligt Stykke Strandbred. Intet Badehotel, ingen opdukkende Villaby fandtes endnu dengang, men kun to enlige Badehuse, der skelede dovent til hinanden af Mangel paa Søgning. Vel gik der i Sommermaanederne hver Morgen Badevogn fra Slottet; men meget faa var de Damer, der vovede sig ned i Posejdons kolde, vaade Rige, og selv for Guden var Bræddevæggene for solidt sammentømrede til at faa et Indblik til den nyeste Tids Vestalinder. Dagene gik med Besøg, Genvisitter og Køreture. At Underholdningen maatte blive meget begrænset og stillestaaende, siger sig selv; men fik man Damernes Tankegang ledet tilbage til Fortiden, kunde de fortælle mangt og meget, som fangede Nutidsøren.

I saa Henseende var Komtesse A. Moltke den foretrukne. Hun var en meget aristokratisk, statelig Dame, om hvem Kong Kristian den Niende ytrede, at efter Komtessens Mening var hans Aner det rene ingenting i Sammenligning med hendes.

Hun havde i mange Aar opholdt sig ved Napoleon den Tredies Hof i Paris, hvor hendes Fader fungerede som dansk Gesandt. Rygtet gik, at der endda havde været en Ægteskabsplan oppe mellem hende og Kejseren, dengang det for denne kneb at faa en Gemalinde af kongeligt Blod; men hun maatte vige for den skønne Eugénie af Teba. Nok er det, at de høje Tanker, hun nærede om sig selv og sin Slægt, fulgte hende i Døden.

En Dag aflagde Overførster Vedels Frue en formel Visit hos Komtessen og dennes Moder, og efter i længere Tid at have været stum Tilhører til Damernes imponerende Slægtsregister, følte hun en pludselig Trang til paa sin Side ikke at staa tilbage, hvad et enkelt Individ i hendes Mands Familie angik. Hun fremdrog i den Hensigt den stolte Kendsgerning, at Overførsteren i lige Linje nedstammede fra Anders Sørensen

Middagstaflet dækkes.
Vemmetofte.

Vedel; men til hendes store Skuffelse udeblev fuldstændig Virkningen af denne højst interessante Meddelelse. — Efter hendes Bortgang skal den ene Dame have ytret til den anden: „Hvad kan det dog være for en Familje Sørensen, Fru Vedel brovtéde saa stærkt af at være i Slægt med?“

Til Trods for, at næsten alle Damerne var i en stærk fremrykket Alder, var Mandtalslisten her som allevegne for Kvinders Vedkommende meget ilde set; men heldigvis fandtes der en Udvej, hvor de alle slap igennem, følgende den rene, skære Sandhed, med Undtagelse af Komtesse R., der lagde for.

Hun angav sig nemlig for at være ti Aar yngre, og da Opdagelsen ikke lod vente længe paa sig, hævdede den næste Dame at være syv Aar yngre end forannævnte og saaledes gik det fremdeles Rækken ned.

Man gottede sig ved at narre sig selv og Omverdenen, indtil den røde Bog udkom, der gjorde Ende paa alle Snedigheder.

De ved Vallø Stift ansatte Embedsmænd bestod af Stiftsforvalteren, Præsten, Lægen, Skolelæreren og Slotsgartneren.

Pastor Scharling var en ældre, kundskabsrig Mand, nærmest en Bogorm, og da Ægteskabet var barnløst, kunde Præstegaarden, som rimeligt var, ikke afgive det Samlingssted for Ungdommen, der var i Feriebesøg paa Slottet, som Doktor Rodes — Onkel til Digteren Helge Rode — gæstfri Hjem med de aabne Døre, hvor en talrig Børneflokk løb ud og ind, medens Huset genlød af unge, glade Stemmer.

Ved Søndagsgudstjenesten i Kirken, der optog Slottets hele ene Fløj, herskede der endnu et Slags Kastesystem, idet Dekanessen tronedede i den ene Halvdel af en stor, guldforsiret Glasbaas, medens den anden Del var forbeholdt de paa Klostret boende Damer. Nede paa Gulvet fandtes reservede Pladser til Gæsterne, Funktionærerne havde deres Stolerækker og Tjenerskabet endelig deres, og aldrig kunde det falde en eneste

Sjæl ind at begaa Helligbrøde ved at tiltvinge sig en Ophøjelse, der kun vilde føre til yderligere Fornedrelse.

Da Landets andet store Jomfrukloster, Vemmetofte, er beliggende i samme Egn som Vallø, var det ikke vanskeligt for Damerne at holde selskabelig Omgang med hverandre, især da

fælles Interes-
ser og Skum-
lerier paa eget

Territorium
til alle Tider
er et Baand,
der nok skal
knytte kvinde-
lige Individ-
er sammen.

Vemmetofte
var ligeledes
en meget stil-
fuld Retræte
for Damer af
de øverste

Priorinden Frøken Hvid.

Rangklasser.
Der herskede
dengang som
nu den For-
skel mellem de
to rivaliseren-
de Klostre, at
medens Da-
merne paa Val-
lø hver fører
sin Hushold-
ning, udgør
Middagen paa
Vemmetofte
et Fællesmaal-
tid.

Den fungerende Priorinde var Frøken Hvid, en ligesaa blid som statelig, gammel Dame, der var af samme Type som Enkedronning Caroline Amalie, med hvem hun havde stor Lighed.

Ceremoniellet mellem Damerne overholdtes hofmæssigt. Naar Middagen var meldt, skred man to og to sammen, iført Crêpesjaler med lange Frynser og hvide, glacébehandskede Hænder ind i den store Spisesal, hvor Stedets Faktotum gjorde Honnørs, en Tjener, der trods sin betydelige Embonpoint var Fuldkommenheden selv, belært af mangeaarig Erfaring om, hvorledes hver enkelt Dame skulde have det, og utrolig paapas-

selig i aldrig at forfordele en eneste som i Fersken- eller Vindruetiden. —

Maaltidet indlededes med en tavs Bordbøn, idet man forudsatte, at hver Dame deltog i Andagten bag sin højryggede Stol, medens Tjeneren skænkede et Glas Rødvin Bordet rundt, den Ration, der engang for alle var foreskrevet til dagligt Brug.

Jeg mindes, at første Gang jeg var Gæst paa Slottet og ikke kendte til Skik og Brug dersteds, var jeg saa forslugen allerede ved Suppen at tømme mit Glas istedetfor at vise et prisværdigt Maadehold, saa jeg ikke saa snart behøvede at tage tiltakke med Vandkaraflen.

Kaffen blev drukket i Fruerstuen, en dejlig Sal med værdifulde, gamle Malerier; men Akten besværliggjordes ikke saa lidt ved, at Bakken med Sukker og Fløde ustandselig ræktes frem og tilbage over Bordet efter Damernes Anciennitet.

Den ældste Repræsentant var den 90-aarige Frøken Christentse Fisker, tilhørende en gammel, anset Søofficersslægt.

Trods sin høje Alder var hun fuld af Liv og Humør, men udgjorde samtidig Klosters „enfant terrible“. Kvik, frisk, mundrap var hun et saare fornøjeligt Menneske, der forfægtede sine Meninger paa en højst drastisk Maade og aldrig bøjede af eller lod sig forfjamske af de tilstedeværendes forargede Miner eller forsøgsvis Afbrydelser, da hverken hendes Syn eller Hørelse længere besad de yngre Aars Skarphed.

Saaledes havde hun trods Samtidens Begejstring for Missionær Skrefsrud faaet et Horn i Siden paa denne, hvem hun aldrig benævnede ved andet end „denne hersens Skriftekuld“, medens hun nærede stor Sympati for hans Kollega Børresens Virksomhed ude paa samme Missionsmark.

Især følte hun det næsten som en personlig Forurettelse, at Skrefsrud sammen med Fru Børresen i Forvejen tog over til Evropa og efter hendes Mening efterlod Ægtemanden for Lud

og koldt Vand, inden hans Gerning i det væmmelige Santhali-stan tillod ham at følge efter. Hun mente, at han havde Ret til at gøre Kong Henrik den Fjerdes Ord til sine, da denne ved en given Lejlighed følte sig „comme roi sans royaume, général sans armée et mari sans femme“.

Under disse vekselvis begejstrede og harmfulde Udbrud blev hun i Reglen saa ivrig, at hendes Kappesæt fløj fra Hovedet langt henad Gulvet, indtil en velvillig Sjæl igen anbragte Pyn-ten paa dens rette Plads uden den mindste synlige Forlegenhed fra hendes Side.

Hun sværmede for det franske Sprog, ikke desmindre lod hendes egen Udtale en hel Del tilbage at ønske, men med en yderst naiv Stolthed fortalte hun, hvorledes hun havde faaet Anledning til at komplimentere selve Prinsesse Marie for den-nes Franske under et Besøg, den høje Dame tilligemed davæ-rende Kronprinsesse Louise aflagde paa Klostret.

Hun havde introduceret sig hos Herskaberne med det begej-strede Udbrud: „J'aime la France, et j'adore la marine“, idet hun lavede j'erne om til brede sch'er.

Ved samme Lejlighed ytrede hun til de kongelige Damer: „Ser man det, naar Katten er ude, spiller Musene paa Bor-det“, idet hun hentydede til Kongeparrets Udenlandsrejse paa den Tid.

Dog ingen morede sig mere over den gamle Dames Frisprog end Prinsesserne selv. — — —

Hendes Livs store Skuffelse bestod i, at hun kun var blevet en Pige, hun svælgede nemlig i at udmale sig alle de stolte Be-drifter, hun vilde have udrettet som Mand, og saa levende var hendes Indbildningskraft paa dette Punkt, at hun ofte, naar hun fortalte om en interessant Oplevelse, tilføjede: „Det foregik, da jeg var en lille Dreng.“

En stor Vinding havde Damerne i deres Præst, der ikke var nogen ringere end Christian Richardt.

Denne stilsfærdige Drømmer kunde i det Otium, som dette rolige Klosterembede nærmest afgav, dyrke sine tre Hovedinteresser, Digtningen, Musiken og sin Have. I en snæver Kreds kunde han skabe en vidunderlig Hygge, idet han ikke var karrig med at dele ud af sit rige Aandspund. Saaledes var det Skik, at han og hans livlige, velbegavede Hustru, født Hammerich fra Iselinge, hver Søndag indtog deres Middag paa Klosteret, og ret betegnende for Digterens kærlige Sindelag var det, at han hver Gang indledte Samværet med at kysse de gamle Damer Rækken rundt for ud paa Aftenen først at underholde dem med Klaverspil og derefter med Højtlæsning, særlig hans egne Digte.

Selv arbejdede han meget langsomt, idet hans stærke Selvkritik bestandig drev ham til at omforme og affile Versene, indtil de nogenlunde blev til hans egen Tilfredshed, især var det Tilfældet, naar det gjaldt et ham opgivet Emne, som for Eksempel Kantaten til den nordiske Kunstudstilling, en Op-gave, der løstes af en Mesterhjerne.

Han fulgte paa hele sin Livsvandring den lille Prædiken paa fire Linjer, han skrev til en Ven:

Vil Du mod Himlen vandre,
følg Kjærlighedens Elv;
bjærg Livet for de Andre,
da bjærger Du det selv!

1882.

Chr. Richardt.

— — —

Hvad kongeligt Besøg angik, havde Vallø ogsaa sin store Dag, idet Dronning Louise, Klosters høje Protektrice, anmeldte sit Komme, vistnok særlig for at se til sin Veninde fra Ungdomsaarene, Frøken Blanche de Huygens, der havde været Hofdame hos Landgreviden af Hessen.

Fru Grieg paa Kloostergangen under et Besøg paa Vemmetofte.

Taflet blev holdt i Riddersalen under Skinnet af alle de gamle mægtige Krystallysekroner. Fra Væggene skuede længst henfarne Abbedisser i stive Fiskebensskørter af Façon som et rundt Spanskrørsstativ og af et Omfang som et Salonbord, hvorpaa de hvide Hænder hvilede i aristokratisk Ladhed, medens den indsnørte Taille syntes kun at tillade en sparsom Vejrtækning, ned paa denne Forsamling, hvor en friere Omgangstone mellem Kronens Bærere og det gemene Folk allerede var begyndt at vinde Hævd.

Hvor vilde Øjnene ikke stirre stive af Rædsel, og Minerne blive strengere, hvis Fortidsmennesker kunde være Vidner til det nu herskende Udligningssystem og overhøre den frie, kammeratlige Tone mellem Konge og Undersaatter under tvangfri, naturlige Former, der ingenlunde udelukker den skyldige Respekt og Ærbødighed overfor Landsfaderen.

Hver Tids Afsnit sin Styrke og sine Brist, sine Idealer og sine Nederlag!

Imidlertid gled Aarene paa Vallø som ganske ens Perler paa en Snor, indtil Katastrofen indtraf den nittende Marts 1893, da hele Slottet nedbrændte.

Aldrig før er Ordsproget „Liden Tue kan vælte stort Læs“ blevet virkeliggjort paa en mere dramatisk Maade. En afklippet Lysetane, et Toiletbord med klare Omhæng — og et Aarhundreder gammelt Slot sank i Grus.

Som Tilfældet ofte er, naar en Ulykke sker, kædedes der ogsaa ved denne Lejlighed en Masse Uheld sammen til en lang Række, der gjorde Forvirringen og Hjælpeløsheden end større. Funktionærerne, der hørte til Stiftet, var tilfældigvis ude hver paa sin Kant, og de enkelte, der forefandtes, søgte straks at lede Vandet op fra Gravene; men da uheldigvis Sprøjterne hurtigt blev tilstoppede af Mudder og Slam, strandede paa For-

haand alle Slukningsforsøg, og det skønne Slot var redningsløst fortabt.

Dette vældige flammende Skuespil forblev uforglemmeligt for Tilskuerne. Et Kæmpebaal, der lyste op i mange Miles Omkreds, et Ildhav, der udspyede et gnistrende Fyrværkeri, som selv Giganter ikke kunde have lavet mere storslaaet. Slottets Taarne, et firkantet og et rundt, fik begge i Nattens Løb deres Skæbne beseglet; men ligesom de var vidt forskellige i Form, tog de ogsaa Sammenbrudet paa hver sin Vis. Formedelst det stærke Luftpres sank det firkantede ned i sig selv i stille Resignation, medens det runde ligesom kæmpede for sin Tilværelse og længe vaklede frem og tilbage vridende sig i Dødskrampe, inden det med et øredøvende Brag styrtede ned i Graven.

Intet Menneskeliv gik tabt, skønt der var stor Fare paafærde; men takket være særlig en behjertet ung Læge, Amanuensis, Dr. Forchhammer, blev alle Beboerne bragt i Sikkerhed. Mest kneb det med omtalte Komtesse Molkte, der iført Natdragt frelstes ud af et Vindue paa første Sal.

Det var i Aaret 1903, at Slottet genopstod af sin Aske som en Fugl Fønix, vel nok med mere spraglede Fjer end forhen, men til Gengæld berøvet sit ejendommelige Særpræg, thi Højhedsfølelsen med det dermed forbundne Snæversyn tiltrods, havde Begrebet „Dame“ været legemliggjort indtil de mindste Enkeltheder i disse Kvinder, der tonede rent Flag for Dyd og Moral.

SKAGEN

Min første Udenlandsrejse gjaldt Paris, hvor jeg faldt i en temmelig svær Sygdom. Da jeg vel var kommet over den, ordnede min franske Læge stærk Motion, særlig Ridning. Denne

Omstændighed vilde ikke være Omtale værd, hvis ikke disse Ridetimer havde ført mig sammen med flere af Datidens Personligheder.

Det var i Firserne, netop da Karl Gjellerup udgav sin velkendte Roman „Romulus“. Denne Hest, der inspirerede Forfatteren, var hverken Blodshingst eller nogen vælig Ganger, snarere maa man betegne den som et udslidt, stivbenet Øg, saa det maa ene og alene have været dens antike Navn, der tiltalte Forfatteren, og som kunde sætte Fantasien i Bevægelse

Stakkels Romulus! Det var ikke nogen misundelsesværdig Lod, den fik paa sine gamle Dage, at degraderes til Begynderhest. Hvor mange unænsomme Hænder trak ikke i dens Mule, indtil denne blev ufølsom og haard som Læder! Lige taalmodig bar den sin altid skiftende Byrde, eller snarere svigtede de sidste Kræfter det misbrugte Dyr til blot en enkelt Gang at befri sig for Trykket.

Ridehuset laa dengang i den idylliske, gamle Filosofgang paa det Sted, hvor nu Holckenhuss danner sin store Karré, og Lærerne var Artillerister, der havde dette civile Ben ved Siden af Tjenesten.

Til de mandlige Elever hørte en Del Kunstnere, af hvilke Professor Tuxen, Erik Henningsen og Krøyer var de næneværdigste; medens Digterne repræsenteredes af Karl Gjellerup.

Denne var kun en maadelig Rytter, hvortil vel hans uanselige Legemsbygning bidrog sit; men han vilde gerne gælde for en dygtig Hestebetvinger og havde utvivlsomt i den Periode optaget det som lige saa stor en Krænkelse, hvis han var blevet regnet for en mindre habil Rytter som for en daarlig Forfatter; men den gamle Sandhed gør sig jo altid gældende, at man er ømmest der, hvor Skoen trykker.

Han var nærmest en tilknappet, indadvendt Yngling, en

skarp Modsætning til den umiddelbare Krøyer, hvis aabne Væsen tiltrak alle.

Sidstnævnte kom heller ikke langt udover Romulusstadiet, men i fuld Erkendelse af at hverken Rytter eller Hest gjorde sig paa Langelinie, opsendte han for det meste ved Indgangen en stille Bøn til Himlen om at forskaane ham fra at ses af alt for mange af sine unge Damebekendtskaber. Forresten var han nærmest som Meteoren, der lyser en kort Stund og saa forsvinder, thi undertiden medens hans Hest stod opsadlet i Ny Vestergade, læste man samtidig i Bladene, at Kunstneren velholden var ankommet til Paris. Berømt som han allerede dengang var, laa Fremtiden for ham badet i et Lyshav uden nogen Forudanselse fra hans Side om de dybe Slagskygger, der saa sørgeligt skulde formørke hans Livsvej.

Senere traf jeg endnu engang denne enestaaende Kunstner i hans eget lille Rige — Skagen. Dette Fiskerleje var først for nylig blevet erobret af nogle Kunstfæller og besad hele den betagende Primitivitet, i hvilken Havenes og Marehalmens tusindaarige ideelle Forbindelse endnu ikke var blevet brudt eller profaneret af højhælede Sko og prosaiske Badelagner; da Himlen hver Aften favnede Jorden i fredfyldt Uforstyrrethed og ikke skræmtes tilbage af Støjen fra Nutidens Cirkusliv, naar Gullaschklovner og Modens Jongløser slaar deres mangehaande Kraftspring.

Jernbanen gik dengang ikke længere end til Frederikshavn, derfra maatte man tage Lejevogn. Vi var et lille Selskab paa fire Personer, og da det var sidst i Oktober og meget koldt, var vi iført et Utal af Rejsefrakker.

Man bedede i Aalbæk, hvor de rejsende plejede at opvarmes i Krostuen med koghedt Æggeøl. Herfra blev Turen besværligere, men til Gengæld langt interessantere. Skridt for Skridt asede Hestene sig frem i Havstokken, medens Mørket

faldt paa og udslettede alle Konturer inde paa Land, saa kun Vandet lyste med en magisk Glans rugende over sit Dybs utallige Hemmeligheder.

Hvormeget vilde disse ikke kunne afsløre bragt op til den klare Dag? Havet er en forslugen Molok. Hvormange tidlig udslukte Liv har det ikke nedsvælget i sin aldrig fyldte Bug? Hvilken utalt Sum af sønderrivende Jammerskrig, dybe Hjertesuk og stumme Afskedshilsner har det ikke overdøvet med sin vældige Tordenrøst, sit ubændige Raseri?

Dog hin Aften viste Udyret ikke Tænder, men strakte ud en blød Pote som Kattekillingen, der i Kælenskab skyder Ryg.

Vi tilbagelagde Vejen med skiftevis at gaa ved Siden af Vognen og at lade os trække et Stykke af de dorske Heste, indtil Vandets enstonende Vuggesang lullede os ind i denne Halvbevidsthed, hvor Drøm og Virkelighed glider over i hinanden, og alt begrænset hører op.

I denne blotte Anelse om Livsfunktionernes uophørlige Virksomhed blev vi revet tilbage til selve Virkeligheden ved nogle lysende Smaaprikker forude. Kun endnu et bestemt Antal Omdrejninger af Vognhjulene, og vi vilde være ved Maalet.

Tydeligere og mere synlig blev efterhaanden de lysende Knappenaalshoveder, der angav Skagen, og omsider befandt vi os paa Jyllands nordligste Spids.

Skagens Hotel var nylig blevet indviet, og saavidt jeg ved, var vort lille Selskab samt en handelsrejsende nogle af de første Gæster. Alt var flunkende nyt, og hver Genstand skinnede endnu uberørt af den uundgaaelige Prosa og Kedsommelighed, der taler ud af hvert Møbel i et aldrig ledigt Hotelværelse.

Herr Ferdinand Petersen var en ideel Vært, der istedetfor at servere en „diner fixe“ først forhørte sig hos os angaaende Smag og Vaner. Stod Ønsket paa Vildt, tog han Bøssen paa Nakken for at nedlægge en Hare o. s. v.

Hvert Middagsmaaltid blev til en lille Fest, som vi nød med dobbelt Velbehag efter de mange Timers Omstrejfen i det for os uvant barske Klima.

Det var en forunderlig Overgang at komme fra Hovedstadens Myretueliv til denne alvorlige Naturs elementære Lære, der hverken behøver Skrifttegn eller trykte Typer til at prædike den store Almagts evige Sandheder.

Vi kunde strejfe om timevis uden at møde et levende Væsen, og der var noget sært betagende i denne midlertidige Afsondrethed fra Hovedstadens Gadebekendtskaber, som man enten passerer med Ligegyldighed eller honorerer med en flygtig Hilsen, og naar det kommer højt med en eller anden banal Høflighedsfloskel om vedkommendes Befindende, medens man knap giver sig Tid til at afvente Svaret. Men heroppe skænkede Tilværelsen Stunder nok til at trænge ind i de enkeltes Sjæleliv. paa hvilket der endnu ikke var gjort Attentat af Storbyens mangehaande spredte Indtryk og vulgære Forlystelser, her fandtes endnu Undtagelser, der havde bevaret den helstøbte Form, Moder Jord fra Begyndelsen af tiltænkte alle sine Børn, men som Bymennesker ikke undsaa sig ved at slaa Buler og Kanter af.

Vi faldt ind hos flere gamle Fiskerfamiljer, og vel var disses Hjerner ikke indstillede til Problemer eller Debatter, men til Gengæld gav Kvindernes Nøjsomhed og Mændenes Dødsforagt En den gavnligste Lære.

Og dertil kom deres morsomme Indfald!

Saaledes underholdt en gammel Kone os om sin højst berømmelige københavnske Slægtning Urtekræmmer Hansen, idet hun forudsatte, at alle nødvendigvis maatte kende ham. Ved vor Bortgang bad hun os endelig besøge bemeldte Storborger og hilse saa flittigt fra hende; men da hun ingen Anelse havde om, i hvilken Bydel han boede, eller kunde give nogensomhelst

vejledende Oplysning udover Urtekræmmerfaget, siger det sig selv, at Grosserereren maatte gaa Glip af den velmente Hilsen. —

Naar jeg har anført, at vi aldrig paa vore Ture mødte levende Væsner, skete der dog en Dag en Undtagelse, og denne dannedes tilmed af en Kvinde, hvis Navn er inderligst knyttet til Skagen — Malerinden Fru Anna Ancher.

En Aften, da vi fra vor Udflugt vendte hjem i den Time, hvor Dagen stryger de sidste Farver af sin Palet, og Livet i nogle Øjeblikke synes at standse sine bankende Pulsslag, øjnede vi langt ude paa Heden en menneskelig Skikkelse nærme sig. Den virkede i disse dystre Omgivelser og den dybe Stilhed som Levendegørelsen af en Sagnfigur. Men Synet skred fremad og viste sig snart at være af Kød og Blod. Skønt en Hede vel maa siges at have den mindst mulige Lighed med en slynget Labyrint, og vi desaarsag ikke havde nødig en Ariadnetraad til at lede os tilbage til Hotellet, standsede vi dog Kunstnerinden for at spørge om Vej, idet Fristelsen var for stærk til at gaa udenom Skagens Datter. Hvad hun tænkte om os fik være det samme, rimeligvis har vi forekommet hende som en lille Flok svagt begavede Individer, der var sluppet løs paa egen Haand og ikke kunde klare Situationen.

Ved vor Hjemkomst til Hotellet forefandt vi en skriftlig Indbydelse fra Krøyer til at se bese hans Atelier, hvilken Opfordring vi ikke var sene i at efterkomme.

Kunstneren selv var den elskværdige Foreviser.

Atelieret var kun et lille, uanseligt Træhus, der rummede en Del Skitser og Studier. Det ejendommeligste ved denne diminutive Udstilling var, at Motiverne ikke var hentet langvejs fra, og at alle Modellerne færdedes i vor umiddelbare Nærhed. Senere fik Krøyer jo sit eget smukke Hjem i Skagen; men mon det alligevel ikke var indenfor disse enkle Trævægge, at Guddomsgnisten lyste stærkest?

Sorger og Sygdom indhentede ham, tvang ham i Knæ, og Døden befriede ham i en forholdsvis tidlig Alder. — —

ENGELHOLM

I Aarene 1885 og 86 gik Sommerudflugterne til Engelholm ved Skelder-Viken i Skaane.

Udenfor Byen laa Thorslund, der havde svunget sig op til at blive et søgt Valfartssted særlig for Danske. Man boede omkring i Trævillaer, der laa spredte i den herlige Granskov, hvis Ozonluft virkede vederkvægende paa Bryst samt Nerver. I den saakaldte Societetssal samledes Gæsterne til indbyrdes Underholdning efter Maaltiderne.

Selskabet var saare blandet, men afgav ved sin Forskelligartethed Lejlighed til mange morsomme Studier, der heller ikke gik tilspilde for den dalevende Skuespiller Ferdinand Schmidt, der dampende paa sin Cigar kunde sidde næsten hele Dagen igennem i det dejlige Sommervej og med sit Vids skarpe Kniv dissekere sine Medmenneskers Smaasvagheder og Snurrigheder, for hvilke han havde et særlig vaagent Øje. Han betragtede Livet omkring sig som et saare fornøjeligt Skuespil, medens han havde tildelt sig selv Statistens Rolle. De agerende udgjorde ogsaa en højst broget Samling i alle Aldre og paa de forskelligste Dannelsesstrin.

I Spisesalen var der dækket to lange Borde, et for de literære Gæster og det andet for de fattigere i Aanden. —

For Enden af førstnævnte præsiderede Fru Etatsraadinde Heiberg, flankeret af sine to Døtre, endvidere Holger Drachmann med Frue, Professor Peter Hansens og Sangeren Algot Lange samt Fru Ina.

At Thorslund var i denne pludselige Opkomst, skyldtes for-

mentlig Fru Heibergs Nærværelse, en Reklame for Stedet, som Værten heller ikke lod gaa ubenyttet hen. —

Ung og uinteresseret som jeg dengang var, manglede jeg til at begynde med al Forstaaelse af Skæbnens gode Lune, der havde ført mig sammen med den store, forgudede Kunstnerinde.

Jeg antager, at det gik flere som mig, der kun levede paa andres Beretning og overstrømmende Begejstring, at man blev forud indtaget mod Fru Heiberg og i sit stille Sind nærede en Slags berettiget Skinsyge paa den dramatiske Guldalders Koryfæer, hvis straalende Minde overlevede dem saa længe, at det nødvendigvis maatte øve et hæmmende Tryk paa Arvtagerne formedelst de evindelige Sammenligninger.

I en barnagtig Trods og i et højst enfoldigt Overmod mente jeg, at det kun hørte Ungdommen til at erobre Verden, og holdt mig derfor borte fra den Stab, der sukkede efter at være i den tilbedtes Nærhed.

Men Tilfældet vilde det anderledes.

Det hændte nemlig, at vi begge en Dag stod alene paa den lille Landgangsbro afventende Damperen, der ad Aaen førte Badegæster udtil Havet.

I min aabenlyse Forlegenhed maa jeg have gjort en daarlig Figur; men endnu mere kejtet blev jeg, da Fru Heiberg skraaede over til mig og paa den naturligste Maade af Verden rakte mig Haanden som til en gammel Bekendt, idet hun indledte en Samtale. Jeg maa indrømme, at det ikke varede mange Minutter, før mine kunstig opbyggede Fordomme ramlede sammen, og jeg ogsaa gav mig ind under hendes Aands Trylleri.

Dog Tiden viste mig, at til Trods for sin ubestridelige Kunst og sit Aandsliv, erhvervet i Datidens fineste Kulturhjem, havde hendes Menneskestorhed dog sine let paaaviselige Brist. Saaledes var hun ubegribelig svag overfor Smiger, selv om denne ydedes af rene Undermaalere. Hun kunde ligefrem føle

sig krænket, hvis en ret ubetydelig Forfatter eller endnu navnløs Journalist rejste igennem uden først at gøre hende sin Opvartning, hvad end ikke Konger plejede at forsømme.

Man skulde synes, at saa blaseret som hun maatte være, hvad Hyldest angik, var det en Sag af den største Ligegyldighed, hvorvidt et enkelt Individ i ungdommeligt Vigtigmageri brød ud af Rækkerne; men desuagtet følte hun enhver latterlig Opblæsthed som en utilgivelig Tilsidesættelse. — — —

Da det første Skridt var gjort, varede det ikke længe, før jeg var indenfor den Kreds, hvori hun var Sjælen og det selvskrevne Midtpunkt.

Interessantest var hun selvfølgelig, naar hun fortalte om sit straalende Teaterliv, og hvorledes hun Gang paa Gang i samme Rolle paa det bestemte Sted kom til at fryse af Begejstring som til Eksempel i sidste Akt af „Elverhøj“, naar Dørene blev slaaet i for Kristian den Fjerde, dengang i Dr. Ryges illuderende Skikkelse, thi denne Persons Tilsynekomst undlod aldrig at øve en overvældende Virkning paa hende.

De efter hendes Død mange fremkomne Angreb paa hendes ofte skaanselsløse Kritik og næppe retfærdige Dom over sine samtidige, kan man ikke komme udenom; men en Del af denne Ensidighed og smagløse Selvforgudelse faar man dog vist overføre paa Tidens Konto, til hvilken dødelig, hvem Menneske dyrkelse løfter op i Skyerne, tror ikke tilsidst at svæve over Alverden? Hun modtog al den Virak, der strøedes for hende som en Gudinde, der har Krav paa lavere Væsners Tribut.

Hvis jeg nogensinde naaede at komme til at staa blot i den ringeste Gunst hos hende, da forskertsede jeg den sikkert ved en given Lejlighed.

En skøn Dag kom der nemlig til Thorslund en Gøgler, der reklamerede med nogle splinterny Varieténumre, og om Af-

tenen drev Lediggang blandet med Nysgerrighed mig ind i Lokalet.

Forestillingen var noget slemt Stads fra Ende til anden, især var Bravurnumret af tarveligste Art. Det bestod i, at Manden havde udmajet sin Person i to Halvdele paalangs, den ene agerende Mand i sort Bukseben og Snipkjole og den anden Kvinde med tilsvarende Attributer. Afvekslende sang han saa Tenor og en skrigende Efterligning af Sopran.

Hele Underholdningen var godtkøbs og gik med det samme i Glemmebogen.

Men næste Dag skulde den blive bragt tilbage i min Erindring paa en for mig meget lidet smigrende Maade. Vi havde netop fuldendt Middagsmaaltidet, da Fru Heiberg skred forbi vort Bord, standsede bagved min Stol og med høj Røst udbrød:

„Det kunde jeg umuligt tro om Dem, at De havde Smag for saa tarvelige Fornøjelser.“

Hendes Ord virkede nærmest som en tung Tagsten, der faldt ned paa mit Hoved og trykkede det fladt. — — —

Til Trods for Fru Heibergs selvbevidste Overlegenhed kunde hun til Tider udvise en næsten barnlig Elskværdighed.

Som jeg har anført, maatte Gæsterne i daarligt Vejr selv sørge for deres Underholdning, og engang, da et sligt Tilfælde indtraf, blev alle Smaatalenter taget i Brug, hvoraf fornemlig nogle Sange, foredraget af den ene Frøken Heiberg, gjorde mest Lykke. I Mangel af Blomster til at hylde Primadonnaen med, afrev vi store, grønne Grene af de nærmest staaende Træer; men ingen ænsede bagefter dette Ødelæggelsesværk uden Fru Heiberg. Da jeg nemlig tilfældigt gik igennem Salen, efter at alle havde forføjet sig bort, overraskede jeg hende ifærd med at samle op alle Grenene, der næsten dækkede hendes Person. Men idet hun vendte sig om, sagde hun smilende:

„Jeg havde altid før for Vane at hjembringe de synlige Tegn paa mine Triumfer, nu gør jeg det for min Datter.“

Hvor lidt Forstaaelse den svenske Ungdom og tildels den danske med havde af Fru Heibergs Kunstnerglorie, røbede de ved at indbyde hende til Overværelsen af en Dilettantkomedie og efterfølgende selvkomponerede Bastard af en Ballet. Med en utrolig Godmodighed fulgte hun Opfordringen; men det var let at se, hvilke Lidelser hun udstod. Da Pinen blev for stor, hviskede hun ganske sagte:

„Er jeg da kommet i en Galeanstalt?“ hvorefter hun trak sig tilbage.

For hende maa det have staaet som en utrolig Frækhed, hvad der vel nærmest var Uforstand fra de paagældendes Side, at opfordre selve Kæmpen til at betræde Lilleputternes Verden.

Fru Heibergs hele Naturel stod i den inderligste Samklang med Naturen, thi hun ikke alene elskede Pragtblomster, men endog det ubetydeligste Straa.

Ligesom Kamma Rahbek havde gjort Smaaæsker til sin Specialitet, saaledes kunde Fru Heiberg af Blaabærgrønt sløret med lette Straa sammensætte Buketter af en egen Skønhed, idet hvert enkelt Blad vidnede om, at Kærlighed havde anbragt det netop paa rette Sted. —

Engang var jeg bedt til at nyde en Sommeraften paa hendes Altan i Selskab med Holger Drachmann.

Denne befandt sig dengang i sin roligste Livsperiode, gift med den begavede og elskværdige Forfatterinde Emmy Drachmann, som ikke alene delte hans literære Interesser, men til lige var ham en fortrinlig Medarbejder. Hele hans overdaadige Lune og frodige Aand stod i de Aar paa Højdepunktet.

Paa Udflugter var han den gladeste af de glade, kunde være ubetalelig vittig uden at saare og raillerede selv over den fænomenale Lykke, hans Eventyrkomedie „Der var engang“

gjorde, da den foruden 10,000 Kroner havde indbragt ham Ridderkorset, medens han samtidig var dybt skuffet over, at hans Skuespil „Alkibiades“, hans Smertensbarn, var gaaet saa spørløst hen og stadig forblev uopført, thi dette Stykke, paastod han, ejede Størstedelen af hans Sjæl! — — —

I vore Ordsprogslege om Aftenen deltog han med Liv og Lyst, iført den traditionelle Flagrekappe og den bredskyggede Hat — hans Uniform for Livet. —

Omtalte Aften paa Fru Heibergs Altan var han til en Begyndelse paa Højde med Værtindens stilfulde Væsen og dæmpede Tale. Samtalen drejede sig om, hvorvidt det danske Sprog vandt ved de mange nye, selvdannede Ord, der til en vis Grad savnede den tilbørlige Prægnans. Drachmann kastede sig med Alvor og Iver over Spørgsmaalet; men aldrig saa snart havde Fru Heiberg budt Godnat og var blevet fulgt til Dørs af den galante Gæst, før denne gned sig i Hænderne, afkastede Tvangstrøjen og lod sin groteske Humor strømme ud over alle Bredder. Han rev da med sig hver usnærpet Sjæl. — — —

Sangeren Algot Lange var som Privatmand vidt forskellig fra den Kunstner, der lagde det halve København for sine Fødder. Der fandtes intet som helst Lighedspunkt, og man fik nærmest det Indtryk, at han med Vilje søgte at gøre Afstanden saa stor som mulig fra Scenens Don Juan til den virkelige Verdens. Han søgte ingens Selskab og lod til at være en ret ensom Mand trods Kone og Børn. Efter sin Skilsmisse og Afgang fra det kgl. Teater bosatte han sig i Paris, hvor han nød stor Anseelse som Sanglærer. Han døde Aar 1905 af Brystsyge og ligger begravet paa Kirkegaarden Bagneux.

Fra det literære Bord vender vi os nu til det andet. Her præsiderede den gamle Oberst Tersling, Veteran fra begge de slesvigske Krige. Han dannede den mest skærende Modsætning til Fantasiens Udvalgte ved sit knastørre Lune og sin

urokkelige Sindsligevægt. Intetsomhelst kunde bringe ham ud af Fatning. Der fortælles, at han en Dag under sidste Krig spadserede paa Fredericias Gader med Hænderne paa Ryggen, som hans Vane var, uanfægtet af Kuglerne, der peb ham om Ørene. Hans Adjutant, der saa Faren, kom styrtende for at vare ham ad og anmode ham om at skynde sig hjem. „Ja, synes jeg ikke nok, at det regner lidt,“ svarede Tersling med uforstyrrelig Ro, „men forresten er jeg ude for at finde mig nogle Medspillere til en rask, lille l'Hombre.“

Hvorvidt han fandt disse, skal jeg lade være usagt.

Til Trods for sit velkendte Mod yndede han at indgive fremmede den Tro, at han nærmest var Kujon; men flere Gange havde denne Fremgangsmaade et for ham lidt misvisende Resultat, idet Folk, der ikke kendte hans Spøgefuldhed, lod sig desorientere og bragte nedsættende Historier i Omløb, som Genstanden selv havde fundet Morskab i at være Ophavsmanden til.

Naar Begejstringens Bølger gik ham for højt, kunde han dæmpe disse med en eneste Bemærkning, der var saa slaaende, at man igen sank ned til det Niveau, hvor Fornuften og al sund Sans har sit Sæde.

Dog maa man ikke heraf tro, at denne Mand af den gamle Skole savnede hverken varme eller stærke Følelser, men han gemte dem allerinderst inde, hadende hos andre, naar de laa paa Overfladen og var synlige for Hoben.

Han endte sine Dage i en Rullestol udvisende en helt modig Resignation, kun undrende sig over, at Vorherre endnu ikke kendte Aldersgrænsen og misundte dem af Kammeraterne, der var faldet paa Valpladsen, og som havde undgaaet Alverdens Snigløb. — —

En anden af Gæsterne var Kaptajn Adersen, gift med et Medlem af den bekendte Familje Suhr. Det var en Mand med mange videnskabelige Interesser, særlig var han Forsker i Etno-

grafi og Geologi og holdt sig ikke for god til at udvikle sine Teorier for Lægfolk, men havde en følelig og ret almindelig Mangel paa Begrænsningens Kunst. Han tog i Reglen sit Udgangspunkt saa langt tilbage som fra de gamle Pelasger; men da Beretningen om dette Folks gradvis voksende Kultur var for hjerneanspændende i næsten tredive Graders Hede, var Tilhørerkredsen ikke saa fuldtallig, som Foredraget fortjente.

Men en Dag hændte det, at han kom ind paa de gamle Sprog, særlig Sanskrit, hvor Hukommelsen svigtede ham paa et enkelt ubetydeligt Punkt. Han anmodede derfor sit lille Avditorium om at forblive paa deres Pladser, medens han løb hjem til sin Bolig for at slaa op i sine Vedabøger — der altsaa hørte med til hans Rejsebagage —; men da han kom tilbage med den af ham forønskede Oplysning, fandt han alle Pladser tomme og Tilhørerne som blæst bort. Det kunde dog aldrig falde ham ind at blive stødt over denne taktløse Opførsel, dertil var han for klog og vi andre for ringe. —

Blandt de ugentlig tilbagevendende Søndagsgæster hørte A. F. Krieger, der besøgte sin Veninde. Hans Syn var allerede meget svagt den Gang, især naar Skumringen faldt paa, og han skulde færdes i den tætte Granskov for at naa Toget i Engelholm. Ligeledes kom fhv. Borgmester Ehlers af og til over for at besøge sin Familje. Hans store Dygtighed ufortalt var han ligeledes ikke saa lidt af en Original. Efter eget Sigende stod han altid i Modstrid til Familjens Meninger, saaledes at der til daglig dannedes to Kamplejre, hvad han rimeligvis fandt et vist Behag i. Aflagde man hans Kone Visit, og det ikke passede ham at tage Notits af den besøgende, gik han med en hvid Pind i Munden igennem Stuen hen til Kakkellovnen for at hente sin afdampede Månschetskjorte og forlagde sin Retræte paa samme Maade. Paa denne Vis generede man ikke hinanden.

Han havde abonneret i det kgl. Teater sammen med sine

Venner Isbergs, men paa samme Aften, hvor hans Familje havde Loge ligeoverfor, og komisk var det at høre hans uforbeholdne Kritik over sine Børn, medens Stoltheden og Glæden over dem dog hele Tiden lurede bagved.

Naar til disse omtalte Personer føjes et forholdsvis mon-dænt Badesteds uundgaelige Staffage af løse Eksistenser, Æventyrjægere og forløbne Individer, der dukkede op, ja, hvor-fra og igen forsvandt, ja, hvorhen, men som i deres korte Som-merfugletilværelse søgte hver paa sin Vis at gøre sig gældende i det brogede Billedgalleri, da vil man kunne forstaa, at Herr Ferdinand Schmidt, skønt selv stum Person, fandt Underhold-ning nok. — — —

Den danske Forfatter, som var bedst kendt i Sverige, og hvis Værker var mest udbredte, var uomstridelig Herman Bang, navnlig blev hans politiske Artikler i det Dagblad, hvoraf han var Medarbejder, stærkt efterspurgte.

Danmark ejede en god Søn i Bang, thi særlig under Unions-krisen 1905 sled han i det for Fædrelandets Sag, da det gjaldt om at udslette en Del af de daarlige Indtryk, som Politiken dengang skabte i Sverige.

Bang var et Menneske, hvis Sjæleliv bestod som af en eneste blottet Nerve, sensitiv indtil Sygelighed og lidende af et ned-arvet, periodisk Tungsind, der gjorde ham pirrelig og arbejds-udygtig for længere Tid ad Gangen.

Men hvad der fremfor alt karakteriserede Bang var hans rige, varme Hjerte. Det kan siges om ham, at han bogstavelig lukkede Øjnene for, hvad Hænderne fandt for godt, naar de strøede ud til alle Sider, som oftest kritikløst, men næsten altid kongeligt. At han blev skammelig misbrugt kunde ikke undgaas, men desuagtet nænnede han alligevel ikke næste Gang at sende en fattig Kunstner tomhændet bort.

Af denne Gavnildhed blev naturligvis Følgen, at hans egne

Formuesomstændigheder var højst variable, altid svingende fra Pol til Pol. Overflod eller Armod. Han var aldrig længe paa det første Stadium, da Venner, Kolleger og Elever hurtig bragte ham ned paa det andet. Som Sceneinstruktør varetog han til-lige Skuespillernes til Rollen passende Paaklædning, og fandt han ikke denne korrekt eller svarende til hans egen Smag, lukkede han liberalt op for sit private Klædeskab og overlod Kjole, Frakke og Smoking til varig Afbenyttelse. Det hændte engang, at han ved sin Hjemkomst fandt hele Skabet tømt af et Bybud, der havde besørget Razziaen grundigt; men Bang var stor-sindet nok til ikke at tage sligt fortrydeligt op, thi af sine fattige Venner lod han sig gerne plyndre til Skindet.

Bang, som var tredie ældste Barn af otte Søskende, tilbragte sine første Skoleaar i Horsens, efter at Faderen, som havde været Præst paa Als, blev forflyttet til denne jyske Kødstad.

Drengen var tidlig aandelig udviklet og et meget tænksomt Barn, hvis Særkende allerede fra ganske lille af var den senere saa stærkt udprægede Gavnildhed.

Saaledes kunde han være stærkt optaget af, hvorvidt nu og-saa de Blomster, hvis Farver frydede hans Øje, og hvis Duft saa højlig beruste ham, kunde vokse sig høje nok, til at Vorherre i sin Himmel kunde faa sin Part af al den Herlighed.

Til Teatret nærrede han ligeledes i Barneaarene en bræn-dende Kærlighed, og i den gamle Etatsraadinde Holst, født Svitzer, første Gang gift med Toldembedsmand Bauditz, en Slægtning af Sofus Bauditz, fandt han en pekuniær Støtte, hver Gang Byen gæstedes af et omrejsende Skuespillerselskab.

Naar han fra Skolen passerede det Vindue, indenfor hvilket Damen havde sit faste Stade, bankede hun i Reglen med Stokken paa Ruden, naar hun ønskede en lille Passiar med sin Kæledægge og for at stikke Penge til ham, naar der vejredes Teater. Hun gjorde sig ingensomhelst Skrupler med Hensyn til Re-

pertoireret, naar blot hun kunde skaffe lille Herman en Fornøjelse.

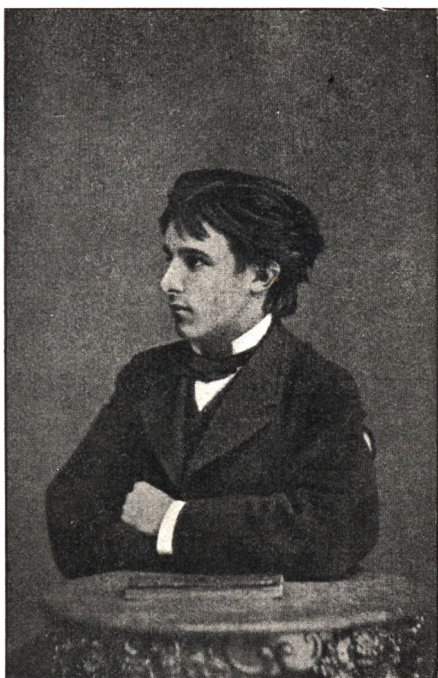
Engang da Fru Bang selv indfandt sig hos den gamle Dame for sagtmødigt at protestere imod Sønnens Overværelse af en mindre moralsk Forestilling, dunkede den forbitrede Etatsraadinde kun Stokken des haardere i Gulvet, idet hun udbrød paa sin djærve Maade:

„Min Bedste, saa skal han sgu' netop derhen.“

Det var langt fra hendes Hensigt at ville forgifte sin Yndlings Sind eller Tanke med en Verdensklogskab, der laa langt ude over hans Alder; men hun nænnede simpelt hen ikke at berøve ham nogen Fornøjelse.

Saaledes lagde den gamle Dame den første Kærlighed til Teatret ned i Barnesindet, en Sæd der skulde spire og naa saa stor en Vækst. Vel kunde Bang senere hen i Livet ofte finde Teaterluften baade tung og kvælende; men han havde indaaudet den fra lille og kunde slet ikke undvære den.

Bang værnede umaadelig om Minderne fra disse Barndomsaar, i hvilke hans gamle Beskytterinde spillede saa stor en Rolle. Som Bevis paa hans sjældne Trofasthed tjener det, at da hans 25-aarige Forfatterjubilæum indtraf, og han for at undgaa en-

Fra A. Scholten

*af venlig Gindring
fra et*

*meget smukt, i en
Hænde*

hver Ovation for nogle Dage flygtede til Roskilde, var det kun i Selskab med sin ene Søster og et kvindeligt Barnebarnsbarn af bemeldte gamle Dame. Paa Hotel „Prinsen“ bød han til Fest, og var Selskabet kun faatalligt, lod han dog sin Aand gnistre som for et stort, udvalgt Avditorium. Men Hovedfiguren i hans mange retrospektive Betragtninger var og blev den gamle Etatsraadinde paa Søndergade, og Mindeglasset, han drak for hende, var saa ægte og dybtfølt, at de to tilstedeværende Damer formelig betoges af en saa ædel Følelses Styrke.

Omstaaende Billede er taget i Sorø efter Faderens Forflyttelse til Tersløse Præstegaard. Han var i Ynglingsaarene meget smuk, et Fortrin han ikke selv har været blind for, at dømme efter Signaturen nedenunder.

Men desværre lavede han snart sit Ydre til i den Hensigt efter sin Mening at gøre det mere interessant og opsigtsvækkende, Bestræbelser der i Forbindelse med et oprevet Nervesystem forlenede hans Træk med noget maskeagtigt, der tog stor Afstand fra selve Naturens velmente Værk.

Han gik ligeledes ud paa at hævde sin tidlige Modenhed, idet han efter Beslaglæggelsen af „Haabløse Slægter“ overfor Politiassessoren undskyldte sig med, at han allerede i Tyveaarsalderen havde følt sig som en Olding saavel i Sind som Skind.

Foruden sin noksom bekendte Hjælpsomhed og altid beredvillige, højtskattede, kunstneriske Indsats i Godgørenhedens Tjeneste, besad han endvidere den elskværdige Egenskab aldrig forsætlig at ville saare nogen, og skete det desuagtet, var han ikke sen til at gøre Afbigt.

Da han til Eksempel i sin Bog „Det graa Hus“ havde gjort sin Bedstefader, Gehejmekonferentsraad Bang, til Genstand for en indgaaende Karakteristik, og denne aldeles ikke faldt sammen med den Opfattelse, Datteren havde af sin højt beundrede Fader, dementerede Fruen kraftigt i „Nationaltidende“ de af

Herman Bang fremsatte urigtige Paastande, der afveg saa meget fra Sandheden.

Følgen af denne Fremgangsmaade blev, at Bang en skøn Dag personlig aflagde et Besøg hos den krænkede Dame og i fuld Oprigtighed udtrykte sin Beklagelse over sin mangelfulde Viden og fejlagtige Opfattelse af den paagældende Person og ønskede det skete ugjort. Sagen endte med en fyldestgørende Undskyldning fra hans Side og en uvilkaarlig Beundring fra hendes over Indrømmelsen af en Fejl, den Mennesker i Reglen sidst af alt kan bekvemme sig til, og Venskabet genoprettedes.

Bangs Følelser var ellers ikke lette at udrede, da de til Tider i det synlige stærkt strejfede det affekterte og skuespilleragtige, saa man fristedes til at betvivle Ægtheden; men han var uomtvistelig en fuldt ud paalidelig og sjælden trofast Støtte for dem, hos hvem han mente at have fundet Forstaaelse, og for hvem han trods Fejl og Svagheder blev uforglemmelig.

Han elskede sit Fædreland trods nogen og led i sin Udlændighed over ikke at kunne færdes i de Gader, hvor hans kendte Skikkelse ellers daglig saas, eller at have sin Gang paa Teatret for med sin fantasirige Iscenesættelse at opildne Skuespillerne og bringe dem Sejren hjem.

Langt borte fra sit Fædreland paa en Foredragstourné i det fjerne Vesten døde han i et rullende Jernbanetog hjælpeløs og frændeløs, ene overfor den store guddommelige Gaade, han ofte i dyb Grublen havde søgt at trænge ind i; men som først løstes for ham i det Øjeblik, hans Sjæl mødtes med den alvidende Dommer, der kendte hver hemmelig Krog i hans Hjerte, og som havde opsamlet hver Kærlighedsgerning, hvert i Smug bragt Offer til hundredfold Løn.

I dansk Jord hviler han tavs og stille; men hans Værker lever og taler for ham til Efterverdenen.

PETER SCHRAM

I Begyndelsen af halvfemserne blev Landliggeriet forlagt til Klampenborg. Dette Etablissement var dengang i stærkt Forfald. Det Ry, der Aar tilbage var gaaet af dette Badested, var lidt efter lidt blegnet til Fordel for Konkurrenterne Skodsborg og Marienlyst. De gammeldags indrettede Cottager fik Lov til at skøtte sig selv, men fandt desuagtet stadig tilbagevendende Lejere, der havde den Tyrketro, at Stuelofterne var saa hensynsfulde ikke at falde ned om Sommeren. „The upper ten“, der i svundne Tider havde befolket Promenaden og gjort dette til et kosmopolitisk Samlingssted, havde fundet en større Verdensarena til Udfoldelsen af deres Toiletter og Flirt end ved det bepakkede Taarbæk.

Med dem flygtede tillige Koncertsalens tilrejsende Musikstørrelser. De store Sole forsvandt efterhaanden fra Firmamentet, og kun nogle funklende Stjerneskud faldt af og til, og saa var Salen pakfuld, som naar Ødman sang, thi da var Begjstringen paa Kogepunktet. Ellers kom der kun en enkelt fordums Berømthed, der var udover Middagshøjden, men havde Svanesangen tilbage. Saaledes vendte til Eksempel Trebelli, den alt besejrende, hvis blændende Sangkunst havde henrykket det danske Publikum til den vildeste Enthusiasme, tilbage til Klampenborg Koncerttribune efter et Lamhedsanfald, der i høj Grad besværliggjorde hendes Gang og hos Tilhørerne efterlod en Følelse af Ynk og Medlidenhed, som Divaen selv burde have skaanet sig for.

Til daglig var det stedlige Orkester, anført af Sofus Stockmarr, den eneste Forlystelse. Denne meget skattede Dirigent havde samlet et lille fast Publikum om sig, særlig bestaaende af ældre Damer, der saa at sige aldrig med deres gode Vilje svigtede nogen af de tre Afdelinger.

Peter Schram.

Til denne sluttede Kreds hørte blandt andre ogsaa den før omtalte Oberst Tersling, for hvem lidt højere Musik ikke var andet end et infernalsk Spektakel.

Da han desaa engang blev adspurgt om Grunden til hans aftenlige Tilstedeværelse i Koncertsalen, svarede han:

„Jeg kommer kun for Pavsernes Skyld“.

Ved Stockmarrs aarlige Benefice gav han dog altid Møde. Han betragtede det som sin Skyldighed at paalægge sig denne Lidelse. Ved en af disse Lejligheder, hvor Dirigenten fremførte Klassikere som Mendelssohn og Beethoven, blev Skæppen dog maalt Obersten for fuld, thi ved Konc^{er}tens Slutning, da Stockmarr indkasserede Komplimenter fra mange Sider, brød Obersten ind: „Men bedste Mand, hvorfor i Alverden gav De os dog al Skidtet paa samme Aften?“

En Tyrolervals havde været mere efter den gamle Krigsmands Smag. Men ingen morede sig dog mere over denne enestaaende Kritik end Stockmarr selv, der ved enhver Lejlighed søgte den gamle Obersts Selskab.

Men den egentlige Mand, der satte Præget paa hele den lille, gemytlige Kreds derude, var Kammersanger Peter Schram. Aar efter Aar vendte han som Stamgæst tilbage til Taarbæk Hotel, men færdedes mest oppe paa Klampenborgterrainet. Ved sit sprudlende Humør, sit altid redebonne Selskab og sit uudtømmelige Fond af Smaahistorier, der aldrig var onskabsfulde eller nedsættende overfor Kammeraterne, virkede han som en forfriskende Kilde i en tør, sandet Egn. Det var utroligt, hvor denne ældre Kunstner altid kunde have Dampen oppe og faa Timerne, tilbragt i hans Selskab, til at forsvinde som ligesaa mange Minutter. Interessantest var det at spadserere med ham i en stille Time oppe paa Dyrehavsbakken, thi d^{er} levede han sig saa fuldstændig ind i „Rescensenten og Dyret“, at hvert Skridt, Trop gjorde, blev til en Replik hentet fra Vaudevillen.

Han kunde nyde denne Tur i saadan Grad, at Glæden forplantede sig til hans Ledsagere og bevirkede, at Digtingen næsten blev til Virkelighed.

I Koncertsalen hørte han til den faste Stok af Tilhørere. Imellem Pavserne havde han frit Spillerum til sine Anekdoter. Naar disse undertiden befandtes at strejfe det usandsynliges Grænse, og Fortælleren syntes at spore en vis Tvivl hos Tilhørerne, bankede han sig med et Par Fingre paa Brystet og bedyrede sine Ord med „Ved Gud i Himlens højeste Rige“.

Han kunde være meget barnlig for ikke at sige barnagtig i sine mange Paahit.

Paa Hotellet, hvor der boede flere ældre, noget frygtsomme Damer, havde han for Vane at skræmme næsten Livet af disse med at agere Spøgelse ved drapperet i sit Lagen at anbringe sig i Gangen, naar de om Aftenen søgte hen til naturnødvendige Steder. Naar da Gangene genlød af Skrig og Skraal, efterfulgtes disse af hans berømte Mefistofeles-Latter.

Han var en ivrig L'hombrespiller, det vil sige, at Kortene mest forblev i Medspillernes Hænder, medens han fortalte om sit indholdsrige Liv og sin glimrende Løbebane. Efter Moderen, der var født Wexschall, havde han arvet sit musikalske Talent, der parret med en uforlignelig Mimik gjorde ham til en Førstekraft paa Scenen. Denne betraadte han første Gang tretten Aar gammel. 1834 regnede han dog for sit egentlige Debutaar, skønt en rigtig Rolle først tilfaldt ham den 19de December 1841 som Bertram i „Robert af Normandiet“. Efter at have faaet kongelig Ansættelse rejste han til Paris for at studere under Garcia; men selv det mest lokkende Engagement i Udlandet kunde ikke friste ham, da han elskede sit Fædreland altfor højt, groet fast til dette som han var med alle sine Hjerterødder. Især var han en inkarneret Københavner, og naar man mødte hans høje Skikkelse paa Gaden og saa hans veltfredse Smil, kunde man ikke

være i Tvivl om, at Danmark i ham ejede en af sine mest trofaste Sønner.

Der var en vis Lighed mellem hans og Holger Drachmanns ydre Apparition, idet begge havde den høje Vækst og imponerende Fremtræden, der kunde tyde paa en stærk Mandighed, der dog kun var et ydre Skin. Men aabnede de Munden, blev Forskellen iøjefaldende, idet man i første Øjeblik ikke kunde undlade at studse over Holger Drachmanns spinkle, spidse Røst, der saa daarligt harmonerede med hans Kæmpelegeme.

Som alle Scenens store Børn led Schram af den fælles Svagheit — Selvoptagethed. „Jeg’et“ spillede ogsaa hos ham Hovedrollen. Ros og Anerkendelse var en Livsbetingelse for ham og hans Kunst. Paa Teatret fortalte man, at han aldrig nogen Aften spillede en større Scene uden bagefter at styrte ud i Kulisserne for at faa Bekræftelse paa, at han havde gjort sine Sager godt, og selv om han kun traf en Maskinkarl, der kunde give ham det forønskede Votum, var han fuldtud tilfreds.

En enkelt Gang kunde han ikke dy sig for at udvise lidt Malice, der dog aldrig havde dybere Brod, end at Ofret hurtig forvandt Stikket.

Saaledes en Aften i „Tryllefløjten“, hvis Tekst som bekendt er haarrejsende, havde Forsangersken i Koret nogle rent idiotiske Strofer at synge. Bagefter kom Schram til hende, bankede sig paa Brystet og udbrød:

„Det var ved Gud i Himlens højeste Rige vidunderligt, brilliant, storartet gjort, jeg maa straks til Direktionen at henlede Opmærksomheden paa Dem til noget langt højere.“ Damen tog hans Udbrud, for hvad det var, og tilgav ham let hans Drillerier.

I sit Ægteskab havde han Brug for al et Menneskes Taalmodighed, da Fru Kammersangerinden, som han benævnedes sin Hustru, fuldstændig havde mistet Hørelsen, idet hun end ikke kunde opfange den mindste Lyd.

Var den Skæbne trist for hende selv og hendes Paarørende, saa gav den dog ikke saa sjælden Anledning til Komik for andre.

Som saamange døve, der ikke kender Styrken af deres egen Stemme, var hendes eftrhaanden bleven meget skarp og skingrende. En Aften, da Sofus Stockmarr spillede Lumbyes Drømmebilleder, som alle de ældre Damer ledsagede med vuggende Hoveder, blev Fortryllelsen pludselig brudt af Fru Schram, der kom farende ind i Salen og styrede over til sin Mand, medens hendes Stemme skar igennem de smeltende Toner: „Peter, du har vel taget ren Skjorte paa til Morgen, for nu er Vaskemanden der.“

Alles Blikke rettedes mod Kammersangeren, hvorvidt han havde nogen Synd paa sin Samvittighed, medens Stockmarr tog det kloge Parti og slaa af for Musiken og først lade Fortsættelsen følge, da Fruen havde faaet sit prekære Spørgsmaal besvaret og igen var paa Vej til Vaskemanden.

Da hun paa Grund af sin svækkede Sans var udelukket fra al Samkvem med fremmede, holdt hun sig skadesløs ved Avislæsning, som hun dyrkede indtil Fanatisme. Hun sad hele Dagen som plantet i Læsesalen og bjærgede alle Aviser og Tidskrifter ved at sætte sig paa dem. Var en eller anden Abonnent dristig nok til at fordre et Blad udleveret, trak hun frem fra sit alt andet end hemmelige Depot det mindste og tyndeste, idet hun havde meget let ved at vende det døve Øre til alle Indsigelser. — — —

En god Spas var aldrig spildt paa Kammersanger Schram, idet han kunde gaa ind paa hvilkensomhelst med al Ungdommens Fyr og Flamme.

Hermed et lille Eksempel af mange.

Det hændte engang, at en gammel Jødedame, der var indlogeret paa „Christiansro“ i Taarbæk, af Kunstnerbegejstring

havde væltet sig ind paa ham og aftvunget ham Løftet om at besøge hende, et Ønske han aldrig tænkte paa at opfylde. Imidlertid drejede alle Damens Tanker og hele Tale sig udelukkende om den Ære, der skulde vederfares hende, idet hun samtidig pralede af den Interesse for sin Person, hun mente at have vakt hos Kammersangeren.

Da hun tilsidst kedede og trættede de andre Pensionærer med det evindelige Tema, fattede nogle Spøgefugle en dristig Plan. Da nemlig Damens Fødselsdag indtraf, sendte de hende en pragtfuld Rosenbuket i Kammersanger Schrams Navn.

Hvad Damen ikke i Forvejen var vigtig, blev hun det nu i en rent utaaelig Grad og vilde med det samme opsøge Genstanden for sin Beundring for at bringe ham sin dybfølte Tak, overvældet som hun var over Opmærksomheden.

Først da gik det op for Spasmagerne, i hvilken prekær Situation de havde bragt Schram.

Det gjaldt nu blot om at komme Damen i Forkøbet og gaa til Bekendelse.

Og virkelig lykkedes det at træffe Kammersangeren; men som han lo! Han fandt, det var den morsomste Spas, han længe havde været ude for og lovede, at han skulde gennemføre den ham tiltænkte Rolle indtil Fuldkommenhed. — — Og han holdt Ord.

Han elskede at samle Mennesker om sig og at studere Folkelivet, maaske ogsaa for at aflure dette et eller andet Træk, han havde Brug for paa Scenen. Saaledes undlod han aldrig at overvære Høstballerne, der fandt Sted i Koncertsalen, og som holdtes kun for de underordnede. Han kunde sidde som Tilskuere i Timevis og fortrak først, naar Luften derinde, som han plejede at udtrykke sig, blev ham altfor krydret.

Som jeg allerede har antydnet, var det gaaet stærkt tilbage

med Etablissementet, og føleligst blev det, da Restauranten i Koncertsalen gik fallit. Musiken hørte op og Belysningen ligesaa.

Men Kammersanger Schram fandt paa Raad. Medbringende hver sin Lysepraas, samledes det vante lille Selskab og fordrev Tiden med at spille Kort eller underholdtes af Schrams Plejedatter, Orpheline, der spillede meget smukt Klaver. Han elskede dette Plejebarn, Datter af Violinisten Wexschall i andet Ægteskab. Første Gang var Wexschall gift med den senere store Skuespillerinde Fru Anna Nielsen, født Brenøe.

Hjemturen ned til Taarbæk var alt andet end behagelig i det buldrende Mørke, der herskede oppe paa Anstalten, især kneb det for Fru Schram, der ikke var til at raabe op, naar hun sad fast i Busketterne eller nedtraadte Blomsterrabatterne, medens hendes Skrig om Hjælp lød som fra et Menneske i den yderste Nød.

Schram kunde føle ligefrem et Barns Glæde, naar der forestod en Lejlighed, ved hvilken han vilde blive hyldet. Saaledes imødesaa han sit 60-aarige Jubilæum med de største Forventninger og en levende Lykkefølelse.

Et Par Aar før havde han taget Afsked med Publikum og var derfor opfyldt af Henrykkelse over endnu engang at finde Anledning til at hædres ved en Formiddagsforestilling, hvor han spillede Jacob von Thybo, i hvilken Rolle han boltrede sig af Hjertens Lyst.

Det blev hans allersidste Optræden, thi i Sommeren 1895 døde han.

Med ham gik bort en fuldendt Sanger, en sjælden Kunstner og et stort, rigt Barnehjerte. — — — — —

JOHAN SVENDSEN

Jeg kommer nu til det store, interessante Bekendtskab, jeg i dette Aarhundrede gjorde med en af Musikens Konger, Kapelmester Johan Svendsen.

Jeg faar sige nogle Ord om den nærmere Anledning dertil. Grebet af en pludselig Lyst til at sætte Pennen til Papiret for at gøre et voveligt Forsøg med et Drama, overraskedes jeg en god Dag som en Tyv af en norsk Dame, der uden videre spurgte, hvorvidt jeg havde til Hensigt at indlevere Stykket til Teatret. Jeg fandt i første Øjeblik Tanken saa absurd, at jeg for straks at ramme en Pæl igennem den svarede: „Ja, kan du faa selveste Johan Svendsen til at skrive Musik dertil, er jeg parat.“ Meningen med disse Ord var at anslaa Latterligheden i hendes Spørgsmaal.

Men hvor stor var min Bestyrtelse, da jeg nogle Dage derpaa fik en Anmodning fra Damen om at stille hos Kapelmester Svendsen, der vilde modtage mig i Besøg.

Jeg indrømmer, at Graaden ikke var langt borte, thi hvad havde dog mine letsindige Ord ført med sig?

At skrive at han var blevet holdt for Nar, dristede jeg mig ikke til, det eneste, jeg havde at gøre, var at tage mit fattige Aandsprodukt under Armen og overgive mig paa Naade og Unaade.

Vejen fra Vesterbro ud til Classensvej var ikke af de korte, og dog ønskede jeg, den aldrig vilde tage Ende blot for at forhale det Øjeblik, hvor jeg efter al Rimelighed skulde lide et vel fortjent beskæmmende Nederlag.

Hjertet sad helt oppe i Halsen paa mig, da jeg fik Øje paa Huset. Frem og tilbage listede jeg mig ad Fortovet for at kalde paa det Mod, der var flygtet langt, langt bort.

Med en heroisk Beslutning, som gjaldt det at vise Fasthed

Thompson

paa Retterstedet, gik jeg omsider ind ad Gadedøren og ringede paa, inden jeg igen fik Tid til at besinde mig.

Lidt efter stod jeg foran selve Mesteren, og i samme Øjeblik svandt hver lammende Frygt, thi dette Geni var et Menneske saa naturligt, saa imødekommende og charmerende i sit Væsen, at man kom til at holde af ham fra første Stund. Trods Sygdommen, der allerede var begyndt at hænge hans Legeme og kun tillod ham at bære magelige Klæder, indtog han ligefuldt ved sin umiddelbare Ligefremhed og det medfødte friske Lune, som han havde bevaret langt op i Aarene.

Med en elskværdig Forstaaelse af at staa overfor en forlegen Amatørskribent, der har dristet sig til det næsten utrolige, søgte han ikke alene at opmuntre, men endog at sætte sig paa lige Fod med vedkommende.

Da jeg havde fremstammet mit Ærinde, forstod han paa alle Maader at lette mig min Forlegenhed, idet han ikke røbede den mindste Forundring over denne dristige Henvendelse til selve Mesteren.

Han anmodede kun om at maatte beholde Manuskriptet til Gennemlæsning, indtil jeg om tre Uger kunde afhente Svaret.

Dagen kom; Benovelse følte jeg ikke længere, da det vel var givet, at Svaret kun kunde blive eet.

Ikke vidste jeg, at jeg gik ind til mit Livs stolteste Øjeblik! Med fremstrakt Haand modtog han mig, idet han udbrød:

„Ja, jeg skal lægge mit gamle Hoved i Blød for Dem.“

Jeg kunde knap fatte Ordene, men jeg ved, at jeg den Dag dansede hjem. —

Som et ægte Barn af sit storslaaede Hjemland havde Johan Svendsen taget i Arv Modernaturens hele Vælde, idet han som et Kæmpefjeld ragede højt op over alle i den Musikens Kunstverden, hvori han levede og aandede. Som han var norsk af Fødsel, Skikkelse og Sind, nærede han en uendelig Stolthed

over at tilhøre en Nation, der havde opfostret Mænd som hans Kunstfælle og Ven Edvard Grieg og Samtidens store Digtere.

Da han i 1883 forlod Kristiania for at overtage Kapelmesterposten i København, var der dog i Glæden over det ærefulde Tilbud en Islæt af bitter Sorg over, at de mindre hjemlige Forhold i Musiklivet og hans knappe Indtægter som Lærer med en Betaling af tre Kroner i Timen tvang ham til at søge et større Virkefelt for sin dybe Kunstnertrang.

Han blev en Ven af Danmark, der modtog ham med aabne Arme, og det maa siges til Københavns Ære, at alle, hvem der havde Interesse og Forstaaelse af Musik, lærte at skatte ham som Sjælen saavel paa Teatret som i Koncertsalen.

Som alle fødte Genier var han saare beskeden; men desmere glad over ægte Begejstring og varm Anerkendelse af hans Kunst. Af Taktstokke ejede han en righoldig Samling, der ogsaa indbefattede den Hædersgave, der paa hans Afskedskoncert i Kristiania blev overrakt ham af Pianistinden Erika Nissen i Spidsen for en Deputation af Damer. Han værdsatte dette synlige Tegn paa Beundring over hans epokegørende Indsats i norsk Musikliv, idet han hævdede dette til europæisk Berømmelse; men desuagtet benyttede han altid en enkel Træpind, der faldt ham let i Haanden, og som gennem Aarene havde indbragt ham de straalende Triumfer.

Hans Skikkelse, da han var i fuld Vigueur, var saa nær op til Idealet af en Dirigent som muligt. Med en ydre plastisk Ro forbandt han en indre Ild, hvorfra der igennem smaa elegante Haandbevægelser udgik en elektrisk Strøm, der fandt Forbindelse med hvert eneste Instruments Sjæl. I det Orkester, som Johan Svendsen dirigerede, herskede der kun een Vilje, een Lov, een Aand, og som for en Høvding, hvis Herredømme er ubestrideligt, underordnede sig alle de, der i ham fandt den

inspirerende Mester, der frydede sig ved at løfte hvert enkelt Talent til Højden af dets Ydevne.

I hans private Stue fandtes der en Statue af ham i hel Figur med Taktstok i Haanden. Stillingen var smukt gengivet, men udtrykte en bevidst Overlegenhed, hvormed Svendsen aldrig ret kunde forlige sig.

„Saa jeg virkelig saa vigtig ud?“ udbrød han ved en given Lejlighed, „det vilde gøre mig meget ondt.“

Det hændte engang paa en Rejse i Norge, at han opholdt sig i Brødrene Hals' Musikhandel og pludselig blev aandsfraværende, som lyttede han efter noget, der i høj Grad tiltrak sig hans Opmærksomhed.

„Det er saamænd første Gang, at jeg hører den spillet,“ udbrød han lidt efter.

Det var nemlig Regimentsmusikken ovre i Studenterlunden, der udførte hans Rapsodi.

Vel havde han Grund til at lytte!

Fra hans Barndom og Ungdom skal jeg ikke undlade at fremdrage nogle Smaatræk, der maaske ikke er saa mange bekendt.

— — —

Den 30te September 1840 saa Johan Svendsen første Gang Dagens Lys. Han fødtes i Kristiania som ældste Barn af Militærmusiker Gulbrand Svendsen, der hørte til en gammel Odelsslægt, og Hustru Pernille, født Elg. Denne, der var en Bondepige fra Lillehammer, fødte i sit Ægteskab foruden Johan endnu en Søn og en Datter. Men Ægteskabet syntes ikke at have været lykkeligt, og Uoverensstemmelserne mellem Mand og Hustru voksede sig efterhaanden saa store, at et fortsat Samliv holdtes for umuligt, saa begge Parter enedes om en Skilsmisse, der dog aldrig blev lovformelig.

Uden Tvivl tog Johan Svendsen sit store, varme Hjerte i

Arv efter sin Moder, som tillige var en ualmindelig klog Kvinde, dog begrundet i en stærk, tiltagende, maaske ikke helt uberettiget Skinsyge paa sin Mand samtykkede hun omsider i, at hver skulde leve for sig.

Denne Beslutning gennemførtes da saaledes, at Hustruen tog tilbage til sin Hjemstavn, medens Gulbrand Svendsen forblev i Kristiania, da Børnenes Forsørgelse og Opdragelse tilfaldt ham.

Selv havde han gaaet i en streng Skole, idet han samt elleve Brødre havde været underkastet Forældrenes Teori, der gik ud paa, at med Prygl skal man Gutter ave.

Nu var Turen kommet til ham at føre denne Teori ud i Praksis, og han forsømte heller intet i denne Retning. Særlig gik denne haarde Medfart ud over Sønnen Johan, og den kunde have haft skæbnesvangre Følger, da han i sin Opvækst ingenlunde var noget stærkt Barn, og endda lige efter sin Fødsel var saa skrøbelig, at han svøbt i Vat blev anbragt i en Kasse, der stilledes paa Ovn.

Dog snart befandtes han at være levedygtig, men trivedes kun langsomt. Aar gik imidlertid hen, inden han blev stærk og rask nok til at tumle sig imellem andre Børn, hvilket var hans brændende Længsels Maal.

Endnu ikke fyldt fem Aar begyndte allerede Livets store Alvor for ham, idet hans Fader da ansaa ham for moden nok til Arbejde. Dette begyndte med Musikstudium hos Faderen selv, der foruden at være Militærmusiker tillige var en dygtig Violinist og derfor valgte Violinen som Hovedinstrument for sin Søn.

Det blev strenge Tider for Drengen, da Læreren hverken bar over med Træthed, Glemsomhed eller Mangel paa Øvelse. Men Gulbrand Svendsen kunde ikke længe være i Tvivl om, at

der boede usædvanlige Evner i Knægten, saa forbavsende hurtigt han lærte, og saa enestaaende energisk han var.

Den lille Johan kom snart til at elske det Instrument, som hans Fader havde valgt for ham, og blev senere en Mester herpaa, idet han startede sin Karrière som Violinvirtuos; men i Tidens Fylde drejede Geniet ind i et helt andet Spor.

Hans Fader begyndte næppe Sønnens musikalske Uddannelse under den Forudsætning, at det skulde blive et Levebrød for ham, derimod ønskede han ham frem til en fast Stilling og et godt praktisk Erhverv.

Saa lille han var, begyndte Drengens Arbejdsdag dog samtidig med voksne Menneskers om ikke før. Han maatte op om Vinteren Klokken seks og om Sommeren Klokken fem. Hans Morgenarbejde var at feje en Del af Vinkelgaden, — en af Smaagaderne ved Piperviken — og hvis Renholdelse i de Tider paa hvilede Husbeboerne. Dernæst maatte han i Gang med at hugge Brænde til Dagens Forbrug og børste hele Familjens Fodtøj for saa foreløbig at slutte af med en halv Times Violinøvelse, inden han skulde møde Klokken otte paa Kommuneskolen.

Det var et strengt Liv for en tiaars Dreng; men uden Tvivl har Arbejdet tidligt udviklet hans Pligt og Ansvarsfølelse og hærdet ham i Livets Skole.

Hans Sind var stærkt og stolt, thi aldrig beklagede han sig over de Byrder, der blev lagt paa de smaa Skuldre; men i Smug kunde Graaden overvælde ham, naar Lektierne og Musiktimerne trak saa langt ud paa Aftenen, at han slet ikke kom ud paa Gaden at lege med de andre Dreng. Men saasnart han med god Samvittighed kunde lukke Bogen og lægge Violinen tilside, stormede han ud til Kammeraterne, thi trods sit spinkle Legeme blev han snart med sit gnistrende Humør og sin rige Fantasi Anfører for den lille Bande, der huserede i Piperviken, og som ikke gik afvejen for de dumdristigste Løjer eller noget

Slags Vovespil. „Svendsegutten“ var i Reglen Hovedmanden for de galeste Streger, hvilken Udmærkelse af Faderen indbragte ham adskillige korporlige Revselsler, som dog ikke stækkede Modet eller forhindrede Gentagelser. —

Paa Grund af ringe Indkomster var Livet i Hjemmet og hele Husførelsen yderst tarvelig, nærmest spartansk. Det største Traktement bestod af Fuglevildt, som Gulbrand Svendsen, der var en stor Jæger, skaffede tilhuse. Saa ribbede Børnene Fjerene, som vel behandlede blev puttet i Dynen og Puder. —

Inden den lille Johan var fyldt ni Aar, maatte han begynde at tjene Penge ved sin Musik. I et Lokale, der laa udenfor Byen, spillede han hver Eftermiddag til Danseøvelse. Honoraret var kun yderst beskedent og gik i Husholdningskassen, da der ikke var Raad til Slikkerier endsige Legetøj.

Johan Svendsens Komponistbegavelse gav sig allerede Udslag i Tiaarsalderen i et lille Marchmotiv, men Anerkendelsen for dette Geniets første Livstegn kom imidlertid fra hans Faders Side i Form af en advarende Protest mod denne Ødslen med Tid og dyrt Nodepapir — Narrestreger, som dog ikke førte til noget!

Men hvem og hvad formaar at dæmme op for Geniet, hvis strømmende Kraft sønderbryder alle Skranker, og som for hver Hindring, det møder paa sin Bane, kun bruser frem des stærkere og skønnere!

Saaledes ogsaa med Drengen Johan Svendsen!

Trods Forbud og Advarsler nedskrev han i stjaalne Øjeblikke og paa ranet Papir forskellige Smaastykker for Violin, ja, endog Danse og Marcher for Orkester, hvilke Kompositioner viste sig at være baade opfindsomme og stemningsfulde.

Paa denne Vis gled Aarene, indtil Konfirmationen forestod.

Meget lidt forvænt, som Gulbrand Svendsens Børn var, bestod Konfirmandens saare beskedne Ønske i et Par nye Sko,

da en Overhøring i det gamle, slidte, forekom ham saa svidende flovt og fattigt.

Ønsket blev opfyldt Søndagmorgen lige før Kirkegang, og Gaven modtoges med en rørende Glæde og Taknemlighed mod denne Fader, der vel var streng og myndig, men for hvem Børnene alligevel bevarede et helt Livs Agtelse og Kærlighed. —

Straks efter Konfirmationen tog Faderen den Beslutning, at Sønnen skulde være Militær.

Da Drengen blev forestillet for Skolens Chef, fandt denne rigtignok Knægten lovlig spinkel; men da Attesterne var i Orden og tilmed lød paa et godt Helbred, slap han ind.

Sin første militære Uddannelse fik han ved første Jægerkorps, men gik derefter over til Militærmusiken og blev Klarinetist.

Aldeles forbløffende var det, at intet Instrument var fremmed for ham; og at han forstod at behandle saa mange med samme Lethed og sjælfuld Kunst; men uden Tvivl har ogsaa dette indgaaende Kendskab til hvert enkelt Instruments Teknik og Sjæl haft en uvurderlig Betydning for den vordende Orkesterdirigent, hvis Navn skulde komme til at tælle med blandt de allerstørste.

Seks Aar varede dengang Værnepligten, saa da Svendsen var færdig, fyldte han sit 21de Aar, men Tjenestetiden havde ikke været forgæves, thi den havde tildelt ham en stolt Rankhed, en usvigelig Pligtfølelse og en militærisk Punktlighed for hele Livet.

Hans gnistrende Humør, bestikkende Elskværdighed og uforfalskede Ligefremhed havde forskaffet ham mange Venner blandt Kammeraterne; men til Gengæld kneb det undertiden for hans stærke, ildfulde Temperament at underordne sig Reglementerne, saa han af og til kom i Konflikt med Hærloven, men

stadig reddede sig fra Kaschotten ved Oberstens særlige Bevaagenhed.

Han besad megen humoristisk Sans, men var næppe altid behersket i sine Udtalelser, saa han ikke undgik smaa Sammenstød med Personer, som hans Spottegloser gik ud over.

Saaledes følte den italienske Kapelmester Sperati, der var Chef for Militærmusiken, og som i det hele taget ikke besad saa lidt Indflydelse paa Musiklivet i Kristiania, sig meget stødt over Svendsens utøjlede Morskab i Anledning af den velkendte Jagen efter mindre Embeder og Smaastillinger, hvormed Fade-ren til en stor Familje søgte at forbedre sine beskedne Indkomster.

Blandt andre søgte han engang det ledige Embede som Organist ved en af Kristianias protestantiske Kirker og styrtede i den Anledning fra Præst til Provst for at ende hos Biskoppen for at tale sin Sag. Men da sidstnævnte forestillede ham, at al videre Henvendelse var frugtesløs, eftersom en Katholik ikke kunde komme i Betragtning ved Besættelsen af et Embede i en protestantisk Kirke, svarede Ansøgeren efter et Øjeblikks Betænkning:

„Gør ikke noget, saa gaar jeg til Luther.“

Svendsen morede sig kostelig over Historien, kolporterede den videre og fik Sperati til Uven. —

Da Tjenestetiden var forbi, og den unge Svendsen blev en fri Mand, kom det store Livtag med selve Tilværelsen. Han begav sig da som omflakkende Violinist ud paa sin første Tournée, der omfattede Sverige og det nordlige Tyskland; men Resultatet var negativt, hvad Penge angik, og beredte desuden Koncertgiveren nærmest Skuffelse.

Skønt Kunstens hellige Ild brændte i ham, udeblev dog stadig den afgørende Sukces, der skulde slaa Porten op til den store Verden udenfor og afhjælpe de daglige Savn og Mangler,

der føder Mismodet og nærer Hjertesorgen, især da den Tid kom, hvor han kun med det største Besvær og den yderste Nøjsomhed kunde holde sig oven Vande.

Og dertil stødte den pinlige Erkendelse af mangelfuld Undervisning, der vilde foraarsage Talentets Stoppen op paa Halvvejen; men hvor i Alverden fandtes den Vej forude, der ikke laa spærret for ham?

Hvilken kvalfuld Livsperiode maa det ikke have været at gennemleve for det unge Geni, der fortæredes af flammende Længsler efter at bryde op til det Maal, han øjnede i det fjerne, og mod hvilket Sind, Sjæl og Tanke higede, samt alt hvad der gærede i ham af Musikglød og Tonedigtning?

Men aldrig blev slige Kriser i nogen Menneskeskæbne gennemstridt forgæves, thi Medgang er det ikke, som ranker Ryggen, strammer Energien, hærder Viljen og stækker Overmodet!

Der gives intet Menneskeliv, i hvilket Skyerne samler sig saa tæt, at Solen ikke formaar at bryde igennem, saaledes kom ogsaa det første Lysglimt til Johan Svendsen i den Stund, da Modet og Haabet, det uadskillelige Tvillingpar, havde naaet Resignationens Standpunkt.

I Lübeck maatte han nemlig stoppe op, fordi han manglede de fornødne Penge til at fortsætte Rejsen med. Alle de lyse Fremtidssyner og stolte Forventninger var skrumpet ind til lange, ensformige Dage uden Subsistensmidler. Fattig og ene stod han i Verden, medens Lykken holdt paa haardnakket at tilhulle sit Aasyn for ham.

I denne sin store Nød var der ikke andet for ham at gøre end at gaa op paa Konsulatet og anmode om blot saamegen Hjælp, som der behøvedes for igen at komme hjem til Norge.

Hvor har det ikke været svært for ham at bøje Nakken dybt nok til en slig ydmygende Blottelse af sine fortvivlede Livsforhold; men som det saa ofte gaar ved en Højeres Førelse, kom

Oprejsningen ogsaa til ham paa en helt uventet Maade. Hos den gamle, elskværdige Konsul Leche fandt han nemlig ikke alene Forstaaelse og Velvilje, men vandt tillige denne udmærkede, formaaende Mands Venskab saa fuldt ud, at Konsulen med Rette kan siges at være blevet Svendsens anden Fader.

Straks optaget i dennes Hjem blev der givet Kunstneren Lejlighed til at spille for en stor Kreds musikinteresserede, der alle udtømte deres Begejstring over det eminente Talent og den blændende Virtuositet, som den unge Mand allerede lagde for Dagen.

Da Prøven var overstaaet, sagde Konsulen glad bevæget til ham:

„Se saa, unge Mand, nu forstaar De vel nok, at Rejsen ikke gaar hjemad, men ud til Studier, for at De kan blive stor i Deres Kunst.“

Den skønneste af alle Drømme var ved at blive til Virkelighed, Johan Svendsen havde grebet Lykken!

Konsul Leche slog sig imidlertid ikke til Taals med, hvad han havde udvirket i sin egen private Kreds, men fik gennem sine Forbindelser med det svensk-norske Hof Kong Karl den Femtende og dennes kunstelskende Broder, Prins Oscar, til at tilstaa Svendsen et fleraarigt Stipendium til videre Uddannelse som Violinspiller ved Leipziger Konservatorium.

Nu var Bommen slaaet fra paa den Vej, der førte lige ind i det forjættede Land, hvor Tidens største Musikaander levede, færdedes og skabte deres udødelige Værker.

Til Lærere fik Svendsen Kapaciteter som Ferdinand David og Hauptmann, der begge foruden at være omsorgsfulde Vejledere for Eleven forblev dennes trofaste Venner under hele Studietiden.

Svendsen betragtede dette Ophold i Leipzig som sin allerlykkeligste Livsperiode, og dog havde det i Begyndelsen nær

igen set sort ud for ham, thi af for megen Øvelse fik han en langvarig Haandlidelse, der endog tvang ham til foreløbig helt at opgive Violinspillet.

Uvilkaarlig bemægtigede sig ham den forfærdelige Tanke — var nu alting tabt?

Det saa saadan ud en lille Stund; men da slog Lynet ned og tændte igen Geniet, der havde ligget og ulmet for kun at komme i des stærkere Brand — han begyndte atter at komponere.

Med en utrættelig Flid og sejt Energi kastede han sig over Musikteori og Harmonilære, hvis Begyndelsesgrunde han havde syslet med i Barndomshjemmet, en Beskæftigelse, der var blevet foreholdt ham som Tabu.

Til Vejleder i Kompositions lære fik han selve Reinecke.

Skønt de præliminære Studier for den intelligente Elev længst var et overstaaet Stadium, tog han dem dog op igen uden at røbe en bedre Viden.

Paa Konservatoriet var han meget afholdt af Kammeraterne paa Grund af sit sprudlende Humør og sit friske, indtagende Væsen og blev snart udpeget som det største Talent af dem alle.

Det tog ikke ret lang Tid, inden han mødte op hos Reinecke med sin Kvartet Op. 1 og derefter med Oktetten, der blev spillet dernede og anerkendtes som et formfuldendt, modent Værk.

Usandsynligt er det ikke, at Reinecke har følt ligesom et Stænk af Misundelse overfor denne Elev, der var lige ved at vokse selve Læreren over Hovedet, thi ikke helt fri for Spydighed ytrede han en skøn Dag, at det maaske ikke vilde vare ret længe, inden Mester Svendsen mødte op med en hel Symfoni. Intet anede Reinecke om, at denne Elevsymfoni, han kun mente at fable om, allerede laa fuldt færdig til at forelægges ham.

Hvem skildrer Reineckes Bestyrtelse, da han fik overrakt Opus 4. Symfoni i D Dur, et Værk, der var fuldt værdigt til at spilles af endog det fineste Verdensorkester.

Der var intet andet for ham at gøre end at indrømme, at hans Elev var udlært, tilmed da denne tog første Pris ved sin Afgang fra Konservatoriet.

Johan Svendsen var fyldt med en Lykkefølelse, der formelig beruste ham, især da han stadig blev sig bevidst stærkere og stærkere Kræfter, der varslede en rig Udfoldelse.

Han kastede sig ud i Selskabslivet, hvor han ikke alene blev søgt som Kunstner, men tillige paa Grund af den Attraktion, hans vindende Person øvede, foruden det uforlignelige gode Humør og Væsnets umiddelbare Elskværdighed.

Blandt mange andre Personligheder, Svendsen kom i nærmere Berøring med, var ogsaa den bekendte Forlagsboghandler Brockhaus. Denne, der havde planlagt en Rejse til Island, tilbød nu sin unge Ven at slaa Følge, en Indbydelse der blev modtaget med stor Glæde.

Den 31te Maj 1867 startedes der.

Rejsen gik over København, hvor de tog ind paa Hotel „Fønix“ og om Aftenen overværede en Ekstraforestilling i det kgl. Teater, hvad Svendsen betragtede som et af Skæbnens naadigste Luner. Der opførtes nemlig Balletten „Valdemar“, der i høj Grad interesserede ham, idet han aldrig havde troet, at denne stumme Kunstgenre kunde være saa talende.

Et Bekendtskab, der i høj Grad betog Svendsen, var det, han gjorde med Professor N. W. Gade.

„Han ikke alene modtog mig,“ skriver han, „men behandlede mig paa en saa elskværdig Maade, at jeg næsten ikke var i Stand til at forlade ham. Efter en Samtale paa omtrent to Timer, sled jeg mig endelig løs fra denne Mand, hvem jeg altid har agtet saa højt som Kunstner, og som tillige har tilfredsstillet mit kræse Sind som Menneske“.

Sympatien har uden Tvivl været gensidig, thi med en Dags Mellemrum kom Professor Gade og afhentede Svendsen med

Ledsager til en Tur ud til Klampenborg. Svendsen var lige henrykt over Middagen som over den herlige Udsigt; men hvad der alligevel blev det allerbedste, var Spadsereturen alene med Gade, hvor de drøftede deres herlige Kunst, og hvor sidstnævnte udviklede sine ligesaa rigtige som skønne Anskuelser af samme.

Inden Afrejsen fra København havde Svendsen ligeledes den Glæde at overraskes af sin højtskattede Ven Edvard Grieg, der var kommet ned fra Norge for at holde Bryllup.

Sørejsen begyndte med stille, smukt Vej; men allerede Andendagen gyngede Skibet paa en saa foruroligende Maade, at Svendsen maatte forlade Spisesalonen, da Søsygen indfandt sig. Og saa stort et Offer blev han for denne infernalske Kval, at han maatte skynde sig tilkøjs og ikke forlod Bettelheim — hans eget Udtryk — i flere Dage.

Men efterhaanden blev han mere søstærk, saa han endog med Vind og Bølgebrus til Akkompagnement kunde spille Violin for en talrig og taknemlig Tilhørerkreds, hvilken sjældne Kunstnydelse efterfulgtes af et muntert Champagnesold.

Under sit kortvarige Ophold i Edinburgh nød han alle de historiske Seværdigheder, kunde ikke et Ord af Sproget, men hjalp sig med Gebærder og Fagter, der viste sig at være saa mimiske, at de ikke alene straks tilfredsstillede hans Ønsker, men endog lod ham gøre den Opdagelse, at Pantomimen vistnok var et Felt, hvor han kunde have gjort sig gældende, havde han ikke fulgt et højere Kald.

Iøvrigt maa det siges, at Svendsen paa denne Rejse ikke gjorde sig kostbar med at underholde Passagererne med sit Violinspil, hvad der bidrog meget til at forkorte Tiden.

En uventet Overraskelse mødte dem ved Færøerne, idet en tæt Taage pludselig lattede, og et ubeskrivelig majestætisk Syn af nøgne Klipper og Fjeldvægge i storartede Formationer syntes at dukke op af selve Havet.

Den interessanteste Udflugt, Svendsen mente at have gjort paa disse Øer, var til Kirkabö, hvor der fandtes Levninger af en Katedral, som aldrig blev fuldført, da Opbygningen standse- des af Reformationen. I et nærliggende Fjeld fandtes den Hule, hvor Kong Sverre efter Sagnet skal være født, og som den Dag i Dag bærer Navnet „Sverres Hul“. —

Endelig naaedes det længselsfuldt forventede Island.

Svendsen svægede i den storslaaede Natur og reves ofte hen til ligefrem digterisk Begejstring. Rimeligvis har han følt sit eget faste, stærke Naturel i særlig Pagt med disse Kæmpe- kræfter, der ikke blot holdtes bundne i Fjeldenes Indre eller i Jordens Skød; men som brød sig Vej igennem den haardeste Skal, fordi intet formaaede at standse den vulkanske Ild.

Dog ogsaa heroppe var Musiken den røde Traad, der gik igennem Johan Svendsens hele Liv. Han lærte at kende ad- skillige gamle, originale Melodier, som han nedskrev, instru- menterte og senere udgav.

Ud paa Efteraaret 1867 vendte han tilbage til Kristiania efter fem Aars Fraværelse.

Under Opholdet paa Island havde han lagt sig Fuldskæg til, som i Forbindelse med en kraftigere Legemsudvikling og en varm, brun Ansigtsslød bevirkede en stor Forandring i hans Ydre.

Intet Under, at gamle Venner og Bekendte havde ondt ved at genkende ham; men intet var saa pudsigt som det første Møde mellem ham og Faderen.

Efter forgæves at have opsøgt den gamle i Hjemmet fandt han ham i en Vennekreds ude i „Tivoli“ i Kristiania, hvor der frembød sig en fristende Lejlighed for Sønneren til at give efter for et af sine spøgefulde Indfald.

Han forestillede sig nemlig som en fremmed, der havde truf-

fet den unge Svendsen paa Rejse, og hvem han havde lovet at bringe en frisk Hilsen til Faderen.

Han var nu Vidne til, hvor henrykt og dybt rørt den gamle blev over dette Besøg af en Mand, der personlig bragte Bud fra hans egen Dreng; men da Spørgsmaalene efterhaanden blev mere og mere indgaaende, og han vilde vide Besked om alt, faldt Johan Svendsen ud af Rollen, indtil han gav sig tilkende med de Ord:

„Men kender du da virkelig ikke din egen Søn.“

Og derefter fulgte den første Omfavnelse, Sønnen mindedes nogensinde at have faaet af denne strenge, myndige Mand, hvis Glæde og Stolthed over Drengen nu gav sig Udslag paa denne for ham saa enestaaende Vis. — — —

Nu var Johan Svendsen igen hjemme i sin Fødeby, hvor der ventede ham et stort Arbejde. Vel var hans Ry fløjet forud for ham; men Kritiken laa allerede paa Lur for at kaste sig over den frække, der mente at kunne omreformere den hjemlige Slendrian til et blussende, festligt Musikliv. Hvor meget blev der vel tilbage, naar man trak den unge Mands Indbildskhed og altfor store Selvtillid fra, nu fik man se!

Kristianias Orkesterforhold var kun meget daarlige, og Svendsen havde derfor at oparbejde Halvmusikere til Kunstnere, et Slid der fast syntes umuligt for eet Menneske; men som dog lykkedes for hans aldrig opbrugte Energi, hans brændende Kærlighed til sin Livsgerning og en grænseløs Taalmodighed, men først og fremmest ifølge den absolute Suverænitæt han var i Besiddelse af, og som alle Orkestermedlemmer ikke kunde andet end bøje sig for.

Den tolvte Oktober 1867 holdt han sin første store Koncert — men for halvfylt Hus, — mens Kritiken ensstemmig maatte indrømme, at Sejren havde været stor og fuldstændig.

Ud paa Foraaret 1868 brød han op til Paris, hvor hans Mu-

sikhunger blev stillet gennem alle Datidens store Berømtheder, med hvem han kom i Berøring, medens han selv var en højt anset Violinist i Odéonteatret og oven i Købet fik Tid til flere Kompositioner.

Efter to Aars Ophold i Verdensbyen tog han til sit kære Leipzig, hvor han overtog Koncertmesterposten ved Euterpekoncerterne.

Svendsens største Oplevelse af alle de mange, der i disse Rejseaar fulgte Slag i Slag, var dog Bekendtskabet med Wagner, et Venskab der snart førte til daglig Omgang.

Hvor har ikke den unge Mand drukket sig en Musikrus til i Selskab med den store Tonedigter; men trods sin grænseløse Beundring for dette Kæmpegeni, bevarede han dog sin Individualitet som Komponist hel og fuldstændig upaavirket. Hans egen Fantasi var saa rig, og Naadegaven, han havde faaet fra oven, saa stor, at hans originale skabende Evne maatte bryde sin egen lysende Bane.

Men Længselen drog atter Johan Svendsen hjem til Kristiania, dette Navn der engang for alle laa indkapslet i hans Hjerte, og som blev elsket og holdt helligt, indtil Øjnene brast, ja, endog udover Døden, thi kun i Norge vilde han have sin Aske til at hvile i den Jord, der havde tilhørt hans Fædre, og hvoraf han trods de mange Aars Udlændighed elskede hver Fodsbred.

I Kristiania naaede han sine Kunstnerdrømmes fulde Virkeliggørelse, blev skattet og hædret, tiljuble, indtil han med tungt Hjerte i April 1883 holdt sin Afskedskoncert for at forlægge sin Virksomhed til København.

Igennem 25 Aar fik denne By Lejlighed til at nyde hans straalende Kunst, ikke alene i det kgl. Teater, men tillige paa de store filharmoniske Koncerter, som han gav Stødet til, og

som han omfattede med den mest brændende Kærlighed og Interesse.

Ved disse Koncerter indførte han Tidens berømteste Musikstørrelser, der aldrig gjorde sig kostbare, naar han stod ved Dirigentpulten og førte an, saa overlegent at han endda meget sjældent benyttede sig af Partitur.

Navne som Paderevsky, Rubinstein og Sarasate lyste over den danske Musikhimmel, medens Divaernes Række var lang og fuldtallig, og med hvilken Stolthed og Ærbødighed førte han ikke disse Kunstens Dronninger frem, holdende sig selv beskeden tilbage, som tilkom dem alene hele Æren. Men let har det næppe altid været at have at gøre med disse Kunstens Spidser, hvis Luner, uberegnelige Indfald og kæmpemæssige Fordringer kunde faa en mindre viljestærk Dirigent end Johan Svendsen til at fortvivle. Der udfordredes hele hans særlige Herskerevne og urokkelige Fasthed, parret med en personlig Elskværdighed, til at gennemføre sin Vilje og faa Modparten til at bøje sig.

Til disse lunefulde, selvbevidste Kunstnere hørte Tenoren Mirzinski. Koncerterne holdtes ellers i Kasino, men ved denne enkelte Lejlighed var den henlagt til Cirkus.

Da man var i Gang med Generalprøven, nægtede Sangeren pludselig at synge før ved selve Koncerten; men Johan Svendsen lod sig ikke forbløffe, slog fra og udbrød med den største Ro:

„Ja vel, saa aflyser vi hele Koncerten.“

Han havde om nødvendigt gjort Alvor af sin Trusel, men Følgen blev, at Sangeren gav efter.

Paderevskys Fordringer var efter Datiden meget store, han forlangte 3000 Frcs. for sin Medvirken ved en enkelt Koncert, medens Rubinstein ikke vilde høre Tale om noget som helst Honorar, hvorfor der blev gjort en stor Banket paa d'Angleterre

til Ære for ham, hvori alle Byens Musikstørrelser deltog. — Som Lærer havde Johan Svendsen ogsaa et stort Virkefelt og var saa kemisk fri for al smaalig Jalousi, at han kunde komme i den rene Begejstring over rige Evners Udfoldelse og med dyb Kunstnerglæde udbryde:

„Gud ske Lov, dèr er da endelig et Talent.“

I Løbet af dette kvart Aarhundrede foretog han kun et Par større Koncertrejser, skønt det ikke skortede ham paa ærefulde Tilbud. Saaledes søgte man fra New York at friste ham med 40,000 Dollars som Dirigent i et kortere Tidsrum, men Amerika besad ikke den mindste Tiltrækningskraft for ham, „dette hjerteløse Land“, hvormed han betegnede Milliardær-Verdensdelen, rimeligvis formedelst tidligere indhøstede bitre, personlige Erfaringer.

Aar 1900 var han i Paris under Verdensudstillingen som Musikdirigent for sine Landsmænd, en Hæderspost der frydede hans trofaste, gennemnorske Hjerter. — — —

I sine sidste Leveaar blev Johan Svendsen syg og lidende, hans Kraft var brudt, og Legemet tæredes af den Brighteske Syge; men sine Lidelser bar han med Taalmod og uden højlydt Klager.

Paa sin 70-aarige Fødselsdag hædredes han sidste Gang i levende Live med en enestaaende Ovation, idet et Orkester, dirigeret af Axel Schiøler, spillede hans Festpolonaise udenfor hans Vinduer, opstillede paa den ligeoverfor værende frie Plads. Denne sjældne Hyldest greb ham saa stærkt, at han fældede Taarer af Taknemlighed og Betagethed, og intet Under vel, at den skønne Morgenhilsen blev en af hans rigeste Oplevelser! — — —

Tapningen af Vattersoten blev nu hyppigere og hyppigere, medens Kræfterne gradvis tog af, indtil han den 14. Juni 1911 Klokken 3½ om Morgenen sov stille ind.

Med Johan Svendsen blev et stort lysende Navn optaget i Kunstens jordiske Protokol, samtidig med at et godt, kærligt, elskeligt Menneske indførtes i Livets store, mangesidede, ufor-gængelige Bog.

Hans Ønske blev opfyldt, idet Urnen med hans Aske blev ført til Hjemlandet, hvor den blev nedgravet i Vor Frelzers Gravlund paa den skønne, berømmelige Plet, der er forbeholdt Norges største Aander.

Beundrende Landsmænd rejste ham en Mindestøtte paa hans sidste Hvilested.

